

POŠTINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik 5

glasilo Planinske zveze Slovenije

maj 1997

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

maj 1997

5

letnik XCVII

izhaja od leta 1895

vsebina

	PZS po meri društev ali zveze?	193
Marjan Raztresen	Pravično odločanje	195
Jernej Špan	Maske so padle	197
	Prvenstvena smer in smučanje z 8848 m 199	
Helmut Bauer	Nepotrebne smrtne žrtve	201
	Slovenci na vseh osemtisočakah	202
Primož Lajevec	Ledeni Mrtvaški prt	204
Dušan Škodič	Akcija 2864+	205
Joco Balant	Smučarska dirka po Karavankah	206
Boris Bertoncelj	Zadnji vzpon	207
	Turisti na Mount Everestu	210
	Pogubna komercializacija	213
Irena Breščak	Suhi travniki — danes in nikdar več?	214
Rafael Terpin	Po rovtarskih stezah	216
Slavica Štirn	Misli	217
Mire Steinbuch	Cordillera Real v treh dejanjih	218
Samo Žnidaršič	Zimske pohorske opojnosti	221
Dario Cortese	Iz Podbrda v Škofjo Loko	223
Uroš Podovšovnik	Bela pobočja marčne Pece	225
	Odmevi	226
	Iz planinske literature	227
	Društvene novice	231

Slika na naslovni strani: **Ojstrica z Velikega vrha**

Foto: Tone Škarja

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojim, Tone Škarja in Franček Vogelink. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-šifra valute-3053/8. Naročnina za leto 1997 znaša 2500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1997, posamezna številka stane 250 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometu davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

V LJUBLJANI JE BILA LETNA SKUPŠČINA KROVNE ORGANIZACIJE SLOVENSkih PLANINCEV

PZS PO MERI DRUŠTEV ALI ZVEZE?

S polurno zamudo se je zaradi nesklepčnosti 22. marca v dvorani TR3 nasproti zgradbe slovenskega parlamenta v Ljubljani začela letošnja redna skupščina Planinske zveze Slovenije (PZS), ki ji je od 211 delegatov (210 iz 210 planinskih društev, kolikor je včlanjenih v PZS, in delegata iz pisarne PZS) prisostvovalo komaj 97 predstavnikov 81.521 organiziranih slovenskih planincev (46 odstotkov delegatov). Brž ko je bilo izvoljeno petčlansko delovno predsedstvo na čelu z **Adijem Vidmajerjem** iz PD Prebold, ki je predlagalo dnevni red, je pred mikrofonom stopil delegat PD Ljubljana Matica **dr. Boris Kobal**, ki je dobesedno šokiral z aktualnimi dogodki v vrhovih slovenske planinske organizacije manj seznanjene delegate: nasprotoval ni le predlaganemu dnevnemu redu, ampak je dejal, da ta ni usklajen z državnim zakonom o društvih, da v njem manjka razpravljanje o zakonu o gostinstvu, ki še kako zadeva planinske postojanke, da so določila PZS v nasprotju z Zakonom o društvih in je zato predlagal, naj bi se delegati ta dan razšli, PZS pa bi kdaj pozneje sklicala izredno skupščino, na kateri bi razpustili sedanjo PZS in v skladu z določili državnih zakonov ustanovili novo krovno organizacijo slovenskih planincev.

ZAPLETI ŽE PRED ZAČETKOM

Predsednik PZS **Andrej Brvar** je bil očitno pripravljen na tak predlog, o katerem se je predvsem v nekaterih ljubljanskih planinskih društvih že nekaj časa šušljalo. Nemudoma je odgovoril, da je tak predlog zlonameren in da bi ga morali predlagalci v pisni obliki vročiti vsaj osem dni pred skupščino predsedstvu PZS, česar pa niso storili. Zato je seveda predlagal, da delegati sprejmejo predlagani dnevni red.

Mnogo milejši je bil predlog delegata PD Celje **Edvarda Stepišnika**, naj z dnevnega reda umaknejo predlog sprememb in dopolnitev statuta PZS, ker da predlagane spremembe ne izražajo volje društev.

Skupščino je potem poskušal rešiti še član delovnega predsedstva **Lojze Cuznar**, član PD PTT Ljubljana: PZS, je dejal, zaradi nekaterih, ki niso zadovoljni z odločitvami o lastninjenju, ni treba ukiniti, ampak zadošča uskladitev sedanjega statuta PZS s slovenskimi predpisi in zakoni, kjer je to potrebno. Nekateri bi želeli z likvidacijo razbiti krovno organizacijo slovenskih planincev, da bi potem nekatera društva na podlagi zakona o denacionalizaciji prišla do nepremičnin, ki jih zahtevajo, je dejal. »To je v vsakem primeru neprimeren poskus, da bi minirali skupščino PZS,« je povedal. Njemu in predsedniku je pritrnil tudi **Drago Kozole** iz PD Dol pri Hrastniku, ki je bil mnenja, da je potrebno poskus razbitja slovenske planinske organizacije zavrniti, ne pa tako obsoditi stoletno delo naših planinskih prednikov.

Žogico je vrnil predsednik PD Ljubljana Matica **Marjan Oblak**, ki je povedal, da »ni res, da hočemo razbijati delo PZS, saj ga razbija državni zakon o gostinstvu; pripravljen sem takoj izstopiti iz PZS in vrniti vsa priznanja in odlikovanja, če bi me kdo obsodil kot razbijača te organizacije.« — Po teh besedah je z govorniškega odra odšel do vrat, jih za seboj trdo zaprl in zapustil dvorano.

Po glasovanju o tem predlogu PD Ljubljana Matica, za katerega je bilo le šest delegatov, eden pa se je vzdržal, je bilo iz dvorane slišati medklic, »naj PD Matica kar ima svojo zvezo, če jo hoče«.

Šele po takšnem razpletu je predsednik verifikacijske komisije **Janez Slabe** iz PD Logatec sporočil, da je v dvorani 46 odstotkov vseh delegatov, kar zadostuje, da se skupščina lahko začne.

UKVARJATI SE MORAMO Z GORNIŠKIMI DEJANJI

O delu upravnega odbora PZS in njegovih organov v lanskem letu je poročal predsednik PZS Andrej Brvar, ki je povedal, da je bil lani pri nas obisk gora približno

O delu upravnega odbora PZS in njegovih organov v letu 1996 je poročal predsednik PZS Andrej Brvar.

enak kot leto dni prej, v nekaterih kočah pa manjši, kajti večji obisk hrvaškega morja je zredčil obiskovalce predvsem visokih gora, saj se po njegovem mnenju konkurenčne sposobnosti planinskih koč v primerjavi s hrvaškim morjem zmanjšujejo. »Obenem se pri nočitvah v kočah pozna, da je vedno več enodnevnih izletov, ker so ljudje zdaj bolj pripravljeni in opremljeni, pa tudi ceste nas pripeljejo visoko pod gorske vrhove. Več obiska v primerjavi z drugimi kočami imajo tiste, ki so že nekaj let v krogu dobitnikov priznanj za najprijetnejša planinska domovanja. Žal pa lanski obisk gora zaznamuje nadpovprečno veliko nesreč, predvsem tistih s tragičnim koncem.«

Na eni strani so slovenski alpinisti lani prekinili stagnacijo kakovostnih dosežkov nekaj preteklih sezon, saj je precej predvsem mlajših alpinistov z odličnimi dosežki v Andih in Himalaji dokazalo, da smo še vedno sposobni velikih rezultatov. Prav tako se slovenski športni plezalci priključujejo k svetovnemu vrhu, predvsem mlajši pa so ga celo že dosegli. Na drugi strani pa se nekateri preveč ukvarjajo predvsem s planinskimi kočami: če se bomo ukvarjali predvsem s tem, je dejal, bomo postali gostinska organizacija; ukvarjati se moramo predvsem z gorniškiimi dejanji.

Kot je med drugim povedal, niti v Sloveniji množičnost za vsako ceno ni več cilj naše planinske organizacije; želimo kvečjemu množice obiskovalcev gorskega sveta navdušiti za gorništvu kot način življenja. Ob tem je izrazil zaskrbljenost, ker ima samo tretjina slovenskih planinskih društev svoje mladinske odseke in ker se prenova vzgojnoizobraževalnega centra v Bavšici vleče že nekaj let. — Glede na to, da so vsa natančnejša poročila objavljena v posebni skupščinski številki Obvestil, »uradnem listu« PZS, natančneje o delu posameznih komisij ni poročal.

NEVARNOSTIM IZPOSTAVLJENA KATEGORIJA DRŽAVLJANOV

Posebej je poročilo Komisije za Gorsko reševalno službo komentiral njen načelnik **Danilo Škerbinek**, ki je poudaril, da je bilo lani število ponesrečencev v slovenskih gorah za 5 odstotkov večje kot leta 1995, mrtvih pa je bilo lani kar 37, kar je za 23 ali celih 264(!) odstotkov več kot leto dni prej, to pa za več kot dvakrat presega dolgoletno povprečje. Reševalci so lani opravili okoli 11.000 reševalnih ur, izredno se je povečalo tudi število reševalcev (410), vključenih v reševalne akcije. Po Škerbinekovih ugotovitvah je zaskrbljujoče spoznanje, da je med udeleženci najhujših nesreč precej vrhunsko usposobljenih članov planinske organizacije — alpinistov, gorskih reševalcev in gorskih vodnikov, med ponesrečenci pa je tudi precej posameznikov in članov neorganiziranih skupin, ki so se večinoma ponesrečili v lepem vremenu. Poudaril je, da so najpogostejši vzroki za nesreče samoprecenjevanje ter neprimerna tehnična, psihična in fizična priprava na izbrani gorski cilj.

Glede na to, da je življenje gornikov bolj izpostavljeno nevarnostim kot življenje drugih kategorij državljanov, v Sloveniji pripravljajo za planince vseh kategorij dodatna zavarovanja, za katera bodo premije dokaj visoke,

»da nekateri ne bodo iz skupnega zavarovanja črpali bistveno več, kot bodo prispevali«.

Nekoliko je pokritiziral maniro nekaterih organizatorjev planinskih izletov ter nekaterih udeležencev teh tur, ki zahtevajo, naj bi Gorska reševalna služba šele po morebitni nesreči ocenjevala, ali je bilo vodenje visokogorske ture ustrezno ali ne, kar se dogaja in »kar bi lahko imenovali zvonjenje po toči«.

O lanskoletnem delu nadzornega odbora PZS je izčrpno poročal njegov predsednik **Franc Peternel**, ki je dejal, da je z delom vodstva PZS zadovoljen in da so odnosi korektni, kajti vodstvo mu je bilo pri opravljanju njegove funkcije vedno na voljo z zaželenimi podatki, prav tako pa mu je bil omogočen vpogled v listine.

Kot je o bilanci uspeha in o finančnem poročilu povedal tajnik PZS **Janko Pribošič**, je bila lanskoletna bilanca za PZS ugodna, čeprav je bil lanskoletni proračun krovne organizacije slovenskih planincev manjši kot leta 1995. Tako je od lanskega leta celo ostalo 20,5 milijona tolarjev, kar so po sklepu skupščine prenesli v letošnje leto.

KRIVIČNE ODLOČITVE INŠPEKTORJEV

Čeprav je bilo pričakovati daljšo razpravo o teh poročilih, se je oglasilo le nekaj delegatov. Dr. Kobal iz PD Ljubljana Matica je menil, da zakon planinsko organizacijo uvršča med organizacije, ki se ukvarjajo s pridobitno dejavnostjo, kar pa nismo, in vprašal, ali je PZS glede tega pri zakonodajalcu kaj pojasnjevala ali protestirala. Po sedanjih zakonih večina planinskih društev ne bo več zmogla denarnih obveznosti, ki jim jih nalagajo zakoni.

Aleš Arih iz PD Maribor Matica je rekel, da je bila komajda omenjena izredno odmevna razstava o slovenskem planinstvu, ki jo je pripravila **Slavica Tovšak** in ki je bila na ogled že v več vele mestih evropskih držav. Mimogrede je še omenil, da bi za prihodnja leta vendarle veljalo skupščino PZS sklicati na dan, ko v Sloveniji ne bi bilo kakšne velike prireditve — na dan letošnje skupščine PZS so bili namreč v Planici smučarski poleti, zaradi česar je bila najverjetneje v dvorani TR3 manjša udeležba, kot bi bila sicer.

Franci Savenc iz Akademskega PD je imel pripombo, da je v dokumentih založniška javnost prikazana samo v celoti, ne pa po dejavnostih, čeravno bi bilo zanimivo poznati nekatere podrobnosti.

Predsednik PZS je pojasnil, da je prejšnji zakon o društvi planinskim društvom prepovedoval gospodarsko dejavnost, medtem ko je zdaj na podlagi pripomb PZS in posameznih PD to spremenjeno, čeprav vsi predlogi iz planinske organizacije niso bili upoštevani. Kar zadeva zakon o gostinski dejavnosti, je navedel primer, da je inšpektor v Zavetišču pod Špičko naložil oskrbniku, da mora »njegovu« planinsko društvo v koč urediti za ženske in moške ločene sanitarije na izplačevanje z vodo (!). Ko je pojasnjeval, zakaj je letošnja skupščina na dan smučarskih poletov v Planici, je dejal, da mora biti po statutu PZS do konca marca; prej je ni bilo mogoče sklicati, ker še niso bila pripravljena fi-

nančna poročila, teden dni pozneje, zadnji teden v marcu, pa je letos velika noč. Naposled je povedal, da sta imeli lani reviji Planinski vestnik in Alpinistični razgledi več stroškov kot dobička, »ker pa sta za slovensko planinsko organizacijo strateškega pomena, bomo do nadaljnjega pokrivali manjkajoče stroške«.

S tem je bila razprava o poročilih končana, delegati pa so se z enim samim glasom proti odločili, da poročila sprejemo.

Kot je povedal tajnik PZS Janko Pribošič, bodo po planu letošnji prihodki in odhodki po komisijah po obsegu približno taki, kot so bili realizirani lani, zato dejavnosti povečini ne bodo širili. Ker še ni znana višina sredstev, ki jih bo PZS prejela iz državnega proračuna, prav tako pa se še ne ve, kolikšna bodo sredstva ministrstev za šolstvo in za obrambo, so delegati na predlog **Rajka Slokarja**, člana upravnega odbora PZS, skoraj soglasno (z enim samim vzdržanim glasom) sprejeli sklep, da predloženi letošnji plan sprejemajo, da pa ga bodo dopolnili, ko bodo prispela sredstva iz vseh treh državnih virov.

S tremi glasovi proti in z enim vzdržanim glasom so delegati brez razprave sprejeli tudi poročilo častnega sodišča PZS.

ŠE VEDNO NADVSE AKTUALNO LASTNINJENJE

Živahno razpravo je bilo pričakovati po poročilu predsednika Komisije za razreševanje lastninskih vprašanj, ki je bila ustanovljena na skupščini PZS leta 1995. Predsednik te komisije **Rudi Rauh** je v poročilu med drugim povedal, da je komisija obravnavala le planinske kočice, ki so že last PZS ali PD. Kjer so zemljišča, na katerih stojijo planinske kočice, v zemljiški knjigi vpisana na PZS, kočice na njih pa so planinska društva gradila, vzdrževala in obnavljala s svojimi sredstvi, naj bi obe strani lastninska razmerja urejali s pogodbami o morebitnih solastninskih deležih. Zaradi varovanja te planinske lastnine pred nepredvidljivimi dogodki komisija meni, da bi bilo to možno urediti s prepovedjo odtujitve brez soglasja druge strani. Predsednik Rauh je dejal, da je komisija s tem svoje delo končala in naj o lastninskih vprašanjih v prihodnje spet odloča upravni odbor PZS.

Po pričakovanjih se je po tem poročilu res sprožil manjši plaz pripomb: **Edi Stepišnik** iz PD Celje sicer meni, da so se lastninska vprašanja začela premikati in bodo sporne stvari gotovo razrešili v dialogih, nasprotuje pa razpustitvi komisije, ki da še ni opravila svoje naloge; **Slavko Potrata** iz PD Trbovlje se

namesto komentarja

PRAVIČNO ODLOČANJE

Kolikor glav, toliko misli. In če je v deželi demokracija, lahko vsakdo to svojo misel tudi javno izrazi in pričakuje, da jo bodo drugi upoštevali.

Na letošnji skupščini Planinske zveze Slovenije je bila te vrste demokracija na hudi preizkušnji, ko je bila izrečena vrsta predlogov o tem, koliko delegatov naj bi v prihodnje štel najvišji organ krovne slovenske planinske organizacije.

Zdaj ima vsako planinsko društvo, ki je član Planinske zveze Slovenije, na skupščini svojega delegata — vsako društvo po enega, ne glede na število članov in ne glede na dejavnosti. Popolnoma vseeno je, ali ima društvo le nekaj nad 20 ali več kot 2000 ali celo 5000 članov, na skupščini so vsa enakovredna s po enim delegatom in glasom. Vseh 46 slovenskih planinskih društev, ki imajo vsako manj kot sto članov, nekatera celo samo okoli 20, šteje manj članov kot eno od največjih planinskih društev v državi, na skupščini pa delegati s takšno bazo seveda z levo roko preglašujejo planinske velikane, če le njihovi predstavniki pridejo na skupščino.

Na eni strani bi se lahko vprašali, zakaj je v večjih krajih več planinskih društev: verjetno so drugega in tretjega in vse naslednje ustanovili zato, ker nekateri

člani z delom prvotnega društva niso bili zadovoljni. Na drugi strani bi bilo enako umestno vprašanje, ali je pravično, da so na skupščini enako vplivna društva, ki nekajkrat letno peljejo svoje člane na društveni izlet, in društva, katerih gospodarski odseki upravljajo nekaj planinskih koč, markacijski odseki oskrbujejo več sto kilometrov planinskih poti, mladinski odseki skrbijo za izobraževanje številnega planinskega podmladka, alpinistični odseki pošiljajo v svetovna gorstva svoje odprave, poleg tega pa so aktivni še njihovi planinski predavatelji, založniki, izobraževalci, okoljevarstveniki in vsi drugi, ki se udeležujejo v gorskem svetu.

Kaj je torej bolj pravično: da vsako društvo neposredno sodeluje pri odločanju na skupščini ali da še posebej odločajo o posameznih področjih planinskega udejstvovanja tisti, ki na teh področjih v resnici delajo? Ali naj ima vsak meddruštveni odbor ne glede na število članov enako število delegatov na skupščini? Ali naj bodo enakovredno zastopana vsa društva? Ali naj imajo dodatne delegate društva s planinskimi kočami, mladinskimi odseki, planinskimi poti, z več kot tisoč člani? Ali naj bo na prihodnjih skupščinah PZS okoli 50, 200 ali 400 delegatov? V kateri od teh različic bo skupščina odločala najbolj objektivno glede na pravo razmerje sil v planinski organizaciji?

Tudi o tem naj bi do konca letošnjega leta premišljevali na sejah organov planinskih društev in pravočasno sprejeli najbolj pravilno odločitev, ki bo veljala na volilni skupščini prihodnje leto.

Marjan Raztresen

Delovno predsedstvo letošnje skupščine PZS: Peter Repovž (PD Novo mesto), Meta Rojnik (PD Radovljica), Adi Vidmajer (PD Prebold), Bogdan Seliger (PD Horjul), Lojze Cuznar (PD PTT Ljubljana).

zavzema za to, da bi poleg doslej spornih planinskih koč postala planinska društva tudi lastniki funkcionalnega zemljišča okoli njih, ki pa ga ne bi smela odtujiti; **Drago Kozole** meni, da je komisija vendarle končala delo, »saj smo — če nič drugega — prišli do podatkov iz zemljiških knjig in zdaj vemo, komu je kaj knjiženo«; **Rafael Razpet** iz PD Ruše je dejal, da je »celotno naše premoženje, čez 20 hektarov, knjiženo na PZS, ki je do te lastnine leta 1947 prišla po administrativni poti od Fizkulture zveze Slovenije; »zamerimo PZS,« je dejal, »da v takih primerih komisija društev ni povabila na pogovor«; povedal je še, da »nas ni nikoli motila formalna lastnina, ker smo z njo vedno dobro upravljali, nasprotujemo pa temu, da bi gozdove in dohodek od njih zdaj prevzela v upravljanje PZS, saj lahko dobro gospodarji z njimi le tisti, ki tam živijo«; **Aleš Arih** iz PD Maribor Matica pa je v imenu svojega društva zahteval vrnitev Mariborske koč in posestva okoli nje, ker so to kupili planinci sami in tega ni mogoče primerjati s tistimi kočami in parcelami, ki so jih planinci pridobili po vojni; »če PZS ne bo pokazala razumevanja, bomo ubrali vse razpoložljive pravne poti«; s to lastnino naj upravljajo dobri gospodarji, saj PZS tega ni sposobna, kot je še dodal.

NI POMEMBNO IMETI, AMPAK ZNATI

Načelnik Gospodarske komisije pri PZS **Metod Kovač** je v izredno afirmativnem nastopu pojasnil, da »nam zakon o gostinstvu ni naredil nič hudega, saj se po njegovih določilih lahko PD ukvarjajo tudi z gospodarsko dejavnostjo, med gostinske obrate pa se štejejo samo tiste planinske postojanke, ki so vse leto dostopne z avtom ali z žičnico; od 160 slovenskih planinskih koč je le 20 takih, medtem ko lahko v drugih gospodarimo, kakor hočemo«. Nekateri inšpektorji so resda izdali nepravilno odločbo, s katero bi nekatere planinske koč zaprli, zato se je treba na vsako tako odločbo pritožiti.

Kar zadeva nepremičnine, je dejal, da »ni pomembno imeti, ampak znati«. Nekatera društva sicer imajo premoženje, vendar so kljub temu ogrožena, nekatera so ga zaradi nebudnosti ali po neumnosti izgubila. Za planinsko lastništvo, je dejal, ne velja klasična lastnin-

ska pravica, saj je treba v vsako planinsko koč sprejeti vsakogar. »Zakaj bi se torej tako potegovali za lastništvo, če nam nič ne prinese?« se je spraševal Metod Kovač. »Ali je bil že kdo oviran zaradi takega ali drugačnega statusa lastništva?« — Dejaj je še, da vsak prenos lastništva zahteva plačilo davščine državi, ki se temu ne bo odpovedala niti od revnih planincev, medtem ko je mogoče solastništvo urediti na različne načine, na primer kot skupno lastnino. Predlagal je, da bi v prihodnje tako obravnavali ta vprašanja.

Maske so padle

Da sive glave niso vedno tudi modre, so ponovno dokazali najvišji predstavniki PD Ljubljana-Matica na skupščini Planinske zveze Slovenije, ko so predlagali likvidacijo planinske krovne organizacije po hitrem postopku. Manire, ki so jih pri tem ubrali, so bile privlečene iz bogate zakladnice revolucionarnih učbenikov. Skrbno so pripravili opomnik za somisleče delegate, kako ravnati in se obnašati na skupščini, izvedeni so bili pripravljalni »konspirativni« sestanki, novačeni so bili znani kritiki Planinske zveze. Pri utemeljevanju radikalnega predloga, ki ga planinska organizacija še ni doživela v svoji 104-letni zgodovini, so se poslužili laži, kronski argument, čes da vse to počno pravzaprav zato, da ohranjajo »pravni red Republike Slovenije«, pa močno spominja na besednjak političnih strank.

Ko je bila delegatom planinskih društev predstavljena zamisel novodobnih planinskih revolucionarjev, so le-ti odločno, a dostojanstveno in kulturno zavrgli predlog za kolektivni samomor. Pravzaprav o vsebini predloga niti niso razpravljali, ker so ga lahko zavrgli že na prvi, to je proceduralni ravni. Dokazali pa so, da je demokracija, ki je po neki definiciji racionalna igra formalnih pravil, v planinski organizaciji še kako močna in zrela. S tem, ko so racionalno ravnali z norim predlogom, so pravzaprav preprečili anarhijo, na katero so (kot vsi revolucionarji) morebiti računali

Potem ko je Rudi Rauh predlagal, naj bi vsa PD, ki želijo in se jim to zdi smiselno, začela postopek za prenos lastništva s PZS na PD, so delegati sprejeli predvsem sklep, da »se lahko koč s funkcionalnim zemljiščem s pogodbo o brezplačnem prenosu lastninske pravice prenese s PZS na PD, vendar mora pogodba vsebovati določilo o prepovedi odtujitve brez soglasja PZS«. Z 18 glasovi proti in 12 vzdržanimi glasovi so delegati razrešili komisijo za lastninska vprašanja, zahteve za prenos lastninskih pravic pa bo odslej razreševal upravni odbor PZS.

S tem pa se razprava o planinskih kočah še ni končala. Rafael Razpet je povedal, da na skupščine PZS ne bo več prihajal, ker da niso dovolj upoštevane razprave delegatov, ampak so sklepi najpogosteje taki, kot jih je predlagalo vodstvo PZS. Aleš Arih mu je pritrdil, ko je vprašal, ali PZS nemara služi sama sebi ali pa planinskim društvom in planincem. Menil je, da »je vsa stvar v nasprotju z duhom demokracije«, potem pa se je popravi, da »je anarhija, kjer je preveč demokracije«, in menil, da »večina delegatov sploh ne ve, zakaj marsikatero društvo tako vztraja pri svojem lastništvu«. Izrazil je prepričanje, da bi njihova Mariborska kočica kmalu propadla, če bi jo društvo prepustilo PZS.

Sledilo je več pomirjevalnih nastopov, **Jože Murko** iz PD TAM Maribor pa je dejal, da solastništvo ne pomeni samo dobička, ampak tudi obveznost, ko je treba, na primer, vlagati.

Ta točka dnevnega reda se je vendarle končala brez prevelike doze hude krvi.

Posebno nekatera lastninska vprašanja je na svoje mesto postavil predsednik Gospodarske komisije PZS Metod Kovač.

KAKŠNE NAJ BODO PRIHODNJE SKUPŠČINE

Kar živahna je bila razprava o spremembah in dopolnitvah statuta PZS, kot jih je po predlogu upravnega odbora PZS razložil Lojze Cuznar. Predvsem je bilo veliko nasprotovanj spremembi 31. člena statuta, po katerem naj bi odslej skupščino sestavljali »delegati članov PZS, izvoljeni v meddruštvenih odborih (MDO), in sicer tako, da ima vsak MDO po enega delegata, na vsakih začetih 2000 članov pa še enega, trije delegati

najvišji predstavniki planinskega društva Ljubljana-Matica. Reakcija predlagateljev je potem spominjala na komične prizore junakov stripa Alana Forda. Loputanje z vrati vedno užaljenega predsednika planinskega društva ali pa dobrodušno smehljanje ideologa predloga in odsotno bolščanje največjega planinskega direktorja sta le zunanja znaka osuplosti in zadrege, kako priti suh z ladje, ki ima kot reto prerešetan trup.

Nobena skrivnost ni, da je glavni razlog za tako početje najvišjih predstavnikov PD Ljubljana Matica notranje narave. Investicijski cikel, ki ga je tako uspešno vodil bivši predsednik društva, se je iztekel, nova garnitura, ki ga je nadomestila, pa doslej ni dokazala, da lahko uspešno krmili ta planinsko gospodarski sistem, ki na leto obrne prek 100 milijonov tolarjev. Prejšnji pragmatizem so nadomestila brezštevila dogovarjanja skromnega haska in brezglavo trkanje na vrata praviloma napačnih institucij. Povrh vsega je društvo izgubilo vzorčno denacionalizacijsko pravdo proti Planinski zvezi, ni se niti pritožilo na odločbo pikolovskega inšpektorja, ki jim je zaukazal zapreti koč v Kamniški Bistrici, in ni zmoglo presekati pat pozicije načrtovane ekološke sanacije Koče pri Triglavskih jezerih. Ta jalova društvena politika je vse bolj lezla v slepo ulico, zato je bilo zgolj vprašanje časa, kdaj bodo najvišji predstavniki PD Ljubljana Matica našli zadevo, ki bi preusmerila pozornost stran od notranjih problemov.

V takih primerih je vedno dobrodošel krivec krovna planinska organizacija z očitkom, da ne skrbi dovolj za blagor društev. Te bližnjice se je poslužil tudi predsednik PD Ljubljana Matica, ki je morda v predlogu za likvidacijo videl osebno priložnost za ponovno zavzetje nove krovne organizacije.

Nobena skrivnost ni, da je Planinsko društvo Ljubljana Matica finančno najmočnejši planinsko gospodarski subjekt, Planinska zveza Slovenije pa finančno najmočnejši »gorniški« subjekt. Zbadljivke o »gostilničarjih« in »izletnikih« pogosto padajo čez mizo že skoraj sto let, zato ima ta konflikt tudi to dimenzijo. Praviloma gospodarsko močnejša društva predstavljajo tudi številčno močnejša društva, njih društvena dejavnost pa je po vsebini pogosto šibka, v primeru PD Ljubljana Matica pa celo trhla ob upoštevanju častitljivih 6000 članov. Gorniška struja je očitno našla prostor za dokazovanje in potrjevanje v številčno manjših društvih brez koč, različnih alpinističnih in plezalskih klubih itd. Ošabno dokazovanje, da brez koč ni planinstva, se vsaj v zadnjem času ne potrjuje. Obisk gorá vseskozi narašča, obisk koč in nočitve v njih pa ostajajo na isti ravni. Zato so kar nekam otožno delovali argumenti, ki jih je zmetala gospodarjem v brk prekmurska Marija. Ne vem, če so razumeli njen poduk. Še najbolje ga povzema ruski pregovor »Vsaka pot je v dvoje bolj vesela«.

Jernej Špan

Mladinske komisije in po dva delegata ostalih dejavnosti, organiziranih v PZS, člani upravnega in nadzornega odbora PZS«. V obrazložitvi je zapisano, da šteje zdaj skupščina 211 članov, »večina članic PZS ima do 200 članov, takšna skupščina je vsekakor izredno številna in se je do sedaj vedno lovila s sklepčnostjo, za njeno poslovanje pa so potrebna precejšnja finančna sredstva. Po oceni upravnega odbora je treba sestavo in delovanje skupščine racionalizirati in posodobiti, to pa bi se doseglo s predlogom o drugačni sestavi skupščine PZS«.

Marko Goršič iz PD Podpeč-Preserje je povedal, da je tak predlog nesprejemljiv, saj imajo planinska društva zdaj le enkrat letno neposredno povezavo s PZS, če pa bi izgubila še to, ne bi imela prav nikakršnega vpliva na delo svoje krovne organizacije. Tudi Edi Stepišnik iz PD Celje je menil, da naj PZS ostane zveza vseh društev, ki se hočejo s pogodbo povezati z njo, zveza pa naj služi članom. Namignil je, da naj bi se s tako spremembo skupščina okrepila s funkcionalni PZS. »Če gre za finančne težave,« je dejal, »naj bo skupščina vsaki dve leti ali še redkeje, vendar z vsemi društvi. V PD Celje se s predlagano spremembo ne strinjamo, če pa bo sprejet sklep, da jo okrnimo, bo naše društvo prisiljeno ubrati svoja pota, saj lahko društva ustanovijo tudi svojo drugačno zvezo.«

Borut Peršolja iz PD Domžale, eden od najmlajših delegatov v dvorani, je govoril predvsem o izobraževalni dejavnosti v PZS in poudaril, da »je naloga planinskih društev predvsem varna hoja po gorah«. **Alojz Nučič** iz PD Dobropole ni samo nasprotoval zmanjšanju števila delegatov za skupščine, ampak je celo menil, da bi morala večja društva imeti več delegatov, dr. Kobal pa je prepričan, da bi MDO postali nekakšne podzveze, če bi iz njihovih vrst izbirali skupščinske delegate.

Edina ženska, ki se je oglasila v tej razpravi, in ena od redkih, ki so sodelovale na skupščini, **Marija Vild** iz Pomurja, je bila deležna živahnega odobravanja, ko je v pomirjevalnem tonu povedala vsaj en primer o planinskih gospodarjih, ki so se umaknili iz gora, zdaj pa sedanji upravljalci tega gorskega sveta iz hotelirskih in gostilničarskih vrst nimajo niti skupnih ležišč za planince, čeprav bi jih morali imeti, ker je bilo njega dni tako dogovorjeno. Na koncu je povedala, da se je zadnji čas število planinskega članstva povečalo edinole v Pomurju in na Dolenjskem, kjer so majhna društva, zdaj pa bi bila prav ta društva popolnoma odrinjena od neposrednega odločanja. Za svoj nastop je požela navdušeno ploskanje.

VEČ POZORNOSTI VARNOSTI V GORAH

Po tem nastopu so se delegati že oglašali, kot da bi bila na sporedu točka razno. **Anton Jarc** iz PD RTV Ljubljana je kritiziral neprimerne plastične planinske izkaznice, ki gotovo ne prispevajo k splošni ekologiji, in opomnil, naj okoli planinskih postojank ne prirejajo političnih zborovanj in obešajo strankarskih zastav, **Ivanka Komprej** iz PD Prevalje je svetovala, naj bi na prihodnjih skupščinah bistveno skrajšali razprave o planin-

skih kočah, ki večine delegatov vendarle ne zanimajo, ker sami koč nimajo, in več časa posvetili varnosti v gorah, **Božo Jordan** iz PD Šempeter v Savinjski dolini je hotel, da bi se v planinskih vrstah opredelili za definicije o tem, kaj je planinska tura in kaj izlet, in o tem, ali naj bi uporabljali termin častno sodišče, razsodišče ali disciplinska komisija, Franci Savenc meni, da bi se naj o planinskem izrazju ukvarjali tudi v PZS in je v zvezi s tem omenil (morda) sinonima »gorništvost« in »planinstvo«, **Janez Petkoš** iz PD Bled se je zavzel za to, da bi prišlo v upravni odbor PZS več mladih, **Rudi Schoss** iz PD Onger v Trzinu pa je potožil glede katastrofalne udeležbe na letošnjem občnem zboru »njegovega« društva, ko se je srečanja od 150 članov udeležilo le 20 njegovih prijateljev, in se pritožil nad nezaupljivostjo PZS, ki svojim vodnikom da licenco le za dve leti, medtem ko mu država po opravljenem šoferskem izpitu verjame, da bo lahko brez dodatnega usposabljanja vozil kakšnih 50 let.

Na nekatera od postavljenih vprašanj je odgovoril predsednik Brvar: skupščina, je dejal, naj bo operativen organ, vanjo pa bi morali pripeljati poleg planinskih gospodarstvenikov še druge dejavnosti, na primer alpiniste, o katerih na letošnji skupščini ni bilo nič povedano, čeprav v svetovnem merilu dosegajo vrhunske rezultate, omenil pa je, da so bili glede sestave skupščine že najrazličnejši predlogi, tudi taki, da bi naj imela dodatne delegate društva s planinskimi kočami, po sedanjem predlogu pa bi delavna društva vendarle lahko imela na skupščini po več delegatov. Podpredsednik PZS **Janko Mirnik** je bil mnenja, da je na skupščinah preveč delegatov, ker imamo v majhni Sloveniji preveč majhnih društev s skoraj izključno izletniško dejavnostjo, ki pa na skupščinah enako odločajo kot društva z močnimi še drugačnimi odseki in dejavnostmi.

Tako so delegati o tej točki statutarnih sprememb glasovali posebej in odločili, da jo črtajo, ostale spremembe pa so sprejeli.

NOVI PODPREDSEDNIK PZS

Popolnoma brez razprave so potem sprejeli pravilnik o delu častnega sodišča, poročilo o članstvu in letu 1996 je bila edina točka dnevnega reda, ki so jo sprejeli soglasno, glede vodil pri delu PZS in PD so se dogovorili, da bodo letos v društvih o njih razpravljali in zbirali pripombe, pod točko razno pa so delegati razrešili podpredsednika Janka Mirnika, ki je za razrešitev prosil iz zdravstvenih razlogov, in na njegovo mesto izvolili **Jožeta Stanonika** iz PD Škofja Loka. Skupščino je izredno pomirjevalno končal podpredsednik PZS **Tone Škarja**, ki je dejal, da so delegati postopali modro, ko so odložili nekatere sporne točke, in apeliral na starejšo generacijo planincev, »naj poskušajo storiti čimveč dobrega, kajti v stoletno organizacijo smo prišli in bomo iz nje odšli, medtem ko bo organizacija, ki je mnogo starejša od države, ostala«.

Nekoliko po 14. uri so se delegati po več kot štirih urah nepretrganega dela brez odmora razšli.

NA NAJVIŠJO GORO SVETA STA ODŠLA ALPINISTA DR. IZTOK TOMAZIN IN PAVLE KOZJEK

PRVENSTVENA SMER IN SMUČANJE Z 8848 M

Na najvišjo goro sveta, na 8848 (ali po nekaterih podatkih 8872) metrov visoki Mount Everest, sta dan po letošnjih velikonočnih praznikih, letošnjega 1. aprila, iz Ljubljane prek Frankfurta in Katmanduja odpotovala vrhunska slovenska alpinista **dr. Iztok Tomazin** in **Pavle Kozjek**, ki sta se kot člana mednarodne alpinistične odprave v organizaciji Hrvaške planinske zveze odločila vsak za svoj vrhunski gorniški podvig: Tomazin namerava v okviru dolgoletne akcije »Ski 8000« s tibetanske (kitajske), severne strani Comolungme priti na vrh gore in se smučati v bazni tabor pod goro, Kozjek pa namerava v solo vzponu opraviti prvenstveni vzpon po novi smeri, ki si jo je v Ljubljani začrtal med znamenitima Hornbeinovim in Velikim kuljarjem oziroma Avstralsko smerjo. Njuna podviga sodita med tri letošnje najpomembnejše alpinistične akcije Komisije za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije.

SKI 8000 S STREHE SVETA

Osnovna ideja projekta »Ski 8000«, ki letos dosega enega od svojih vrhov s poskusom smučanja z najvišje gore sveta, je združiti želje, načrte in sposobnosti najboljših slovenskih alpinističnih smučarjev z namenom, da bi smučali z osemtisočakov in drugih visokih gora. Idejna voditelja tega projekta sta bila Iztok Tomazin in **Matej Kranjc**, ki sta leta 1993 organizirala prvo smučanje z osemtisočaka Šiše Pangme v Tibetu. To leto sta Kranjc in Tomazin v solo vzponih priplezala na Srednji vrh Šiše Pangme (8012 m) in se smučala po njegovih pobočjih. Tomazin je takrat smučal z višine 7550 metrov, kar je bil tisti čas slovenski smučarski višinski rekord.

Leto dni pozneje, leta 1994, se je Tomazin odločil smučati s 7021 metrov visoke Aconcague v Južni Ameriki, vendar se je to smučanje končalo kot dramatična reševalna akcija nekega nemškega alpinista.

Še leto dni pozneje, leta 1995, sta **Marko Čar** in Tomazin po severni steni priplezala na Gašerbrum I (8068 m); Čar se je s smučarsko desko, Tomazin pa s smučmi spustil z vrha gore po Japonski smeri v severni steni, kar je bilo prvo stensko smučanje in deskanje, oboje pa še dandanašnji velja kot najzahtevnejši spust s kakega osemtisočaka.

Lani je Tomazin odšel na Alasko in se trikrat zapored povzpел na 6194 metrov visoki tamkajšnji najvišji vrh Denali (Mount McKinley), ki je najvišja gora Severne Amerike. Po zahtevnih smereh v zahodni steni, Messnerjevi, Zahodnem steburu in zloglasnem Orient Expressu, se je Tomazin trikrat smučal do baznega tabora pod goro, Čar pa se je na tej odpravi s snežno desko spustil z vrha po Zahodnem steburu. Za te dosežke na Denaliju so Tomazina proglasili za najboljšega slovenskega alpinističnega smučarja v letu 1996.

Smučanje z Mount Everesta bo torej peto dejanje Tomazinovega projekta »Ski 8000«. Po teh njegovih uspehih je Everest nekako moral priti na vrsto, saj je najvišja gora na svetu eden od najbolj cenjenih in zaželenih ciljev tako med alpinisti kot med alpinističnimi smučarji; povzpeti se na vrh sveta in celo smučati z njega sodi med največje pustolovščine in gorniške dosežke sedanosti. Prvotno je bilo sicer predvideno, da bi se tega lotilo več v projekt »Ski 8000« vpletenih Slovencev, zaradi službenih obveznosti in zdravstvenih težav nekaterih dosedanjih udeležencev tega projekta, predvsem Čara, pa se bo smučanja z Everesta lotil Tomazin sam. Predvsem zaradi manjših stroškov in racionalnejše organizacije se je pridružil mednarodni hrvaški odpravi Everest '97 pod vodstvom **Darka Berljaka**, na kateri sodeluje okoli 20 alpinistov iz Hrvaške, Slovenije, Nemčije in Francije z različnimi cilji, večina pa se namerava na vrh povzpeti po klasični smeri po Severnem grebenu.

Mount Everest s Kala Patarja (5545 m): ali je z vrha sploh kakšna smer, po kateri bi bilo mogoče smučati do baznega tabora pod to goro?

VRHUNSKI DOSEŽKI TRŽIŠKEGA ZDRAVNIKA

Tomazin ima drugačen načrt.

Ta vrhunski slovenski alpinist, himalajec in alpinistični smučar, ki je tokrat že devetih v Himalaji, gorski vodnik, alpinistični inštruktor, gorski in letalski reševalec, zmagar in jadralni padalec, 36-letni Tržičan, zdravnik specialist splošne medicine in asistent za družinsko medicino na Medicinski fakulteti v Ljubljani, pleza že od leta 1974, od leta 1978 pa je v vrhu slovenskega alpinizma; je tudi utemeljitelj modernega prostega plezanja v Sloveniji. Ukvarja se z vsemi zvrstmi alpinizma: prostim plezanjem, zimskim in poletnim plezanjem, visokogorskim alpinizmom, plezanjem zaledenelih slapov, visokogorskim zmagarstvom in padalstvom, zadnja leta pa posveča posebno pozornost ekstremnemu alpinističnemu smučanju. Doslej je opravil preko 2300 vzponov in smučarskih spustov vseh težavnosti v stenah domačih in tujih gora. Stal je že na vrhovih štirih osemtisočakov: Daulagirija (8167 m), Čo Oja (8201 m — prvenstveni solo vzpon v severni steni in prvo prečenje gore), Šiše Pangme (8013 m — solo vzpon in takratni slovenski višinski smučarski rekord) in Gašerbruma I (8068 m — prvo smučanje z vrha po severni steni, kar še vedno velja za najtežji smučarski spust s kakega osemtisočaka). Plezal je in smučal ali letel z zmajem in padalom tudi v gorovjih Severne in Južne Amerike, Afrike, v več azijskih državah in v evropskih gorah. Zadnji svetovno odmeven uspeh je dosegel lanskega junija, ko se je v desetih dneh kot prvi človek doslej kar trikrat zapored sam povzpel na vrh Denalija in trikrat smučal z vrha po ekstremno težavnih smereh. Leta 1982 je bil državni prvak v zmagarstvu, leta 1988 v jadralnem padalstvu. O svojih dosežkih in doživetjih je doslej napisal pet odmevnih knjig, ki so izšle pri znanih slovenskih založbah, po sedanjih vrnitvi iz Himalaje pa namerava napisati še knjigo s pobočij najvišje gore sveta. Je tudi aktiven fotograf. Doslej je predaval v ZDA, Kanadi, Franciji, v republikah bivše Jugoslavije in v številnih slovenskih krajih. Njegove fotografije so objavljene v več knjigah, revijah, koledarjih in drugačnih publikacijah.

Po severni strani Everesta se je lani že poskušal smučati **Davo Karničar** z Jezerskega, in sicer prav tiste dni, ko je gora pogubila toliko alpinistov in članov komercialnih odprav. Usoda ga je takrat grobo opomnila: na višini nad 8000 metrov je opazil, da ima hudo

Za prostocasovne dejavnosti je vedno manj družbenega denarja, prostega časa in dejavnosti v njem pa je vedno več. Velik del moramo zato te dejavnosti plačevati sami, tudi z društveno članarino in prostovoljnimi prispevki ali posebnimi donacijami. Morda ste pozabili, zato naj Vas spomnimo: ali ste že plačali letošnjo planinsko članarino, ali ste že poravnali naročnino za Planinski vestnik? Storite to čimprej — in nemara ob tem nagovorite katera od svojih planinskih prijateljev, ki še ne pozna dovolj Planinskega vestnika, naj se naroči na najstarejši slovenski mesečnik z vedno aktualno in mladostno vsebino, da bo na tekočem z dogajanjem v svoji organizaciji!

pomrznjene prste ene roke, zato se je nemudoma vrnil v bazni tabor, kar mu je rešilo življenje. Nekoliko pozneje si je na vrhu te gore pripel smučič avstrijski alpinist **Hans Kammerlander**, odsmučal z vrha, si smučič na nevarnih mestih odpel in sestopal po alpinistično, potem pa spet smučal proti baznemu taboru. Iztok Tomazin je seveda natančno preštudiral vse, kar sta povedala in napisala Karničar in Kammerlander, in natančno ve, da sta na njegovi »poti« vsaj dve skalni stopnji, »ki sta še za plezalce zahteven oreh, saj je menda eden od članov kitajske alpinistične odprave tam plezal bos, ker drugače ni šlo, mnenje večine alpinistov pa je, da tam ni mogoče smučati«, kot je dejal na tiskovni konferenci pred odhodom dr. Tomazin, ki je še povedal, da bo lahko le na kraju samem presodil in ocenil, ali je njegov podvig izvedljiv ali ne. Povedal je, da bo najverjetneje najzahtevnejši del njegovega podviga nad 8000 metri, z vrha pa naj bi se smučal po severnem grebenu ali po Velikem ozebniku.

KOZJEKOVA NOVA SMER NA VRH SVETA

Od njegove namere bi ga lahko, kot je dejal, odvrglo le premalo snega. Če snega ne bo dovolj, se bo pridružil Pavletu Kozjeku, ki ima namen na »streho sveta« potegniti novo smer.

»Nova smer v severni steni Mount Everesta je moj glavni cilj in razlog za udeležbo na tej mednarodni alpinistični odpravi,« je pred odhodom na pot dejal Pavle Kozjek. »Sam ali s Tomazinom, če ta ne bo imel pogojev za spust s smučmi, nameravam opraviti vzpon v območju stebra med Hornbeinovim kuloarjem in Avstralsko smerjo, se pravi Velikim kuloarjem. Takšni cilji zahtevajo vrhunsko pripravljeno in tudi veliko izkušenj. Kot član Alpinističnega odseka PD Ljubljana Matica sem v več kot 15 letih opravil vrsto vrhunskih vzponov v nekaterih najzahtevnejših stenah.«

ln je naštel nekatere: v Himalaji je bil na vrhovih treh osemtisočakov, in sicer Broad Peaka, Gašerbruma II in Šiše Pangme, na vseh treh brez uporabe dodatnega kisika, v Patagoniji na jugu Južne Amerike je preplezal Peklensko diretissimo, prvenstveno smer na Cerro Torre, v Cordilleri Blanci v južnoameriških Andih je med drugim opravil tri ekstremne solo vzpone na šesttisočake Huandoy, Huascarán in Chacaraju ter poleg tega preplezal še več prvenstvenih smeri.

Tam, kjer namerava letošnjega maja plezati Kozjek, so doslej poskušali plezati edinole španski alpinisti, vendar se njihovo plezanje ni končalo z vrhom. Po podatkih, ki jih je zbral slovenski plezalec, lahko predvsem v spodnjem delu pričakuje tehnične težave. S seboj v steno bo vzel kolikor bo le mogoče malo prav lahke opreme, da bo čim hitreje napredoval. Drugi člani te mednarodne odprave, predvsem Hrvati, nameravajo plezati večinoma po Messnerjevi smeri.

Oba slovenska alpinista sta dobrih deset dni po opravljenih pogovorih v Katmanduju, kjer sta dobila potrebna dovoljenja, bila na aklimatizacijskih pripravah v Langtangu v Nepalski Himalaji, po 1. maju pa se bo na tibetanski strani Everesta zanj začelo zares.

POZIMI 1995/96 JE BILO V AVSTRIJI REKORDNO ŠTEVILO NESREČ V PLAZOVIH

NEPOTREBNE SMRTNE ŽRTVE

DR. HELMUT BAUER

Zima 1996/97 je Sloveniji očitno prizanesla z nesrečami v plazovih. Do dneva, ko pripravljam ta zapis, konec marca 1997, vsaj za smrtne nesreče ne vemo, verjetno pa je kdo imel težave, o katerih molči. Zato predstavljamo razmišljanja g. Helmuta Bauerja, referenta za plazove Avstrijske zvezne GRS, ki nam je prijazno dovolil, da objavimo njegovo poročilo o nesrečah v Avstriji v zimi 1995/96, ki je pri nas terjala 6 smrtnih žrtev. Prevod je pripravil Pavle Šegula.

* * *

Pozimi 1995/96 se je v Avstriji primerilo rekordno število nesreč v plazovih — bilo jih je kar 93! Število je največje, odkar v Avstriji vodimo statistiko o nesrečah v plazovih (zima 1959/60). Doslej je prednjačila zima 1985/86, ko je bilo 86 nesreč. Ni pa se še zgodilo, da bi se na en sam dan, kot je bilo 18. februarja 1996, primerilo 24 nesreč.

V plazovih je umrlo 37 ljudi. Če primerjamo stanje v prejšnjih zimah, je tudi teh veliko. Po statistiki je zima 1995/96 po številu mrtvih na 7. mestu. V preteklosti je bilo največ mrtvih pozimi 1972/73, namreč 61. Od 37 mrtvih pozimi 1995/96 odpade 17 žrtev na Tirolsko, 8 na Štajersko, 7 na Salzburško, 4 na Vorarlberg in 1 na Koroško. Med mrtvimi je bilo 21 turnih smučarjev, 11 smučarjev zunaj urejenih smučišč, med drugimi sta dva deskarja, dva plezalca ledenih slapov in en lovec.

Plazovi so pozimi 1995/96 odnesli 190 ljudi, preživelo jih je 153, umrlo 37. Med tistimi, ki so jih odnesli plazovi, jih 18 sploh ni zasulo, 57 jih je bilo povsem zasutih in 115 deloma zasutih.

Med 153 preživelimi se jih je 82 rešilo z lastnimi močmi, 45 so jih rešili tovariši, 8 preživelih so rešili organizirani reševalci.

Kar zadeva organizirano reševanje, moram povedati še tole: Lavinske pse so v zimi 1995/96 aktivirali osemkrat; dva preživela se imata za rešitev zahvaliti njim. Lavinski pes je našel še enega živega človeka, vendar je ta umrl kmalu potem, ko so ga prepeljali v bolnišnico. Lavinski psi so poleg navedenih našli še 5 smrtnih žrtev plazov.

Avtor statističnega pregleda je zbral tudi podatke o uporabi lavinskih žoln pozimi 1995/96. Izsledke je razveseljivo predvsem zato, ker so z žolno našli osem živih ponesrečencev.

V primerjavi s prejšnjimi leti je videti, da žolno že bolj uporabljajo, slabo pa je, da je med 93 ponesrečenci samo 21 ljudi imelo pri sebi vključeno žolno. Med uporabniki jih veliko ne ve, da žolna prav nič ne koristi, če je ne uporabljamo, kot je treba ali če smo brez ustreznih izkušenj.

Sedaj pa še nekaj primerov iz zime 1995/96.

1. Uporabnik je žolno, nepripravljeno za obratovanje, nosil v nahrbtniku.

2. V nahrbtniku preminulega so našli žolno, ki ni bila vključena.

3. Turni smučar je našel zasutega 15 minut po splazitvi. Ni pa mu uspelo točno določiti nahajališča, zato je začel kopati na napačnem kraju. Ko je ponesrečenca našel lavinski pes, je bil že mrtev.

4. Tovariši so takoj začeli iskati, vendar so zasutega našli šele čez dvajset minut. Ko so ga odkopali, je bil že mrtev.

5. Pomanjkljive izkušnje so bile krive, da turistka na smučeh ni našla svojega povsem zasutega spremljevalca. Dva žičničarja sta opazila plaz in se takoj podala na kraj nesreče. Zasutega sta iskala s svojima žolnoma, vendar zaradi neizkušenosti tudi njima ni uspelo.

Posebno otipljivo se je pokazala potreba po pravilni uporabi lavinske žolne po nesreči na območju Frommerkogla v Tennengebirge marca 1996. Plaz sprijete ga snega je zajel in v celoti zasul tri turiste. Mimoidoč so jih s svojimi žolnami takoj pričeli iskati. Našli so enega izmed njih in ga izkopali še živega. Ta je edini med člani skupine imel vključeno žolno. Ostala dva, ki so ju kasneje našli mrtva, sta žolni nosila nevključeni v nahrbtnikih.

Primerom neuporabe in neustrezne rabe žolne dodajam še nekaj drugih zgledov napačnega ravnanja s pripombami, kaj se iz tega lahko naučimo.

1. V Avstriji se je 18. februarja 1996 pripetilo 24 nesreč v plazovih, med temi kar 11 na Tirolskem.

V številnih krajih Avstrije se je dan poprej izteklo dolgo obdobje vremena brez padavin, ko pristaši smučanja v celcu niso mogli priti do svoje nevarne zabave. Nič nimam proti temu, da si ljudje prizadevajo nadoknaditi zamujeno. Nenasitna želja po vožnji v celcu pa vendar ne bi smela užiti vrhunca z brezskrbnim odnosom do plazov.

2. Kljub aktiviranim opozorilnim lučem (nevarnost plazov) sta deskarja zapeljala na nestabilno pobočje in sprožila plaz.

3. Smučarja sta s smučmi na nogah prečila pobočje, ki je bilo z opozorilno desko zaprto za promet.

Zaporo smučišč, pist, prog in terenov zunaj zavarovanih smučišč je treba brezpogojno upoštevati.

4. Po dvajsetih metrih bočnega drsenja se je smučar z zasukom okrog telesne osi in skokom pognal na spodaj ležeče pobočje.

Kadar je snežna odeja labilna, lahko sprožimo plaz že s samo telesno težo. Če to podkrepimo še s skokom, je plaz skoraj neizbežen.

5. Sin zasutega smučarja je kar 4 ure z golimi rokami grebel po snegu in na domnevem nahajališču iskal očeta. Naslednjega jutra so ga reševalci našli zasutega — mrtvega. Konica njegove smučke je štrela 5 cm iz

plazovine, ponesrečenec je imel smuči še pritrjene z lovilnim jermenom, zapestji sta tičali v zankah smučarskih palic.

Enakega pomena kot lavinska žolna je za turnega smučarja lavinska lopata. Brez te traja odkopavanje zasutega iz globine enega metra nekako eno uro, z lopato pa samo približno deset minut.

Medsebojno (tovariško) reševanje se začne z natančnim pregledom površine plazovine na pogled in sluh. Šele nato sledi iskanje z lavinsko žolno. Če nikakor ni možnosti, da se izognemo pobočju, na katerem pričakujemo plaz, in uberemo drugo pot, moramo upoštevati pravila varne hoje: odpnemo lovilne jermene, zanke smučarskih palic snamemo z zapestij.

6. Smučarski učitelj je zapeljal na vesino, kjer je s palico večkrat preizkusil, kakšna je trdota snežne odeje. Nato je nekoliko počakal in poskočil s smučmi, da bi preskusil njeno trdnost.

Preizkus s palico in skakanje s smučmi sta povsem neprimerni metodi za ugotavljanje stabilnosti snežne odeje.

7. Večina nesreč v zimi 1995/96 se je zgodila med vožnjo po skrajno strmih pobočjih severne do severovzhodne lege.

Nagib in lega pobočja sta poleg oblike zemljišča in vegetacije komaj dva, vendar zelo pomembna topografska dejavnika, ki vplivata na trganje plazu. Po pravilu ni strme vesine, ki bi bila povsem varna pred plazom. Kadar nagib pobočja preseže 30°, ga moramo upoštevati kot potencialno plaznico. Čim bolj je strmo, bolj je nevarno. Kar 50 odstotkov vseh splazitev je bilo na pobočjih z nagibom najmanj 40°, torej na ekstremnih strminah. Kar zadeva lego pobočja, pa velja še naslednje: 90 odstotkov nesreč smučarjev v plazovih se zgodi na osojnih pobočjih, torej na severnih in severovzhodnih legah, kjer je zgradba snežne odeje večinoma dosti slabša kot na pobočjih z drugo lego.

V času nastanka te ocene, 5. 12. 1996, se zima 1996/97 v Avstriji komaj začena, imamo pa že dve smrtni žrtvi plazu.

V LJUBLJANI JE BILA FOTOGRAFSKA RAZSTAVA O PRVENSTVENIH VZPONIH V HIMALAJI

SLOVENCİ NA VSEH OSEMTISOČAKIH

V Galeriji TR3, pred dverju nekdanje visoke zgradbe nasproti stavbe slovenskega parlamenta na Trgu republike, so 25. marca odprli fotografsko razstavo »Slovenci na vseh osemtisočakah — 14 x 8000«, razstavo o slovenskih vzponih na vse himalajske osemtisočake. Na izredno lepih panojih je bilo do 16. aprila razstavljenih 64 fotografij s kratkimi podatki o odpravah in vzponih med letoma 1975 in 1995 ter za primerjavo nekaj opreme s prve in zadnje odprave. Namen razstave je bil prikazati dejavnost, v kateri sodi Slovenija v najožji svetovni vrh, ter mogočnost in lepoto himalajskih velikanov.

Prireditelji razstave, Planinska zveza Slovenije, so sicer pričakovali več dosedanjih in bodočih sponzorjev največjih slovenskih alpinističnih odprav na visoke gore in v prepadne stene, vendar so na otvoritev prišli predvsem alpinisti, udeleženci teh odprav in njihovi simpatizerji, nekako sto gorništvu privrženih Slovencev, ki so vsi po vrsti pohvalili zgledno pripravljene panoje.

Otvoritveno slovesnost je vodila redaktorica televizijske oddaje »Gore in ljudje« **Marjeta Keršič Svetel**, ki je zbrane takole nagovorila:

»Spoštovane obiskovalke, spoštovani obiskovalci, lepo pozdravljeni na razstavi, ki opisuje dolgoletna prizadevanja slovenskih alpinistov na osemtisočakah sveta — prizadevanja, ki so bila zelo uspešna in so zapisala slovenski alpinizem v sam svetovni vrh.

Poseben pozdrav velja navzočim alpinistom, članom odprav na osemtisočake, pa tudi predstavnikom vseh tistih podjetij, ki so pomagala, da so v minulih desetletjih številne slovenske odprave sploh lahko odšle na pot v Himalajo.

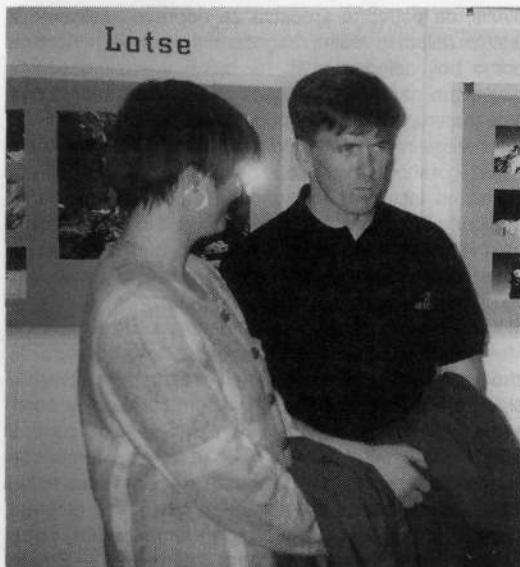

Predsednik PZS Andrej Brvar je na otvoritveni slovesnosti govoril, načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva Tone Škarja je razstavo odprl.

Na svetu je 14 samostojnih vrhov, ki segajo več kot 8000 metrov visoko. To so Everest, K2, Kangčendzenga, Lotse, Makalu, Čo Oju, Daulagiri, Manaslu, Nanga Parbat, Anapurna, Gašerbrum 1 in 2, Broad Peak in Šiša Pangma.

Ob tem je vsaj še enkrat toliko stranskih vrhov, ki segajo nad 8000 metrov in predstavljajo samostojne alpinistične cilje. Sem lahko štejemo vsaj vse tri stranske vrhove Kangčendzenge z Jalung Kangom na čelu, pa Lotse Šar, stranske vrhove Anapurne, Šiša Pangme in Broad Peaka.

Leta 1950 je človek prvič stal na vrhu kakega osemtisočaka. Podvig se je posrečil francoskima alpinistoma **Louisu Lachenalu** in **Mauriceu Herzogu**. Petindvaj-

V Galeriji TR3 je bil na dan otvoritve razstave tudi Davo Karničar, ki bo letošnjo jesen ponovil svoj poskus smučanja »v enem kosu« čisto z vrha Everesta do baznega tabora pod goro.

Foto: Marjan Raztresen

set let kasneje je na vrhu osemtisočaka stal prvi Slovenec. Bil je to **Stane Belak-Šrauf** na vrhu Makaluja. S tem se je začela dve desetletji trajajoča slovenska pot na najvišje vrhove sveta.

Od leta 1975 pa do leta 1995, ko so naši alpinisti stali na vrhu Anapurne, je na samostojne osemtisočake med 25 uspešnimi odpravami splezalo 39 slovenskih alpinistov. Opravili so 67 pristopov na najvišje vrhove Himalaje. Če k temu prištejemo še stranske vrhove, potem lahko govorimo o 27 uspešnih odpravah, 42 alpinistih in 74 vzponih na vrhove osemtisočakov.

Največ pristopov na osemtisočake sta opravila **Viktor Grošelj**, ki je bil kar na desetih, in **Andrej Štremfelj**, ki je bil na šestih, pri tem pa na Everestu kar dvakrat. Med alpinistkami prednjači **Marija Štremfelj** s tremi osemtisočaki.

Pri vzponih na najvišje vrhove sveta pa slovenski alpinisti niso le sledili tujim stopinjam. Na osem osemtisočakov so slovenski alpinisti zarisali prvenstvene smeri, na enega so se povzpeli v času nepalske zime, enkrat je šlo za solo vzpon, z dveh pa so z vrha odsmučali. Vsekakor nadvse lep obročul!»

Potem je za besedo prosila predsednika Planinske zveze **Andreja Brvarja**, ki je v svojem nagovoru povedal:

Spoštovani alpinisti in dragi gostje!

Na zemlji je 14 samostojnih osemtisočakov. Vsi so v Himalaji. Na prvega so se alpinisti povzpeli 1950. leta, na zadnjega 1970. Naša alpinistična generacija po drugi vojni je izzive za dokazovanje našla v velikih alpskih stenah, v Kavkazu, Andih in tudi v Himalaji. **Aleš Kunaver**, vzornik slovenskega prodiranja v svetovno alpinistično areno, je rad poudarjal: »Kdor

hoče ujeti pobegli vlak, mora teči hitreje od njega.«

Vrhu svetovnega alpinizma smo se zopet priključili sredi sedemdesetih let. Če smo kot novinci želeli postati opazni in prepoznavni, je bilo potrebno napraviti dejanja enake oziroma večje vrednosti, kot jih je večina na alpinističnih prestolih. Prišel je Makalu, pa Everest, Cerro Torre, Daulagiri, s katerimi smo dokazovali svojo vrednost. Vztrajno smo nizali uspeh za uspehom in želi sprva prikrito odobravanje svetovne alpinistične javnosti.

Potrebovali smo dvajset let v obdobju od 1975 do 1995, da smo stali na vseh osemtisočakah sveta. **Franci Savenc**, ki v registrih zabeleži skorajda vsak alpinistični dosežek, je stresel iz računalnika vse relevantne podatke: na te osemtisočake se je povzpelo 39 slovenskih alpinistov, na osem najvišjih vrhov, torej na več kot polovico, so izpeljali prvenstvene smeri s pristopom na vrh, na enem so bili pozimi, na enega je bil opravljen solo vzpon, z dveh so smučali prav z vrha.

Če so še nedolgo tega naši alpinisti organizacijsko in kadrovske zmogli le eno odpravo na leto, more sedaj sleherni alpinistični odsek potrjevati svoje može in dekleta v tujih oddaljenih gorah. Kaj hočemo: če želimo ostati v igri, moramo slediti svetovnim trendom. Ti pa so že lep čas odmaknjeni od domačih sten v oddaljena prostranstva. V Planinski zvezi imamo Komisijo za odprave v tuja gorstva; zavoljo tega, da se izberejo in izluščijo najbolj vredni projekti. Tisti, ki nas bodo držali na vrhu. Ko so izbrani, običajno čaka **Toneta Škarjo** krvava pot od vrat do vrat, ko brusi kljuge in prepričuje direktorje, da je pametno primakniti nekaj k našim smelim načrtom. Pri tem se nehote spominja na **Jožo Čopa**, ki je rad pravil, da je planinska organizacija kot berač, ki se je pojavil pred gospodinjjo, ji pomolil gumb pod nos in jo poprosil, naj nanj zašije srajco.

Z alpinizmom smo planinci še najbližje športu. Alpinizem planinstvu prinaša napredek, alpinisti pomikajo meje možnega nenehno navzgor, večkrat izven meja dojemljivega. S tem postajajo vzorniki generacijam mladih, starejši sledijo vzorom mlajših, rojevajo se me-

Veliko alpinistov vseh generacij je prišlo na otvoritev, tudi Marjan Keršič Belač, član prve slovenske odprave v Himalajo, in Roman Robas, ki je lansko jesen vodil našo odpravo na tri himalajske vrhove pogorja Api.

riila in vrednote za jutri. Z alpinizmom je slovensko planinstvo postalo svetovno.

S sponzoriranjem alpinističnih odprav pravzaprav nagovarjamo tiste, ki so jim gore blizu. Teh je 400.000 odraslih na slovenskih tleh ali 20 odstotkov vsega prebivalstva. Nejevernežem, ki bi lahko podvomili v te številke, lahko prišepnem, da teh podatkov ne izračunavamo mi. S tem bi rad povedal: ko omogočite alpinistu, da lahko sredi ledenih strmin hropé napreduje proti zastavljenemu cilju, odtehta marsikatero bleščečo reklamo na masovnem mediju. Te reklame sicer ne dobivajo nagrad oglaševalskih žirij, je pa našim alpinistom francosko gorniško združenje v zadnjih sedmih letih dvakrat prisodilo najbolj cenjeno svetovno nagrado, Zlati cepin, za najbolj opazen in vreden alpinistični dosežek tekočega leta.

Alpinizem je zrasel na slovenskih tleh, niso ga prinesli od drugod. V sebi nosi gene trentarskih divjih lovcev, pa zeliščarjev in rudosledcev, opazne so Staničeve korenine vratolomne turisticke, v njem se prepleta narodov spomin na dneve boja za obstoj »slovenskega lica slovenskih gorá«. V novejšem času je privzel nekaj kolonialnega duha, zato se naš, to je slovenski kulturni vpliv z vsako novo smerjo v kateri od daljnih svetovnih sten nenehno širi. Zavaljo tega so vlaganja v alpinizem tudi vlaganje v narodovega duha, v njegovo kulturo.

Seveda se tu in tam obrnemo tudi na državo. Vendar ne zato, da bi se priklenili na državne jasli; te so nam tuje. Bolj ko državnim uradnikom dopovedujemo, naj, zaboga, primaknejo kak tolar, da se bodo s tem pridružili prej povedanim argumentom, bolj so gluha njihova ušesa in zadržani mošnjički. Zato smo se prisiljeni

hvaliti, da potrebna sredstva za odprave zaslužimo z lastnim delom in vašimi dragocenimi prispevki. Pričeli pa bomo bolj odločno trkati na njeno vest: z davčnimi olajšavami naj bi bilo omogočeno, da bi podjetja lažjega srca materialno vlagala v podvige, kot je alpinizem.

Kdor tvega in upa, je že dosegel uspeh. Alpinisti iščejo najlažji prehod preko najtežje ovire. Ti modrosti sta alpinizmu lastni, pa — roko na srce — uspešnemu direktorju firme tudi. Ne skrivamo, da tudi s to razstavo nagovarjamo Vas, da bi s pomočjo alpinizma krepili ugled svojih izdelkov ali storitev in s tem povečevali dobiček, ki bi ga zopet vlagali v alpinizem.«

Marjeta Keršič Svetel je potem dejala, da je bila od Makaluja 1975 pa do Anapurne 1995, od prvega do zadnjega slovenskega osemtisočaka, za slovenski alpinizem in alpiniste dolga in naporna pot, polna odrekanja, trpljenja, uspehov in porazov, veselih, pa tudi težkih in žalostnih trenutkov. Vse je seveda nemogoče strniti na enem mestu. »Razstava, ki jo bomo čez nekaj hipov odprli, odstira le glavne, najbolj jasno izrisane stopinje te dolge poti, kakor so jih strnili avtorji **Tone Škarja, Franci Savenc in Stane Klemenc**«. — Potem je Toneta Škarjo, načelnika Komisije za odprave v tuje gorstva pri PZS, prosila, da odpre razstavo, goste pa povabila, da si jo ogledajo.

Udeleženci otvoritvene slovesnosti so se zatem ob kozarčku najzlahtnejše pijače, kot se v naših krajih pac spodobi, zadržali še precej časa v prijaznih — kajpada gorniških — klepetih, obujali spomine na predstavljene gore in smeri ter nekateri načrtovali nove podvige, ki sicer ne bodo sodili v kategorijo, predstavljeno na razstavi, ampak bodo kakšen korak višje in dalje od nje.

DIRKA PO STENI, KI NI CESTA: HITROST V STENI POMENI VARNOST

LEDENI MRTVAŠKI PRT

PRIMOŽ LAJEVEC

Grandes Jorasses so gora s srhljivo severno steno, visoko 1200 metrov. Smeri v njej sodijo med resne ture in zahtevajo poleg dobre kondicije in obvladovanja kombiniranega plezanja tudi kanček zdrave pameti. Z Mihom sva tam okoli že plezala, zdelo se nama je, da našteje vrline imava... Če nisi ravno izbirčen, je to dovolj, da se odločiš za kakšno smer v tej steni. Možnosti je veliko in dejavnikov, ki krojijo izbiro, tudi. Marec, zima, vse je govorilo v prid Linceulu, le naše ime, Mrtvaški prt, nama ni šlo ravno gladko iz grla, vsaj od začetka ne. Ko pa sva kakšen teden govorila le še o tem, nama je zlovešči priimek postal kar domač. Prt je prt, pa čeprav mrtvaški!

Besedovanju je seveda sledilo pripravlanje opreme in tlačenje v nikoli dovolj velik avto. Še slovo od Marjetke in... Ostalo je bila rutina. Chamonix, gondola, nezno-sna smuka in gozdarjih in z nahrbtnikom, bivak in živci.

204 Čimprej v steno ali pa domov, to sta edini zdravili za

Kmalu nad vstopom v Linceul

Foto: Primož Lajevc

nervozno te vrste. Odločila sva se za prvo in prijelo je hkrati s cepinoma, ki sva ju zasadila v prve metre ledene strmine. Lotila se naju je posebna, plezalska omotica, morda le visoka stopnja koncentracije, ki nama je krepko pomagala gladko vijugati med skalnimi ali slabo zaledeneli predeli.

Nekje sredi lijaka, ki poveže spodnji del z vršno vesino pa — o, groza! Skoraj celo oklo sem pustil v ledu, za spomin! Nekaj sem zakričal in za hip menda izgubil sposobnost treznega razmišljanja. Kot da bi mi nekdo vključil multipraktik v možganih. Gledal sem cepin, žrtev strašne amputacije, in prekleto strmino, ki se je tako hitro prelevila iz nasprotnika v sovražnika. Šlo je zares! Italijana, ki sta vstopila hkrati z nama, sta lahko le pomahala in odpraskala naprej.

Zlomljene kline, ostalo je je kakšne tri centimetre, se ni dalo nategniti. Mojega nosu tudi ne. Tako je Miha predal štafeto nahrbtnika in za vse večne čase, tako je bilo videti, stopil na čelo naveze. Začela se je dirka; to ni cesta, tu je hitrost varnost, je življenje — midva pa sva bila z vsako uro bližje bivaku, ki sva se mu tako zelo želela izogniti. Le s težavo sem zanesljivo plezal in obenem ohranjal hitrost, ki je še vlivala upanje na spanje pod 4000 metri. Tudi utrujenost se naju je počasi prijemala, a še bolj sta ji bila očitno všeč Italijana, ki sva ju kakih 150 metrov pod robom stene ujela in tudi prehitela.

Ledu je bilo končno konec in z olajšanjem sem se ozrl po strmini navzdol: pogled, ob katerem človeka zvije... 800 metrov zelo strmega, ploščatega ledu, ki se daleč spodaj prevesi v še večjo strmino in še dalje, nekje na trdnih, realnih tleh onega sveta pada v krajno poč, ki golta vse, čemur zmanjka opore na tej neskončni drsalnici. Tudi midva sva ji podarila en film, pa rokavico, Italijana čelado z lučko vred...

Čakala sta naju še dva raztežaja z nadležno prečnico v skali, ki sva jo zdelala v temi, in prestop na ono stran kot britev ostrega Lastovičjega grebena. Italijanoma sva prek skal pomagala z vrvo... Skupaj smo pripravili bivak, ozko poličko smo izkopali v sneg na južni strani grebena in do jutra tresli goro, ki se tako postavlaško nastavlja radovednim očem in objektivom Montenversa.

Navsezgodaj smo »planili« pokonci in se, kot bi šli na promenado, začeli spuščati po ne ravno kratkem Lastovičjem grebenu. Ujeli smo še zadnji zobati vlak v Chamonix in skupaj odtunelili v Courmayeur, kjer smo si izmenjali naslove in izkazali ustrezne hvaležnosti (dobila sva knjigo, vodniček po zaledenelih slapovih Italije, katere avtor, **Francesco Cappellari**, je s **Pietrom** sestavljal italijansko navezo), obljubili zvestobo do groba in odbrzeli vsak svojim objemom naproti.

* * *

Mrtvaški prt sva 9. marca 1997 preplezala **Miha Novak** in **Primož Lajvec**. Za vzpon sva zaradi težav z lednim orodjem in ne ravno idealnih razmer (malo snega) porabila nekaj več kot 12 ur. Tako sva bila prisiljena bivačirati tik pod izstopom smeri na višini 3950 metrov. Naslednji dan sva sestopila po Lastovičjem grebenu in ledenikih v Chamonix in se odpeljala domov.

VSAK SLOVENEK VSAJ ENKRAT NA TRIGLAVI!

AKCIJA 2864+

DUŠAN ŠKODIČ

Korel in Mujo, sodelavca iz jeseniške »Akroneke«, se odločita, da jo med kolektivcem udarita na Triglav. Oba prvič.

Naporno pot do Kredarice poradirata za malo južino. Kako tudi ne! Še nikoli v življenju nista lazila po hribih in utrajala nog. Ampak enkrat v življenju, vsaj enkrat, pa je že treba na Triglav, da si potlej taprav Slovinc ali pa vsaj Sloveňac!

V naši najvišji postojanki spijeta zaslužno pivo in Korel, ki plača rundo, se nikakor ne more načuditi, ker dva pira koštata več kot pol gajbe v domači štacuni.

Muji pa se to ne zdi nič posebnega: »Valjda je notar zahvačen neki porez na državljanstvo. Baš toliko sam platilo na občini pred par godina!«

Mahneta jo torej proti vrhu, pa se Korel celo pot čudi, ker ves čas srečujeta same tuje turiste. Čredica Avstrijcev jima diha v hrbet in ju priganja, naj se podvzmeta mimo sestopajoče skupine Italijanov, ki še v steni regljajo kot branjevke na tržaškem placu. Malo naprej ju pozdravi prijazen nizozemski par, vsi skupaj pa prestrašeno pogledujejo navzgor, od koder pošilja kamnite pozdravčke ducat zagrebških transverzalarjev.

»Zlodja!« dé Korel. »Sem mislu, de bojo kle na Triglav, k je naš simbol, tud naš l'dje, pa so use drug k to, ejga!«

Mujota tudi to nič ne preseneti:

»Bólan, ništa čudno! I dol kod nas je nekad bila zimska olimpijada. Gledo ja, a samo zamisli: celi svet tamo skijo i klízo, a od naših vidio sam samo dvojico, kako su gurali bob gor i dol po Baščaršiji, ker ni hteo da upali. Ali nije ni to čudno, jer bilo je tada stvarno hladno, majke mil!«

Končno prisopihata na vrh in tam med pristopniki zagledata tudi neke sindikalce, ki z vsem potrebnim hrupom ravno prirejajo planinski krst za novince. Ker so prijazni, se tudi njiju usmilijo s par udarci po tazadnji. Stopita še do tistega znanega štedilnika, ki predstavlja šalter, kjer izdajajo potrdila o uspešnem vzponu (državljanstvu), skratka, do edinega tako težkega predmeta, na katerega so lahko z verigo priklenili našo najboljšo zaželeno štampiljko, da je ne ukradejo.

Žig si, kot vidita pri starih mačkih, pritisneta kar na zapestje.

Mujo ponosno izjavi, da ga bo še najmanj en mesec razkazoval po jeseniških gostilnah. Medtem si Korel briše potno čelo, pa mu »revežu' že spet nekaj ni jasno. »Le zakoga nek stoji šporget kle pred Aljaževim stolpom?«

Mujo pa: »A šta je tu sploh čudno, Korelju?« In pokaže na vratica v stolpu: »Pa vidiš valjda, da nije stao u kuću!«

NA ZELENICI SO ORGANIZIRALI LETOŠNJI SMUČARSKI RELI »PRO MONTANA«

SMUČARSKA DIRKA PO KARAVANKAH

JOCO BALANT

Letošnjega 23. februarja so na Zelenici nad Ljubeljem organizirali 3. Ski rally »Pro Montana«, ki je bil letošnji drugi tak smučarski reli v Sloveniji; prvi letošnji je bil v gorah nad Jezerskim. Reli na Zelenici je bil mednarodni: poleg 29 ekip iz Slovenije so sodelovale po ena ekipa iz Italije (Salewa), nemško-slovenska ekipa in ekipa iz Hrvaške. V moški konkurenci so se na prva tri mesta uvrstile dvočlanske ekipe Jezerskega (**Luka in Drejc Karničar, Davo in Tone Karničar, Franc Zadnikar in Brane Žagar**), med ženskimi ekipami je bila prva ekipa AO Kranj (**Alenka Hafnar, Meta Boncelj**) in druga Montana II (**Tina in Petra Bergant**), med mešanimi ekipami je bila prva ekipa Soče (**Majda in Bojan Kovačec**), druga in tretja pa ekipi z Jezerskega (**Ksenija in Rado Markič, Barbara in Tomaž Šavs**).

Prvi smučarski reli v Sloveniji je bil leta 1992 na Voglu v organizaciji Montane in Bohinjcev. Udeležba je bila karseda skromna, samo tri ekipe.

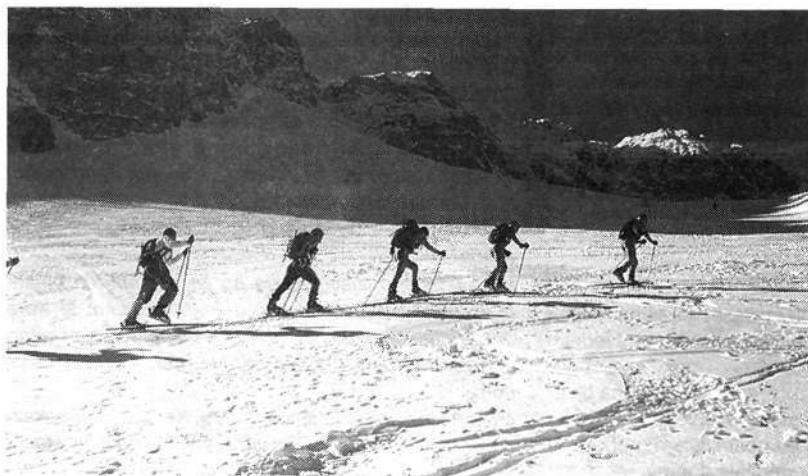
Ker se je organizatorjem zdelo praktično, ker so bili tam ugodni pogoji in tudi različne druge možnosti, so leta 1995 organizirali prvi smučarski reli Pro montana na pobočjih Javornika (1715 m) v Karavankah. Udeležilo se ga je 21 ekip.

Vendar je organizatorjev skrbel dostop do kraja tekmovanja, kadar bi bile zime snežene, cest do vznožja gore pa ne bi plužili. Iskali so boljšo lokacijo in se odločili za Zelenico, ki je dostopna ob vsakem času, saj leži nad vedno prevozno mednarodno cesto. Nanjo vozita tudi dve sedežnici, ki sta sicer že v slabem stanju in nujno potrebni obnove, vendar sta še vedno zelo uporabni za prevoz opreme in organizatorjev na posamezne točke tekmovalne proge. Tako se je drugega smučarskega relija »Pro montana« na Zelenici lani udeležilo 26 ekip.

Kmalu po startu so bili tekmovalci še skupaj.

Za letošnje naporno tekmovanje, ki postaja med smučarji vedno bolj priljubljeno, se je prijavilo 32 ekip,

Vreme je bilo sončno in toplo, vzpon je ogrel tekmovalce.

Foto: Joco Balant

Zmagovalec Luka Karničar: vzponi so popili veliko tekočine, ki jo je bilo treba nadomestiti.

ki so tekmovali v treh kategorijah, v moški, ženski in mešani konkurenci.

Start je bil ob hotelu na Zelenici (1050 m), od koder se je bilo treba s smučmi, na katere so tekmovalci pritrtili pse, po celem snegu in zunaj urejenega smučišča po plazu pod Begunjsico povzpeli na nadmorsko višino približno 1580 metrov. To je bil hud in hiter vzpon, ki je marsikateri ekipi pobral precej moči.

Temu je sledil veleslalom na progi z višinsko razliko približno 80 metrov, kjer so merili čase.

Po krajšem počitku in obilnem prigrizku je sledil sprint na približno tri kilometre dolgem vzponu z nekako 300 višinskimi metri, kjer so prav tako merili čase.

Ko so tekmovalci pripeljali na cilj te preizkušnje, ki je bila na nadmorski višini približno 1800 metrov, so se še nekoliko vzpeli, nato pa prosto smučali do točke, kjer je bil start za sprint.

Vreme je bilo sončno in toplo, tekmovalci si je ogledalo približno sto gledalcev.

Vodja tekmovanja je bil **Marjan Gros-Torta**, tehnični vodja **Marjan Salberger ml.**, za varnost so skrbeli člani Postaje GRS Trzič, nagrade so prispevali Promontana iz Trziča, Salewa iz Italije in Silvretta iz Nemčije.

PRED LETOM DNI SO POD MOJSTROVKO NAŠLI JASNO BRATANIČ IN STANETA BELAKA-ŠRAUFA

ZADNJI VZPON

BORIS BERTONCELJ

Jasna Bratanič in **Stane Belak-Šrauf** sta 24. decembra 1995 odšla v gore in se nista vrnila. Gorsko reševalno službo je o pogrešanih obvestila sestra pogrešane alpinistke.

Nihče ni vedel, kam sta šla. Stekla je poizvedovalna akcija, v katero so se vključili prijatelji, znanci, posamezne postaje GRS in radiesteziisti.

Na vsako možno izhodišče, dostopno z avtomobilom, je šel kdo pogledat. Tako v Logarsko dolino, na Jezerško, v Kamniško Bistrico, Tamar, Vrata, Krmo, Kot, Bohinj. Poizvedovalna akcija se je razširila tudi v Avstrijo, pod Veliki Klek, v Malnitz..., vendar uspeha ni bilo. Reševalne službe Švice, Francije in Italije so bile naprošene, da pregledajo svoja območja.

Po novem letu je nekdo na parkirnem prostoru pri 17. ovinku ceste na Vršič odkril do nerazpoznavnosti zameden Šraufov avtomobil. V njem je bilo napisano sporočilo: Nad Šitom glava—Mala Mojstrovka—Vratiča—Vršič.

Na vseh plazovih pod Malo Mojstrovko in Nad Šitom glavo je takoj stekla velika iskalna akcija. Večdnevno iskanje je bilo zaradi poslabšanja vremena in novih obilnejših padavin prekinjeno oziroma prestavljeno na poznejši čas, ko bo sneg skopnel.

Od januarja do maja so prijatelji, znanci, sosodje, soplezalci in reševalci vsako izboljšanje vremena izkoristili za to, da so šli na Vršič ter okoli vrhov iskali kakšno znamenje, kje bi lahko bila pogrešana.

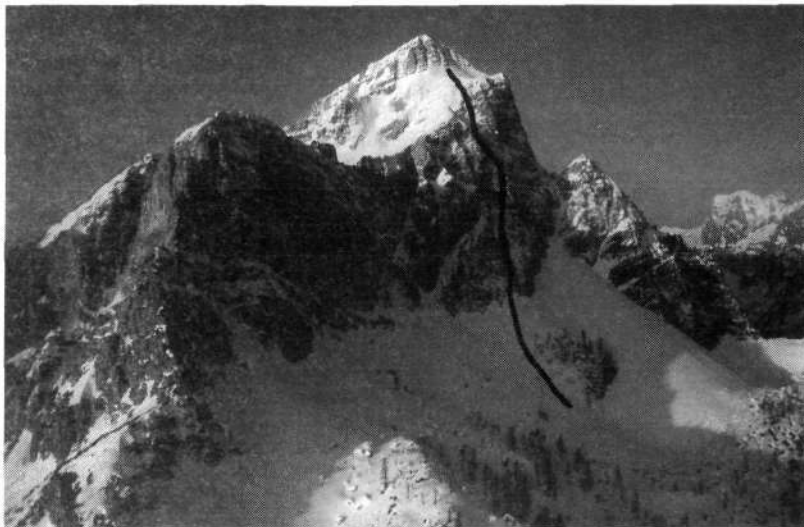
V soboto, 18. maja 1996, sedim na balvanu nad Malo Pišnico ter zrem v severno steno Male Mojstrovke. Oko odkrije izrazito vpadnico, ki sega od vrha do tal in se konča v globeli. Tu sta in nikjer drugje! To misel povem na postaji policije. Poskušam vzpostaviti stik z načelnikom GRS Kranjska Gora, a ga po radijski zvezi ne moremo dobiti.

Odidem v Mojstrano, kjer z načelnikom GRS Mojstrana pregledava stare plezalne vodnike s sliko ostenja Male Mojstrovke. Dogovoriva se, da bo nekaj prostovoljcev v nedeljo prišlo na plaz pod Hanzovo potjo na Malo Mojstrovko. Enako se dogovorim tudi v Radovljici. Potem telefoniram v Ljubljano in izvem, da bo naša postaja tako in tako imela vajo na Vršiču in se bomo dobili na plazu.

Odidem v Ribno in narežem meter dolge leskove šibe z velikimi zelenimi listi za označevanje plazu. Zjutraj ob 5. uri sem že na plazu. Na noge si pritrdim aluminijaste krplice zaradi lažje hoje po plazovini. Označil sem meje plazu: 280 metrov v dolžino, v širino zgoraj 80 metrov, spodaj 90 metrov. Višinska razlika od vstopa v kamin do konca plazu v globeli je bila 160 metrov. Skupno je bilo treba preiskati 22.400 kvadratnih metrov.

Na vrhu plazu, malo pod Kaminsko smerjo, sem pri majhnem macesnu v snegu opazil del odtrganega hladnega pasu. Pomislil sem, da je nov pas odtrgalo pri padcu z vrha stene, vendar dokaza za to ni bilo.

Reševalci so prihajali. Pričakoval sem, da bomo skupaj preiskali vrhnji del plazu pri malem macesnu. Pa ni bilo tako. Bili so izvidniki, ki naj bi pregledali vse plezalne

Levo Nad Šitom glava, desno Mojstrovka ter v njej označena pot plazju, ki je nosil nesrečna plezalca.

smeri v bližini. Bilo je nekaj hude krvi zaradi sondiranja in iskanja, pa so jo mimoidoči italijanski planinci z eno potezo umirili: enemu od njih se je udrl v snegu. Ko je potegnil nogo ven, je bil spodaj nahrbtnik. Dokaz, da sta pogrešana v tem plazju, je bil na dlani.

Mrzlično sem odkopal nahrbtnik, ki je bil v snegu tako, kot bi ga nekdo imel na ramah. Z nahrbtnika sta dve pomožni vrvici vodili poševno v sneg. Zato je bilo potrebno kopati še naprej. Na vrvici sta bila privezana cepin in snežno kladivo. Izkazalo se je, da je bil nahrbtnik Jasnin. Pri padcu iz kamina je strgalo trak, ki ga je imela pripetega okoli pasu, in nahrbtnik ji je odtrgalo z ramen. Istočasno je spustila kladivo in cepin, ki sta na pomožni vrvici delovala kot sidro. Zaustavljala sta nahrbtnik in povzročila, da je prišel v višjo plast, takrat mogoče celo na površino.

Izvidniki so se z vseh strani vračali, prihajali so tudi reševalci iz Kranjske Gore. Utrujen sem predčasno zapustil prizorišče. Sveže in mlajše moči so pričele načrtno preiskovati, sondirati, kopati.

Nedelja popoldne in ponedeljek nista prinesla nobenega rezultata. Odločili so se, da bodo prenehali delati in počakali, da debela snežna odeja skopni.

V ponedeljek popoldne pokličem prijatelja **Frenka Kogovška**, reševalca in vodnika laboratorke Luce in zlatega prinašalca Jandija. Dogovoriva se, da bova v torek, 21. 5. 1996, iskala sama. Ob 5. uri zjutraj sem že na plazju. Vesel kmalu zagledam prijatelja, ki ga spremljata oba psa. Takoj pričnemo delati. Najprej natančno preiščemo zgornji konec, od vstopa v kamin do malega macesna. Nič! Nato se pomikamo od zgoraj navzdol. Po petih urah sistematičnega iskanja tudi po že presondiranem plazju najdemo Jasno.

Zopet je stekla večja akcija, ki kljub prizadevanju ni dala rezultatov. Trajala je dva dni.

V petek, 24. 5. 1996, je na plaz prišel **Jure Jeršin**, reševalec in vodnik mladega psa Arija. Pes, ki je bil na

ponesrečenega očitno zapomnil. Šraufa je našel en meter zunaj označenega plazju. To me je zelo preseñetilo. Nihče namreč ni predvideval, da je pod snežno odejo in skalnatim skokom graben, zaradi katerega je Šraufa potegnili iz smeri gibanja plazju.

Pogrešana smo našli, ostala pa so nerešena vprašanja. Zakaj je Šrauf držal vrv v roki? Kje ju je presenetil plaz? Po kateri smeri sta hotela plezati?... Odgovor nanje sem dobil konec decembra 1996 v pogovoru z novomeškim alpinistom **Andrejem Markovičem**, ki je 26. 12. 1995 plezal v vrhnjem delu Male Mojstrovke. Povedal je, da je nekaj časa hodil po stopinjah dveh, ki so vodile z vrha Nad Šitom glave proti vrhu Male Mojstrovke. Na vprašanje, kako je vedel, da sta bila dva, je odgovoril, da je enkrat šel prvi *direktno navzgor, drugi pa je naredil manjšo kljuko in se nato priključil prvemu. Sledi so vodile do grape pod vrhom, nato pa ni bilo videti nobenih znakov, ki bi kazali na to, da sta na vrh prišla. Tudi na poti proti Vrščicu ni bilo nobenih sledi.*

Torej sta šla po poti, ki jo je Šrauf navedel v sporočilu! Z vrha Nad Šitom glave sta odšla mimo Rebra do sedla, kjer pride iz severne stene Male Mojstrovke zavarovana Hanzova pot. Nato sta se napotila proti vrhu v podaljšku majhne grape levo od normalne markirane poti. Pred vstopom v neizrazito grapo 90 metrov pod vrhom sta se hotela navezati na plezalno vrv. Šrauf jo je vzel iz nahrbtnika in jo hotel razviti, v tistem trenutku pa se je z vrha stene sprožil plaz ter oba odnesel po grapi in Kaminski smeri navzdol. Po približno 450 višinskih metrih ju je mimo malega macesna in preko zadnjega kamnitega skoka odneslo v kotanjo. Šraufu, ki je v roki držal zvito plezalno vrv, je uspelo priti iz glavnega toka plazju, a ga je globoki graben pod skalnim skokom potegnil skrajno levo. Jasna je ostala v glavnem toku. Plaz ju je odložil presenetljivo visoko zato, ker v globeli takrat še ni bilo snežne podlage.

Do mesta, kjer so ju našli, vodi samo na sliki označena grapa. Če bi ju plaz presenetil bolj levo, bi ju odneslo

proti Vršiču, če bolj desno proti normalnemu izstopu, pa bi ju zasulo v manjši kotanji pod vrhom.

Alpinista sta imela izredno smolo, da sta se znašla na nepravem mestu ob nepravem času. Njun zadnji vzpon in njuno iskanje je spremljalo veliko negativnih silnic.

Šrauf je napisal in v avtomobilu pustil sporočilo, kam gresta, ker pa je avtomobil zamedlo, sporočila nismo našli.

Nista upoštevala vremenskih razmer, otoplitve, topljenja snega v višjih legah, grmenja plazov tudi po severnih stenah Prisojnika. Nista predvidevala, da se lahko v decembru gora otrese snega enako kot spomladi. Ob isti uri je zasulo tudi planince pod Kredarico.

Ponovno se je izkazalo, da radiestezijska (nihalo, bajalica) ne more dati točnih informacij, kje so ponesrečenci. Radiestezijski so trenutna moralna opora, ki vzbujajo upanje svojcem in prijateljem, vendar samo to in nič več.

Medtem ko je avtomobil parkiran sameval na Vršiču, so bile informacije radiestezijskih: Avstrija, Švica, Italija. Ko so po naključju našli avtomobil in so reševalci iskali okoli Vršiča, so bila mnenja radiestezijskih: Mangart, Jalovec, Mala Pišnica, lovska kočica, votlina pod vrhom, zopet Švica, Himalaja, južna stran Mojstrovke, čaka vas na sedlu ob 22. uri zvečer, je živ, ampak ranjen, pojdite ponj.

Ker niti en podatek ni bil niti približno točen, to pomeni, da sta nihalo in bajalica kljub mnenju, da lahko samo koristita, ne moreta pa škodovati, za iskanje pogrešanih, pa naj bodo živi ali mrtvi, popolnoma neuporabna. Seveda pa si tega nihče ne upa reči naglas, kaj šele dokazati.

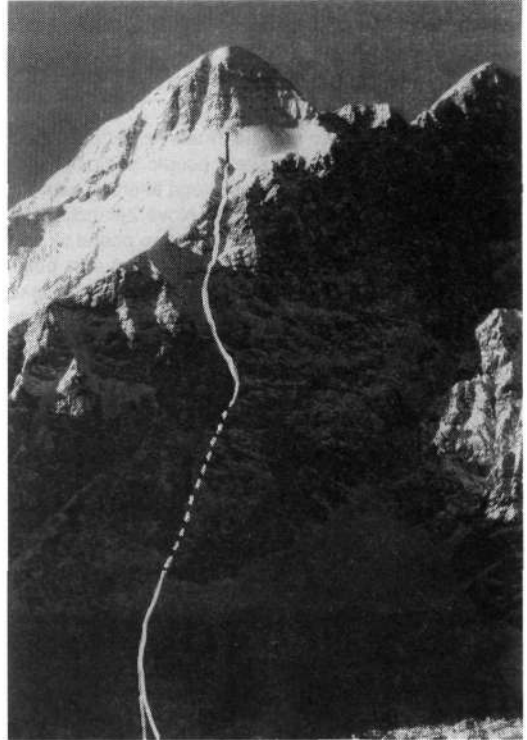
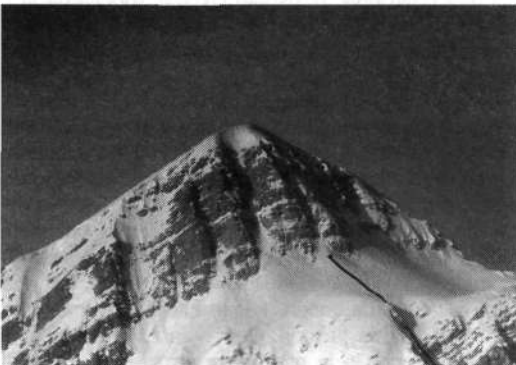
Iskanje z zemljevidom Slovenije in sliko pogrešanega do sedaj po mojem mnenju ni bilo uspešno niti v enem primeru. Vedno, ko najdejo pogrešanega pet ali več kilometrov stran od mesta, ki so ga določili radiestezijski, mediji to napihnejo v uspešno najdbo.

Psi, naučeni iskanja živih markirantov, niso reagirali na sladki vonj razpadajočih beljakovin ali pa so se ga bali. Ta vonj so nekateri razlagali kot vonj plazov, ki ga povzročajo vejice, trava, iglice in listje.

Luca in Jandi sta uspešno opravila nalogo. Ari se je

Vrh Mojstrovke: tam, kjer je narisana pika, sta se alpinista hotela navezati in splezati na vrh, pa ju je zajel plaz.

Foto: Boris Bertonec

Tukaj in nikjer drugje je plaz nosil alpinista in ju odložil spodaj pod malim macesnom.

hitro naučil prepoznati nenavaden vonj. Ostale štiri-nožne pomagače bo potrebno tega še naučiti.

Po najdbi nahrbtnika je bila lokacija plazov 100-odstotno potrjena. Reševalci so ponesrečena s sondami nekajkrat zadeli, vendar zaradi bližine tal tega niso zaznali. Ko sonda zadene ponesrečenega in se reševalcu zaradi sumljivo, se pri ponovnem vboju v isto luknjo sonda upogne in zdrsne mimo ponesrečenega do tal. Treba je biti pozoren in ne brezglavo hiteti, saj je časa dovolj.

Razmisliti bi bilo potrebno tudi o tem, da so imele stare sonde kaveljčke na konici, na katere se je ob morebitnem dotiku obleke ujelo kakšno vlakno ali volna. Nove sonde teh kaveljčkov nimajo, tako da ne moreš preveriti, v kaj si zadel.

Pri daljšem iskanju, ko vemo, kje so ponesrečeni, pa jih ne moremo najti, se v nemoči začne kopanje jarkov do tal. To je samo izguba energije in časa, ki ne prinese željenih rezultatov.

Takoj po najdbi avtomobila so v vpisni knjigi na vrhu našli tudi podpis Andreja Markoviča. Policaj ga je obiskal naslednji dan ob 3. uri zjutraj. Povedal mu je isto kakor meni, vendar se nikomur ni zdelo, da je to zelo pomembna informacija.

Do pogrešanih se lahko pride samo z glavo in sposobnostjo prisluhni znakom, ki jih ponuja narava, ter s prostovoljnimi nesebičnim delom množice reševalcev, ki so vsak hip pripravljeni nuditi pomoč vsem, ki jo potrebujejo.

PRIPOVED ČLOVEKA, KI SE JE LANSKEGA 10. MAJA NA STREHI SVETA REŠIL IZ LEDENEGA PEKLA

TURISTI NA MOUNT EVERESTU

Lanskega 10. maja so radijski in televizijski poslušalci po velikem delu razvitega sveta osuplo poslušali zadnje besede, ki jih je preko satelitskega telefona namenil svoji noseči ženi izkušen alpinist z Nove Zelandije **Rob Hall**. Tistega usodnega dne je za vedno obstal tik pod vrhom Mount Everesta, ko je na »strehu sveta« peljal svoje kliente. **Jon Krakauer**, ki je bil ta dan prav tako na pobočjih Everesta, je preživel in poskuša iz prve roke pojasniti, kaj se je takrat dogajalo v Himalaji.

Razkoračil sem se na vrhu sveta, z eno nogo v Tibetu in z drugo v Nepal, otrl led s kisikove maske, se zgrbil v vetru in se zasreplal čez prostranstva, ki so se pod mano izgubljala na obzorju. O tem trenutku sem sanjaril že od otroških let. Zdaj sem bil naposled tu, na vrhu Mount Everesta, vendar kratkoma nisem mogel zbrati dovolj moči, da bi lahko v tem užival.

Bilo je popoldne 10. maja. Spal nisem že 57 ur in v zadnjih treh dneh se mi je posrečilo pojesti samo skodelico juhe in prgišče oreščkov. Tedni krčevitega kašlja so mi načeli rebra. V višini 8848 metrov, prav na robu troposfere, so moji možgani dobivali tako malo kisika, da sem bil po duševnih zmogljivostih enak otroku bolj kratke pameti. Zaznaval sem lahko le mráz in utrujenost.

Na vrh sem prispel nekaj minut za **Anatolijem Bukrivom**, ruskim vodnikom neke ameriške odprave, in tik pred **Andyjem Harrisom**, vodnikom agencijske skupine z Nove Zelandije, katere član sem bil tudi sam. S Harrisom sem se zadnje tedne sprijateljil. Zdaj sem Rusa in njega na hitro nekajkrat fotografiral, potem pa sem se obrnil in začel sestopati. Na vrhu sem ostal manj kot pet minut.

GNĚČA NA VRHU EVERESTA

Veliko pozneje — potem ko so našli šest trupel, potem ko so nehali iskati še dva pogrešana, potem ko so **Becku Weathersu**, članu naše skupine, amputirali gangrenozno desno roko — je javnost začela spraševati, zakaj se prekaljeni himalajski vodniki niso zmenili za znamenja, ki so napovedovala poslabšanje vremena, temveč so trop amaterjev, od katerih je vsak plačal 65.000 ameriških dolarjev, da ga varno spravijo na Everest, kar vodili v očitno smrtno past.

Nihče ne more govoriti v imenu vodnikov naših dveh agencijskih skupin, kajti oba moža sta mrtva. Pač pa lahko prisežem, da ni nič od tega, kar sem videl lanskega 10. maja zgodaj popoldne, napovedovalo, da se bo nad nas zgrnil morilski vihar.

V zadnjih petih letih se je »promet« na Everestu neverjetno povečal. Temu ustrežno se je večalo tudi število komercialnih agencij, ki ponujajo vzpone z vodniki. Lansko pomlad je bilo na pobočjih Everesta 30 odprav, od teh vsaj osem agencijskih. To leto je Rob Hall raču-

nal 65.000 dolarjev na glavo, da je peljal ljubitelje visokih hribov in pustolovce na vrh Mount Everesta, in sicer iz baznega tabora pod goro prek Južnega sedla in jugozahodnega grebena, v to ceno pa niso bili vštetí stroški za prevoz in opremo. Čeprav je bil ta 35-letni dolgin iz domovine kivija najdražji, mu ni bilo težko dobiti strank, kajpada zaradi neverjetnih dotedanjih uspehov: od leta 1990 do 1995 je spravil na vrh najvišje gore sveta 39 ljudi, torej tri več, kot se jih je tja gor povzpelo v prvih dvajsetih letih po Hillaryjevi premieri.

Miku pustolovščine se niti sam nisem mogel upreti in lanskega 10. aprila sem se našel v baznem taboru pod Everestom. Moj višinomer je kazal 17.600 čevljev (5364 metrov). Ob vhodu v čudovito areno, ki jo obdajajo Everest ter njegova sosedata Lotse in Nuptse, je bilo pravcato šotorsko naselje, v katerem je našlo zavetje 240 alpinistov, trekerjev in šerp iz 14 odprav. Poskrbljeno je bilo za vse: velikanski šotor, v katerem je bila jedilnica, je imel stereo ozvočenje in električno razsvetljavo na sončne celice, v sosednjem šotoru sta bila satelitski telefon in telefaks; lahko si se oprhal z vročo vodo. Nad vsem tem je bdelo 19-člansko osebje.

KONKURENCA POD EVERESTOM

Rob Hall je bil tu v mnogočem nekakšen župan, saj je bil že osmič namenjen na Everest. Kadarkoli so se pojavile kake težave — spori s šerpami, nujni medicinski primeri, kritična odločitev glede plezalne strategije — vedno so se vsi obrnili nanj. Tudi ameriški vodnik **Scott Fisher**, čigar tabor je bil kakih pet minut hoje po ledeniku in ki je bil Hallov komercialni tekmeč, čeprav sta bila sicer prijatelja. Štiridesetletni Fisher je bil vihrav človek, za seboj je imel dva padca z višine več kot dvajset metrov in tudi svoj vodniški posel je jemal s precejšnjo mero improvizacije. Medtem ko je Hall, denimo, od svojih strank dosledno zahteval, da se vzpenjajo v skupini, je Fisher svoje celo spodbujal, naj ukrepajo individualno, naj hodijo v svojem ritmu, naj gredo, kamor hočejo in kadar se jim to zazdi primerno.

Oba moža sta bila lani pod precejšnjim pritiskom. Leto dni prej Hallu prvič ni uspelo nikogar spraviti na vrh, medtem ko se je Fisher v poslu šele uveljavljal, čeprav je sam sicer že prišel na Everest, in sicer brez uporabe dodatnega kisika. Oba sta zato tokrat na vsak način morala uspeli, predvsem še Fisher, ki je imel med strankami tako veliko ribo, kakršna je bila **Sandy Hill Pittman**, bulvarska zvezda in pisateljica z Manhattna, ki je z ekspedicije vsak dan pošiljala poročila za internetsko stran televizijske družbe NBC.

Civilizacijske pridobitve gor ali dol, življenje v baznem taboru ni bilo rožnato. Če si prehitro vstal, se ti je zavrtelo v glavi. Pot do jedilnice te je zdelala, sicer pa sem bil redkokdaj lačen, kar je bilo dovolj zgovorno znamenje, da se je moj želodec zaradi pomanjkanja kisika »izklopil« in je organizem za svoj obstoj črpal

Kolona se vije proti vrhu Everestu: ali je najvišja gora sveta že postala oder, na katerem se ljudje preizkušajo v samodokazovanju?

lastne zaloge — ob koncu odprave sem imel dobrih deset kilogramov manj kot ob odhodu iz Seattle. Roke in noge sem imel iz dneva v dan bolj preklaste, praske in rane se niso hotele zaceliti, predvsem pa me je mučil kašelj, ki je v naslednjih šestih tednih postajal vse hujši.

Kot novinca me je resno skrbelo, kako bo v še večji nadmorski višini, predvsem v tako imenovani coni smrti nad 7600 metri. Hall pa si zaradi tega ni belil glave. V naslednjih šestih tednih, je trdil, po treh aklimatizacijskih vzponih nad baznim taborom, vsakič 600 metrov višje, se bo naš organizem dovolj prilagodil višini, da bomo nazadnje kos tudi naskoku na Everest.

NESTROKOVNJAKI IN VETROVI

V najnovejših polemikah o tem, kako varne so agencijske odprave na Himalajo, so spregledali, da najmanj izkušeni alpinisti vsaj lani niso bili tisti, ki so šli v Himalajo s komercialnimi agencijami, temveč so bili to člani klasičnih nekomercialnih odprav. Vsi naši vodniki so se, denimo, bali tajvanskih plezalcev, katerih »vaja« za Everest se je leto dni prej tragično končala na Alaski, kjer so udeleženci sicer prišli na Mount McKinley, vendar jih je bilo treba med sestopom reševati s helikopterjem; eden je pustolovščino plačal z življenjem, dva pa s hudimi pomrzlinami. Če bi jim bilo treba zdaj, okoli Everestu, spet priskočiti na pomoč, bi to za druge nemara pomenilo konec sanj o osvojitvi Everestu.

Potem so bili tu Južnoafričani, dobro opremljeni in z blagoslovom **Nelsona Mandele**, kajti na najvišji vrh sveta naj bi spravili prvega črnca. Toda vodil jih je nekdanji častnik **Ian Woodall**, ki mu človek v varstvo ne bi zaupal niti crknjenega psa; in res, kmalu po prihodu v bazni tabor so štirje člani, med njimi odlični plezalec **Andy de Klerk**, pospravili svoje stvari, med preostalimi štirimi pa si vsaj dva nista znala pritrditi derez na čevlje. »Ker je na gori toliko nesposobnih ljudi,« je nekega večera zmajeval z glavo Hall, »je po

mojem mnenju kaj malo verjetno, da jo bomo tokrat odnesli, ne da bi se zgodilo kaj hudega.«

Povrh so višinski vetrovi ves april pometali Everest z orkansko hitrostjo. Celu takrat, kadar je v baznem taboru vladalo popolno zatišje in smo se kopali v soncu, smo videli velikansko snežno perjanico, ki jo je strujanje zraka nad planetom gnalo čez vrh osemstisočaka. Toda po vseh pravilih bi zgodnji majski monsun, ki se je približeval iz Bengalskega zaliva, moral ta tok odvrniti proti severu v Tibet. Hall je zato sklical posvet vodij vseh odprav, da bi se dogovorili o urniku naskokov na Everest in se izognili nevarni gneči na grebenu, ki pelje proti vrhu.

Po dogovoru naj bi naša skupina stopila na vrh 10. maja skupaj s Fisherjevo. Neka ameriška komercialna odprava, dve komercialni odpravi pod britanskim vodstvom in Tajvanci so obljubili, da ta dan ne bodo v napoto. Pač pa je Woodall vzvišeno izjavil, da se bodo Južnoafričani povzpeli na vrh, kadar jih bo volja, najbrž pa 10. maja. Hall, navadno sicer miren človek, je vzkipeł: »Ko bodo ti diletanti tam gori,« je siknil, »nočem biti nikjer blizu vrha.«

ZAMUDNIKI POD EVERESTOM

Dne 9. maja sem si prvič v življenju na obraz pritrdil kisikovo masko in ob enih popoldne prispel na Južno sedlo, naše odskočišče za vrh, med Everest in Lotse, četrto najvišjo goro na svetu, na vsajeno planjavo kot jeklo trdega ledu, posejano s skalovjem, ki ga pometajo vetrovi. Utaborili smo se šele okrog petih, zamudniki iz Fisherjeve skupine pa so prihajali še pozneje. To so bili slabi obeti za nadaljevanje, kajti čez šest ur bi že moral iti v naskok na vrh.

Okrog sedmih zvečer je nenadoma nehala briti, temperatura se je dvignila na 15 stopinj Celzija pod ničlo. Razmere so bile odlične in kazalo je, da je Hall vse odlično izračunal. S kisikovimi maskami na obrazih 211

Gorski vodnik Hall na vrhu Mount Everesta: »Glede na višino in okolje mi je ker udobno.«

smo ob 23.35 odrinili v temo. Kmalu za nami so se začeli vzpenjati tudi Tajvanci, čeprav so obljubili, da tega dne ne bodo poskušali osvojiti vrha. Na srečo Južnoafričani niso prišli do tabora 4 in jih nismo imeli pod nogami.

Hall je od nas zahteval, da počakamo na jugovzhodnem grebenu na točki, imenovani Balkon. Tam sem na nadmorski višini 8382 metrov prav nejevoljno čakal poldrugo uro, da so se vsi naši zbrali. Prehiteli sta nas tako Fisherjeva kot tajvanska skupina. Ob 7.10 mi je Hall dal znak, da smem naprej.

Sleherni član naše skupine je nosil dve trikilogramski bombi kisika. Tretja jeklenka bi nas čakala ob sestopu na Južnem vrhu, za kar naj bi poskrbeli šerpe. Po najbolj pesimističnih izračunih naj bi nam kisika zmanjkalo okrog četrte ali pete ure popoldne, torej po 18 urah hoje. Bila pa je neka druga težava: ker smo bili to leto prva odprava, ni še nihče pred nami na najbolj izpostavljenem delu jugovzhodnega grebena pritrtil fiksne vrvi. Zdaj naj bi za to poskrbela sirdarja, vodji šerp **Ang Dordži** iz naše skupine in **Lobsang** iz Fisherjeve. Pa tega nista naredila, ker je bilo Dordžiju dovolj, da njegov kolega že šest tednov pase lenobo. Tako se je zgodilo, da je v višini 8534 metrov pred vrsto velikanskih skalnatih skokov prišlo do prvega zastoja.

ZASTOJI POD STREHO SVETA

Hallove stranke so ždele pred to oviro, čakajoča vrsta se je daljšala, nekaj Hallovih klientov pa je s težkim srcem, toda preudarno sprejelo za tisti dan najbolj pametno odločitev — v spremstvu dveh šerp so gori obrnili hrbet. Še hujše ozko grlo je bilo na Južnem vrhu. Povsem sem izgubil občutek za čas in sem v svoji debeli puhovki na višini 8750 metrov v nekakšni omami zaradi pomanjkanja kisika samo strmel čez prostranstva Himalaje.

Potem sem le prispel na vrh in tedaj se je začelo najtežje: sestop. Že pri Hillaryjevi stopnji sem naletel na vrsto — na člane iz Fisherjeve in tajvanske skupine, ki so se šele vzpenjali ob vrvi. Zmanjkovalo mi je že kisika. Onkraj Južnega vrha sem sredi kupa kisikovih jeklenk zagledal Harrisa. »Vse so prazne,« mi je zavpil. Obnašal se je čudno, toda niti na misel mi ni prišlo, da bi ta neuničljivi vodnik, ki je bil odgovoren tako zame kot za vse druge člane naše skupine, postal žrtev višinske bolezni. Z Avstralcem **Mikom Groomom**, sta-

rim himalajskim mačkom, ki ga je prineslo za mano, sva ugotovila, da je kar šest jeklenk polnih. Zagrabil sem eno, jo privil na svoj regulator in nadaljeval sestopanje. Glede na to, kar se je dogajalo v naslednjih treh urah, si nikoli ne bom odpustil tega, da sem spregledal, v kakšnem stanju je Harris.

Ob treh popoldne sem pred drugimi sestopil v oblake, začelo je snežiti in vreme je postajalo vse slabše. Okrog štirih sem na Balkonu srečal Backa Weathersa, ameriškega patologa, ki ni mogel več nadaljevati poti, ker je zaradi operacije na očeh v takšnih razmerah slabo videl. Tresel se je kot šiba na vodi. Ni hotel z menoj, temveč je sklenil, da bo počakal svojega vodnika. To je bila ena od mnogih napak tega dne: Weathersa je stala desno roko.

Ob pol šestih je bil tabor 4 samo še 200 metrov pod menoj. Opazoval sem Harrisa, kako se približuje šotorom. Odleglo mi je, saj ga je bilo grozljivo videti, ko me je dohitel: njegova lica so bila prevlečena z zmrzaljo, eno oko je bilo zaradi pomrzlin že zalepljeno, govoril je le s težavo. Dvajset minut pozneje sem se tudi sam prebil do tabora. Kar padel sem v svoj šotor, ga z zadrgo tesno zaprl in obležal na tleh, pokritih z ivjem. Bil sem čisto izpraznjen, izčrpan kot še nikoli v življenju. Toda bil sem na varnem. Andy je bil na varnem. Tudi drugi bodo kmalu prišli v tabor. Uspelo nam je. Osvojili smo Mount Everest.

BILANCA POD EVERESTOM

Pripovedi Jona Krakauerja naj dodamo srhljiv finale tega vzpona na streho sveta. Krakauer se je motil, ko je mislil, da je med sestopom srečal svojega vodnika in prijatelja Andyja Harrisa. Zaradi posledic višinske bolezni je **Martina Adamsa**, Fisherjevega klienta, zamenjal s Harrisom. Adams je torej varno prišel v tabor 4, Harris pa je omagal nekje na grebenu, kamor se je vrnil, da bi pomagal Hallu in Američanu **Dougu Hansenu**, poštnemu uslužbencu, ki je tokrat že drugič poskušal stopiti na vrh Mount Everesta.

Med sestopom so moči izdale tudi **Jasuko Nambo**, 47-letno drobno Japonko, ki je upala, da bo postala najstarejša ženska, ki je kdaj stopila na vrh Everesta. Vodnika Fisherja sta podhladitev in možganski edem tako zdelala, da je izgubil razum in šerpa ga je moral na jugovzhodnem grebenu privezati. Pomoč je pozneje sicer prišla, toda bilo je prepozno.

Pravcato dramo sta doživljala Hall in Hansen. Vodnik je poštarja eno uro čakal na vrhu Everesta, ga dočkal in potem sta začela sestopati. Tik pod vrhom pa je Hansenu očitno zmanjkalo kisika in zgrudil se je. Hall ga je lahko zvelkel le do vrha Hillaryjeve stopnje, potem se je vodnik občasno javljal po radiu, vendar so bila njegova sporočila zmedena. Kaže, da je Hansena še skušal spraviti nižje in da mu je ta na robu prepada omahnil v globino, kajti v ledu so našli zapičen njegov cepin.

Ob 6.20, ko je Hall brez moči obstal na južnem prelazu, kamor se reševalci zaradi orkanskega vetra niso mogli povzpeti, so ga prek satelita že drugič — in tokrat zadnjič — povezali z ženo v Christchurchu na Novi Zelandiji.

»Živijo, ljubica,« je z glasom, spačenim od bolečin, počasi rekel. »Upam, da si lepo na toplem v mehki postelji.«

»Ne morem ti povedati, koliko mislim nate!« je odgovorila žena. »Po glasu sodeč ti je veliko bolje, kot sem pričakovala... Ali ti je toplo?«

»Glede na višino in okolje mi je kar udobno,« je odgovoril Hall, ki se je očitno trudil, da žene ne bi preveč prestrašil.

»Kako pa je s tvojimi nogami?«

»Sicer se nisem sezul, da bi preveril, mislim pa, da imam rahle omrzline.«

»Že vnaprej se veselim, kako te bom negovala, ko boš spet doma,« je rekla žena. »Vem, da te bodo rešili. Nikar ne misli, da si ostal sam. Vso svojo pozitivno energijo pošiljam v tvojo smer.«

Praden je Hall prekinil zvezo, je rekel: »Rad te imam. Lahko noč, ljubica! Prosim, nikar ne skrbi preveč.«

To so bile njegove zadnje besede. Ne tisto noč ne naslednji dan se na klice ni več oglasil. Dva plezalca sta ga čez dvanajst dni našla ležati na desnem boku v plitvi ledeni kotanji, gornji del telesa pa je že zasul sneg.

Pogrebne formalnosti so v teh nadmorskih višinah preproste: kapuco čez glavo, zadrگو bunde do vratu. Ni se bati, da bi zmrzovalnik kdo izklopil.

NA ODPRAVAH SO SE PLEZALCI IZVLEKLI IZ PODOBNIH NEVARNOSTI — REŠILO JIH JE TOVARIŠTVO

POGUBNA KOMERCIALIZACIJA

V ameriški medicinski reviji International Society for Mountains Medicine je bilo od lanske majske tragedije na Everestu več prikazov in komentarjev, med drugimi pa se je oglasil tudi zdravnik **Charles Houston**, ki je razgrnil predvsem zdravniški pogled na to nesrečo. Takole piše:

»Ko so alpinisti tavalj proti Južnemu sedlu oziroma so tam okoli umirali, sem kot svetovalec za razmere na velikih višinah družbe Mc Gillivray Freeman, ki je ravno takrat na Everestu snemala film, nemočno sedel pred svojim domačim računalnikom. Groteskno je bilo iz domačega udobja gledati, kako se približuje katastrofa. Imelo me je, da bi jim zakričal, kako naj postopajo. Bržkone bi morala biti vsaka večja odprava povezana s svetovalcem za računalnikom, ki ne bi bil prizadet od višinskih pojavov.

V eni od odprav je bil tudi **Pete Schoening**, ki nam je rešil življenje, ko smo se leta 1953 s težavo spuščali s K2, potem ko nas je blizu vrha deset dni zadrževal vihar. Čeprav je Pete preveč izkušen, da bi ga prevaralo vreme, me je najbolj skrbelo prav zanj.

Razmišljal sem tudi o vzponu na K2 leta 1938, ko nas je **Pasang Kikuli** (ki je bil z menoj na Nanda Deviju leta 1936) opozoril, da se vreme spreminja »prav kot na Nanga Parbatu«; bil je med peščico, ki so vihar preživeli. Obrnili smo se nazaj, čeprav smo bili čisto pod vrhom, in se pozneje spet vrnili.

Maja lani je visoko na Everestu umrlo devet ljudi. Iz njihove tragedije se alpinisti lahko mnogo naučimo, če seveda hočemo. Nesreča je grozljivo podobna nemški tragediji na Nanga Parbatu leta 1934, ko so med sestopom v viharju izgubili življenje trije alpinisti in šest

šerp. Podobno je bilo na K2 leta 1986 in 1995. Vse velike nesreče imajo isti vzrok — štiri nevarne faktorje, štiri H-je, ki na veliki višini učinkujejo na človeka.

1. Hipoksija oslabi razsodnost, upočasnji reflekse in zamegli zaznavanje. Izkušeni alpinisti so zaradi slabe presoje in napačnih odločitev izgubili življenje na Nanga Parbatu leta 1934 in na K2 1986 in 1995. Na tako velikih višinah je alpinist kljub kisikovi jeklenki prizadet zaradi pomanjkanja kisika, kajti dobi ga le toliko, kot če bi normalno dihal na višini od 6500 do 6900 metrov. Treba je vedeti, da je plezalec, ki se zanaša na kisik v jeklenki, slabše prilagojen kot tisti, ki se vzpenja brez njega. Alpinist, ki si pomaga z dodatnim kisikom, se najbrž počuti malo bolje in misli treznejše, pa tudi hipoksija ga tako zelo ne zdela. Toda ko mu kisika zmanjka, je na slabšem kot tisti, ki je ves čas vdihaval samo zrak. Šok ob izgubi dodatnega kisika je zelo oster — kakor če bi se v nekaj minutah dvignil z razmeroma »varne« na zelo tvegano višino.

2. Hipotermija otopi možgane podobno kot hipoksija. Celo najboljša oblačila ne morejo popolnoma zaščititi telesa pred mrazom, če se človek ne giblje. Človek vdihava veliko mrzlega zraka in pri izdihavanju izgubi ogromno toplote in vode, zato se telo izsušuje. Plezalci, ki jih zebe, radi delajo napake.

3. Hipoglikemija (nenaravno majhne količine sladkorja v krvi zaradi pomanjkanja hrane) povzroča poleg splošne slabosti podobno umsko otopenost. Lačen in prezebel alpinist visoko na Everestu je zato v hudi nevarnosti.

4. Hidracija je pomembna, kajti zaradi pomanjkanja vode se kri zgosti, zato se leno pretaka po žilah in telo 213

dobi še manj kisika in hranljivih snovi, na primer sladkorja. Najbolj so ranljivi možgani in okončine. Če človek ne spije vsaj štirih litrov vode na dan, popolnoma suh visokogorski zrak zelo hitro povzroči dehidracijo.

Ti štirje dejavniki tveganja, ki se seštevajo in nalagajo, so glavni vzrok smrti na odpravah, ki sem jih omenil, nedvomno pa so prispevali tudi k številnim drugim nesrečam v gorah.

Manj opazna nevarnost ždi skrita v sodobni komercializaciji visokogorskih tur in prav ta je verjetno prispevala svoj delež k lanski tragediji na Everestu. Ljudje, ki so plačali veliko denarja zato, da bi se povzpeli na Everest, zagotovo silijo svoje poklicne vodnike k nadaljevanju poti, čeprav grozijo slabo vreme in zaostanki. Vodnik, čigar jasna presoja je na veliki višini prav tako vsaj nekoliko zamegljena, se utegne ukloniti volji tistih, katerih želja presega njihove sposobnosti.

Kadar se skupina ljudi vzpenja po ozkem grebenu, se pojavi pričakovan problem. Napredovanje celotne odprave je upočasnjeno, ker se plezalci drug za drugim

spopadajo z zahtevnimi mesti. Zaradi takšnih zaostankov se je mnogim pot na vrh Everesta podaljšala in pri stopu jih je zajel vihar. Izkušen alpinist, ki je lani sodeloval pri snemanju filma, je zaznal to nevarnost, zato je namesto na vrh svojo ekipo rajši popeljal nazaj dol.

Tako hude nesreče pritegnejo pozornost javnosti. Številni alpinisti so se znašli v enako težkih okoliščinah, a so preživel. Večkrat kot ne so bile nesebične vezi med člani odprave tisto, kar jim je pomagalo, da so prestali najtežje preizkušnje. To velja za K2 leta 1953, toda ne za leto 1986.

Prepričan sem, podobno kot vi, da so mnogi lani na Everestu umrli zato, ker je njihova ambicioznost prevladala nad preudarnostjo. Čeprav jim je grozil vihar, čeprav so bili med vzponom zastoji in čeprav so bili med planinci ali alpinisti premalo izkušeni, so vsi silili naprej. Nekateri so izgubili življenje, drugi so se prebili nazaj sami. Veliko je bilo žrtev, vendar tudi nekaj junakov.

Plezajte varno!«

ALI SO DOMNEVE NEKATERIH RAZISKOVALCEV PREVEČ ČRNOGLEDE?

SUHI TRAVNIKI — DANES IN NIKDAR VEČ?

IRENA BREŠČAK

Nekoč je bil pisan travnik. Ko so tople pomladne sape pregnale burjo, so med nežno zeleničimi travami zlato zasijali petoprstniki, belo zablestela socvetja ranega mošnjaka, modro pokimale glavice mračice in vrčki spomladanskega svišča. Kosmatinci so razprli vijoličaste cvetne liste, da so rumeno zažareli prašniki med njimi.

V maju so se v razkošnih barvah postavljale kukavice, rumeni koški gadnjaka so se pozibavali med travami, hitečimi v cvet. Približalo se je razkošno poletje. Opojno so zadehtele materina dušica, meta, melisa, jesenček. Čmrliji so sedali na kaduljo in pisani metulji so se spreletavali med cvetovi ivanjščic, primožkov, grabljišč, grintavcev, nageljčkov... V visokem poletju so v sončnih žarkih zableščali klaski kršina-zlatolaske.

Sonce je izpilo vlago iz plitvih tal. Zelenina poletja je utrjeno porjavela — do prvih jesenskih deževij, ko je travnik spet zacvetel v modrovijoličnih barvah jeseni. Gorska nebina, ametistasta možina, grenik, pa jetičnik in čistec so tekmovali, kdo je lepši. Po zraku je zadišalo po šetraj, svilnati, srebrni klasi jesenske vilovine pa so oznanjali, da se narava pripravlja k počitku.

NARAVA BREZ PISANIH TRAVNIKOV?

Ko se pelješ, popotnik, po slovenski diagonali, se od flišnatih obal Slovenskega Primorja najprej dvigneš čez Kraški rob. Voziš čez od burje prepihane kraške gmajne, na katerih jeseni med brini rdeče žari ruj. Pri Postojni se potopiš v mogočne sestoje bukovo-jelovega

dinarskega gozda. Pri Vrhniki te pogoltne megla Ljubljanskega barja. Še malo, pa se vzpenjaš v trojanske klance. Ko se spustiš na drugo stran, te pozdravlja dolina zelenega zlata — hmelja. Onkraj Celja uzreš kopašto Pohorje in Boč. Čez konjiške griče odvijugaš naproti zgornještajerski metropoli Mariboru. Gričevje se zravnava v ravnino ob Muri in mogoče zagledaš še kakšno štorčko, preden na gričevnatem Goričkem končaš svoje popotovanje.

Na tvoji 300 kilometrov dolgi poti te pozdravljajo zdaj griči, zdaj doline, gozdovi se menjavajo s travniki, pa njivami; ob vodah se jelše in vrbe sklanjajo h gladini, srce ti zaigra, ko na obzorju zagledaš skalnate vrhove Alp.

Kako dolgo še?

Pisana krajinska podoba Slovenije izginja pred našimi očmi. Opuščene travnike in njive, kolikor jih ne požre pozidava, zarašča gozd. Z opuščanjem kmetovanja izginjajo pisani travniki, predvsem tisti na Krasu in v gorskem svetu.

Z njimi izginjajo redke travniške rastline, s katerimi se ponša Slovenija — dežela na sončni strani Alp.

Leto 1995 je bilo evropsko leto varstva narave. Njegov simbol je bil pretrgan list, spet s sponko. Leta 1996 je Slovenija ratificirala Konvencijo o biotski raznovrstnosti. S tem se je obvezala, da bo skrbela za zaščito in ohranjanje vseh rastlinskih in živalskih vrst in njihovih življenjskih prostorov.

Prirodoslovno društvo Slovenije in Sklad za naravo sta doslej dvakrat razpisala natečaj za ekosistem, rastlino in žival leta. Leta 1995 so to bili mlaka, rogoz in rega,

Gorski travniki na Kuclju (Čaven)

leta 1996 pa suhi travniki, nageljčki ter skupina metuljev ovničev. Posamezniki in šole so sodelovali z raziskovalnimi nalogami, literarnimi temami, fotografijami in likovnimi izdelki.

Na OŠ Dobravlje smo sodelovali z raziskovalno nalogo o suhih travnikih na našem šolskem območju. Travnike smo raziskovali na naravoslovnih dnevih, rastline smo fotografirali in likovno upodabljali. Anketirali smo tudi 125 lastnikov suhih travnikov, kako gospodarijo na njih.

Kaj so suhi travniki? To so umetni življenjski prostori, ki jih vzdržuje človek s košnjo in pašo ali kombinacijo obojega. Večinoma ležijo na sončnih pobočjih. Tla so plitva, večinoma karbonatna, z malo hranilnih snovi. Pogosta so sušna obdobja, voda hitro odteče. Tla so zelo osončena, dnevne temperaturne razlike so velike. Rastline so prilagojene na življenjske razmere z daljšimi koreninami, večjo dlakavostjo, tršimi listi, nižjo rastjo in vsebujejo veliko eteričnih olj.

Velika pestrost vrst je posledica manjše konkurence, lažje kalitve semen zaradi nepopolno poraslih tal in neredne košnje.

Suhi travniki izginjajo zaradi gnojenja in predvsem zaraščanja.

KAJ SMO UGOTOVILI?

Naš šolski okoliš obsega zahodni del občine Ajdovščina od Ceste do Črnič ter vasi na pobočjih Čavna in Vipavskih Brd. Naši suhi travniki ležijo na flišnatih pobočjih Vipavskih Brd, ki dosegajo nadmorsko višino malo čez 400 metrov. Na teh gričih so posejane vasi Vrtovče, Šmarje, Zavino in Brje. Naravna združba na teh gričih je primorski gozd gabrovca, hrasta puhavca in malega jesena z jesensko vilovino v podrasti. Ljudje gojijo vinsko trto, stoletja so tudi kosili travnike, ki pa se danes večinoma zaraščajo, in to z robinijo, ki ji na Vipavskem pravimo gacka.

Na severni strani Vipavske doline se dviga Čaven. Tudi na njegovih južnih pobočjih se razprostirajo suhi travniki, prav tako na robu Čavna na višini nad 900 metrov nad morjem. Na pobočjih fliš prehaja v apnenec. Slikovite vasiče Stomaž, Kamnje, Vrtovin in Ravne ležijo na njih. Številni danes večinoma opuščeni kolovozi so vodili iz njih po travnatih pobočjih, ki se hitro dvignejo na višino 1000 metrov in več.

Čaven z Gore

Foto: Irena Breščak

Čaven je južni rob Trnovskega gozda od Predmeje proti Novi Gorici. Na robu je zaenkrat še pokrit z gorskimi travniki. Posebno znamenita je Mala Gora z nadmorsko višino med 900 in 1100 metrov ter travišča na Kuclju. Za Kucljem, na Mali Gori ter na uravnavah pod Čavnom — tako imenovanih rovnah — na višini 500 do 700 metrov so pred več kot 40 leti kosili in pasli živino. Seno so z vozovi, ki so jih vlekli voli, spravili v dolino. Pri košnji in spravilu so pomagali sosede, gospodinje pa so prinašale južino. Tako gospodarjenje je bilo ekstenzivno in se ekonomsko ne izplača več.

Kako danes gospodarijo na suhih travnikih?

Kosijo samo strojno, in to parcele, ki so dostopne s traktorjem. Travnike v bližini vasi in na ravnem svetu kosijo povprečno dvakrat letno, enkrat pa tudi gnojijo z gnojem ali umetnim gnojilom. Bolj oddaljene travnike v strmini kosijo enkrat letno in jih ne gnojijo. Med vzroki opuščanja košnje je na prvem mestu neekonomičnost, sledi ostarelost ljudi na kmetiji oziroma nezanimanje mladih za takšno kmetovanje. Med vzroki je tudi oddaljenost travnikov ali pa prevelika strmina. Travniki v nižjih legah se zaraščajo z robinijo, na pobočjih Čavna predvsem s hrastom, na Čavnju pa z bukvijo.

Zadnjih 15 let živinoreja močno nazaduje. Gorskih travnikov ne kosijo več, pasejo pa le še nekaj malega za Kucljem (vole in konje). Lepe gorske rastline, s katerimi se ponša Čaven, na primer bratinski košutnik, brstična lilija, jacquinov ranjak, liburnijska ivanjščica, ilirski meček, ilirska perunika, različni svišči, jurjevke (ozkolistni narcis) in številne druge, so predvsem travniške rastline, ki bodo izginile, ko se bodo gorski travniki zarasli. Zaraščanje na srečo upočasnjuje burja, v zavetnih legah pa se hitro širi visoko steblikovje z malinjakom in temu sledi bukev.

Južna pobočja razglednega Kuclja (1267 m n.m.) nad Vipavsko dolino zarašča črni bor. Pogozdovanje nekoč golih travnatih in skalnatih strmin je načrtoval Ressel.

KAJ LAHKO STORI PLANINSKA ORGANIZACIJA?

Suhe travnike smo raziskovali tudi na ekološkem taboru Gora 96, ki ga je organizirala Zveza prijateljev mladine Ajdovščina.

Gora je del Trnovske planote med Predmejo in Colom. Travniki na plitvih, kraških tleh ležijo med 670 in 950 metri nad morjem. Pri anketiranju domačinov smo izvedeli, da nekatere pašnike spet obnavljajo in ponovno postavljajo električne pastirje. Enkrat letno kosijo, potem pa do oktobra še pasejo. Travnikov ne gnojijo z umetnimi gnojili, ker se že tako revna tla prehitro izčrpajo, pač pa vsako drugo leto gnojijo s hlevskim gnojem.

Kras, pokrajina, ki tudi v svetu velja za klasično področje kraških pojavov, danes hitro spreminja svojo podobo. Pod Krasom ponujamo pršut, teran, kraške jame, kamnite gmajne z burjo, brinom in lepimi travniškimi rastlinami (jurjevko, kosmatincem, potoniko, jesenčkom...). Če je bilo treba nekoč »skalni, mrki Kras« pogozdovati — to so naredili s črnim borom —,

je sedaj od kamnite kraške pokrajine ostalo bore malo, saj naravno pogozdovanje hitro napreduje.

Suhi travniki torej izginjajo. Z njimi izginja pestra krajinska podoba Slovenije, ki jo je skozi stoletja oblikovalo sonaravno gospodarjenje njenih prebivalcev.

Kaj lahko storimo, da bo Slovenija tudi v prihodnje turistično, naravoslovno, planinsko in še kako drugače zanimiva dežela na južni strani Alp?

Bo to do kmeta prijazna kmetijska politika, ki bo podpirala sonaravno gospodarjenje — tudi na suhih travnikih? Bo država določila z različnih vidikov najzanimivejše suhe travnike in plačala njihovo koštno enkrat letno? Z vstopom v Evropsko skupnost so ob sedanjih pogojih napovedi prejkone črne.

Kaj lahko stori planinska organizacija, saj so gorski suhi travniki del planinskega sveta, ki nas razveseljuje s svojo pestrostjo in lepoto rastlin in živali?

SKOZI TREBUŠARSKÉ IN STOPNIŠKE SAMOTE

PO ROVTARSKIH STEZAH

RAFAEL TERPIN

Lahko se reče, da je bilo jutro zimsko. Od Oblakovega vrha naprej je bil svet srebrno oparjen, bel. Slana je preko noči napletla hladno oblačilo.

Nebo je že davno pelo v sončnem jutru, ko sem obiral osoje tja proti Utram. V grapah so ležali stari rjavkasti plazovi, razcveteli telohi so že izgubili svoje sijoče belilo.

Nad Hotenjo je pel rob vojskarske planote, sonce je lezlo čez štrline in grebenske skale. Po Hotenji so v vijoličasti senci lebdeli stari prazni domovi, lepi, hudo trdni v tej pozni zimi, občudovanja vredni. Skušal sem se spomniti njihovih imen. Končno bodo za njimi ostala le imena: Gregorc v Robeh, Jelenkar, Zatrepar, Obreakar, Ilc, Mrak, Bražnik...

PREPIH OB ZMRZNJENEM MRAVLJIŠČU

Na Utrah me je posrkal dan. Sonce je obhodilo že lep del tolminskih gora, pelo je čez in čez preko neba, opljusalo je že nižje hrbte in kovke. Že Plešo in nižjega Kuka je doletela sreča. Lahno me je neslo po beli cesti mimo Pretovke na prepihu, mimo Rupe za bregom, v sončni klanec proti Pleši. Pot me je nosila sama od sebe, varovali sta me z leve dolina Hotenje, z desne dolina Idrjice.

Na Pleši so obnovili hlev, sem videl. Pašnik je ves preprežen z žicami in popikan z napajalnimi koriti. V visokih drevesih se je razrasla omela. Vse sem videl.

Stezo sem naglo našel. Lahno in kar imenitno je zaključala navzdol, do škrbine med Plešarskim vrhom (779 m) in Kukom (620 m). Kuk se je že sončil, jaz pa nič.

Na Škrbini, od koder se zvijeta dve napol pozabljeni stezici, ena v hotenjsko dolino in druga k Podkoritarju,

tičijo zidovi starega sijajnega doma. Vkleščil se je ravno na prehodu. Zasedral, upečatil se je. Tu sem, tu ostanem! Moja okna naj vedno gledajo v Kojco in Houdoumikove prepade! Vedno!

Pred drugo vojno, so mi povedali, je bila v hiši močna družina vsaj štirih bratov. Eden je šel v Ameriko in tam izginil, mladega gospodarja so odvlekli Nemci in nikoli več ga niso videli, tretji je zaradi neuslišane ljubezni odljudno in skrajno samotno končal v kanomeljskih studencih, četrti brat se je menda odmaknil na Štajersko. Pa je dom ostal sam. Družina ni več strpela v svojem visokem gnezdu.

Na portalu še zdaj, resda bolj blede, piše leto 1934, menda še iz časov, ko je Amerikanec še pošiljal denar domov. In hišna številka 72 je tudi zapisana. Drugače je že vse proč, streha, ometi. Les je zgnil. Še celo tako je, da se umikata že resje in žanjevec. Gaber in mali jesen bosta lahkotno zaprla staro rano.

Stojim na prepihu ob zmrznjenem mravljiašču; piha mi s hotenjske strani, hladi me od Idrjice gor.

Razgledi so bajni, skoraj bi dejal, da ne prenesejo motviljenja med zgodovino in sedanjostjo. Priroda je bila zmeraj ledeno hladna lepota.

Osojno stezo proti Košu moram skoraj pošlatati, tako malo je od nje ostalo. Na srečo jo uporablja srnjad. V odreveneli predpomladni pokrajini se jo da še ugledati. Suče se nad plazovitimi začetki grap, po redkem, slabem gozdu jo nese. Ob poti pade v oči nekaj močnih zimzelenih bodik. Za grapo je pod stezo (in tudi steza sama) vse divje preorano; merjasci so imeli tu svojo kuhinjo. Vse se umiri, treba je še obiti široko trebušasto pobočje, bolj po ravnem. Še zmeraj vlada hudo osoje. A na drugi strani Idrjice se sonči ves breg od reke do Polja, nekaj streh se da izluščiti iz gozda, še višje vidim hiše v Prapetnem. In star voznik s Krepake je ves moj; v mislih se zlahka dvignem po njem do Polja.

PODRTIJA V KOŠU

In zdaj sem tu, v Košu. Slutim hlevsko streho, ki je pred leti, ko sem se zadnjič klatil tod, še bila obešena pod prhlimi orehi.

Čisto blizu pod stezo se je kot prst iztegnil skalnat rob. Moram stopiti do njega in se nasloniti nanj. To je kot nujen obred, če že greš po teh stezah. Idrjica zeleni v svoji strugi. Je res tako blazno lepa? Navzdol ob vodi se sonči Podkoritar in visoko, visoko nad njim Skopica. Tu in tam se skalnati grebeni spuščajo k moji reki; na enem izmed rogljev nepremično zija v božji svet črn gams. Kdo ve, koliko časa se že pase!

Podrtija v Košu me čaka zaraščena s samosevci in brez kopriv. Spustim se na drobceno dvorišče. Obsuto je z ometom in polžimi hišicami, bezeg so obrasle črne gobe. Hišne številke 21 ne najdem nikjer več.

Vzamem si nekaj časa in si izrišem tlorise. Kuhinja in veža sta bili eno. Najbrž so imeli štedilnik, kuhinja ni bila črna. Kamra je imela vhod le iz hiše. Peč je seveda bila, žekno je še videti in lep del zidanega dimnika še zdaj štrli proti nebu. V hlevu, se zdi, je bilo prostora za dve kravi in prašiča so tudi imeli. Svinjski kotel sem videl v kuhinji. Senožet mora biti poleti drobna — drobcena. Tisoč rok se leto za letom steza k njej. Drobno stezo k Idrjici, po kateri so vse v košu znosili, bi se mogoče še našlo. Mogoče. Preveč se nisem trudil.

Naprej!

Nad hišo prečkam strmo senožet. Po gladki stari travi me kar spodnaša, steze skoraj ni. Drugače je v gozdu. Nekaj metrov je sprehoda, kot da bi po mizi špinciral. Z roba se odpre silovit pogled na razdrapan svet do sosedu, do Zlomja. Same grape, gozd in skalnati čoki. To bo veselo, si rečem in jo navežem. V grapi (ta bo prva) se hladi dolg jezik zmrazjenega plazu. Gladek, gladek. Kako čez? Z melerinom si zasekam stopinje in za leskove veje se nekoliko lovim, pa gre. Spodjedo preskočim.

Ob studenčku sem. Prav mило ga je občudovati v tej odreveneli divjini. Krasi ga prepit lesen žlebek in aluminijast lonček je zraven pristavljen. Poleti bi se tu vsakdo odžejal. Od studenca gre steza po alpski šegi strogo pokonci pa dol in gor, vse tja do Zlomja. Vem, da tod raste kranjski jeglič; ogledujem za njim, a je daleč prezgodaj. Dve rastlinici le odkrijem.

PRI MARIČKI V BAJTI

Malo pred Zlomjem se steza zravna in razširi. Pod potjo se je razrastel gozd samosevcev in potisnil senožet nad stezo. Lovci so na odprtem postavili solnico.

Na ovinku je steze že za manjšo cesto. Razkošno pripelje na ravnico ob robu ruševin večjega kmečkega doma. Zalezem se v groblje. Lepo delo, si kimam. Tudi ti rovtarji so znali odlično izkoristiti svoj borni prostor. Ni jim bilo treba preveč s škarpami opletati, le stavbe so med seboj povezali. Pot k Idrjici je še danes čedna. Velbano klet sem videl, hiša je imela dve okni, kamra enega; vse po utečenem redu. Za kuhinjo ne vem, ali je bila ločena od veže ali ne, ostankov je premalo. Na

vzhod se je iz nje šlo še v dva manjša prostora; eno je bil gotovo hram in drugo najbrž svinjak. V posebej zidanem hlevu je bilo prostora za dve glavi, pozneje so mu prizidali manjšo lopo in najbrž povečali streho. Vse to, kar lahko danes razberem, bo čez dober mesec zagrnil zeleni svod, v zeleno bo skoraj mrknila še steza.

K Munhu v Zlomjih, tako se je hiši pravilno reklo, sem prvič padel 1976. leta po prepadnem grebenu s Plešarskega vrha. Spomnim se, da je bilo tudi v marcu, resje je cvetelo. Ko sem se na tisti vratolomni poti nehali loviti za gabre, sem si oddahnil na majčkeni vzravnavi; ob nogah so mi cvetele kimaste narcise in med jesenjem so se belile ruševine. To sem zijal!

Kaj pa pot naprej?

Brž za hudo poraslimi smrekami stopim na sonček; po dolgih urah mi je kar všeč njegova gorkota. In tukaj je v strmino vsajena drobna hiša, še trdna in pokrita: Stopnik 54, kot piše na tablici. Pri Marički v bajti se reče. Odrtega sveta tako rekoč ni več. Od vsepovsod se je zagrnilo. Gluha osamelost kriči s hišnega praga, stopnicam se poznajo sledovi osojne zime, škarpa je prazna vsega.

Dve poti se potegneta izza hiše. Ena gre navzgor, ta bo moja. Druga gre spodaj pod robmi do skoraj neopazne senožeti in do ostankov stare hiše. Včasih, najbrž bo že dolgo tega, se je tam reklo Pri Jakobu v Zlomju. Od kar pa so svet kupili Murovci, so porekli Pri Murovcu v Podstranku (v Podstrajniku). Menda je bil to Stopnik

Misli

SLAVICA ŠTIRN

Gore —
bele sanje,
hrepenenje,
nemir.
Večnost
poslavljanja,
vračanja.
Začarani krog.

Na vrhu gore meglica
kot pajčolan zakrila
pogled je v dolino.
In nisem želela
vrniti se dol.
Ostala bi tu.

Kot oglodane kosti —
skale,
otoki cvetja,
vijugaste poti.
Ta svet,
poln je
čudes.

številka 5, a ni zanesljivo. Okrog 1950. leta se je družina odselila, le stara Murovka je ostala še dve leti. Danes v tistem bregu ni več kaj videti. Gozd je posrebral vse. No, kamnite okvirje dveh majhnih poslopjij bi morda še našel, stari orehi pa so zgnili do nespoznavnosti.

CVEKAR V BAJTI IN ZAROBAR

Moja steza se naglo dvigne nad robmi, da moram vmes sapo loviti. Zgoraj se nekajdaj košeni breg prav rahlo in prijazno nagne k Cvekarjevemu potoku. Moja steza bi najbrž šla na Utre, a tam sem danes že bil.

Navežem jo navzdol mimo močnega gozdnega izvira že v visokem gozdu. Na robu se ta velika ponvasta senožet ali pašnik zaključí, šale je bilo dovolj. Z leve pripelje lepo vidna pot, verjetno iz Podstranka. Jaz pa kar navzdol, v kljukah gre. Skozi veje vse bolj glasno zija vame zelena Idrjica. Na drugi strani se ob cesti sonči Krepaka.

Tu spodaj ob reki se v zelenih poletjih izgublja naslednja samota: Cvekar v bajti in njegov bližnji sosed Zarobar. Cvekarja so sestavljala tri v vrsti postavljena poslopja, vsa tri čela so se včasih ogledovala v Idrjici. Hišno ime pove, da so v bajti nekoč izdelovali žeblje — cveke. Vse dolge zima je pelo kladivo, najbrž v srednjem poslopju, ki je bilo nekakšna pretegnjena pajštva s še vidnim žeknom. Čez Idrjico so imeli napeto jekleno vrvo, kot je tod v navadi, po njej so se kar potegnili na drugi breg pod Krepako. Ime te naprave — dratpategula* — je torej kar primerno.

EDEN OD NAJLEPŠIH KOTIČKOV OB IDRJICI

Danes je kraj tako obupno poraščen s srobotom, da se niti ne spustim do podrtije. Navežem jo desno po gladki gozdni poti proti Logu. Spet me je zalovila senca, zdaj že dobrodošla. V protisvetlobi rdečijo razcveteni telohi. Cela vojska že izpetih cvetov me spremlja skozi visoko hosto, nedaleč pod mano poje zelena reka. Ob robu loške prostranosti očanec dela fušte, domač pes pa si daje opravka na svoji sončni svobodi. Z očancem pogovoriva. Od kod prihajam, kje sem bil, ga zanima. O zapuščeniosti jo uganeva in o poteh, ki so v predpomladnem času dobro vidne, nekaj porečeva. Pa se posloviva. Njega čakajo fušte* in mene cesta. Vsa sončna sva. Njegov Log je eden izmed najlepših kotičkov ob Idrjici. Užitek se je posprehoditi mimo čedno obnovljene hiše. Če ne bi sijalo sonce, bi dejal, da je tod doma popoln mir. Pes ve, da se mu ni ničesar bati, le dvakrat me postrani pogleda. Lahkotni loki, ki bodo v kratkem zeleni, zeleni, so večkrat popikani z zvončki, češ: A smo na Stopniku ali nismo!

Do asfalta na drugi strani reke je še cigu most*. Na sredi se ustavim. Glej jo, reko! Izpod nog se mi preliva spoštovana in čaščena, s soncem obložena voda. Kam jo nese, se vprašam kakor stari Košarji, Škrbinarji, Zlomarji, Cvekarji, Zarobarji...

* fušta — v šop speto dračje
dratpategula — žičnica čez Idrjico
cigu most — viseči most

NAČRTOVANE SO BILE TRI GORE, IZTEKLO SE JE NEKOLIKO DRUGAČE

CORDILLERA REAL V TREH DEJANJH

MIRE STEINBUCH

Strmim v jasno, zvezdno nebo andske noči. V spalni vreči je prijetno toplo. Temperatura je le nekaj stopinj pod ničlo. Smo 5000 metrov visoko. Tri ure in 300 metrov pod nami je bazni tabor, ki smo ga težko otovorjeni zapustili popoldne. Odločili smo se, da bomo biva-kirali čim višje in si tako zagotovili boljše jutranje izhodišče. Ko je bog ustvajal svet pod Condorirjem, je moral biti blazno dobre volje, da je naredil tako lepo dolino, ki je kljub temu, da je obdana z ostricami petti-sočakov, ohranila mehak in romantičen značaj.

Verjetno pa se je z njo preveč zamudil in se mu je začelo muditi drugam. Zato je preostali material kar stresel iz bisage in nasul melišče, po katerem sem se zdaj sopihajoč in preklinjajoč vzpenjal kot hrom polž. Najbolj čudno je, da pri tem zaradi suhega zraka nisem potočil niti kaplje znoja. Kako drugačen je današnji dan od včerajšnjega, ko smo počivali po prvi aklimatizacijski turi! Nič se je za vedno vpisal v zgodovino preudarnih mož s temi nesmrtnimi besedami: »Najbolje je nič delati, potem pa malo počivati.«

1. DEJANJE: CONDORIRI

Po zasneženi grapi smo pridihali na plató. Vršna piramida je zrastle pred nami v vsej svoji veličini. Kako lep vrh! Ime je dobil zato, ker ima obliko kondorja z razprostrtimi krili. Ima namreč tri vrhove. Mi smo bili namenjeni na srednjega, najvišjega, na 5700 metrov visoki Pico Central. Plató je v središču svetlobe. Vidljivost je neverjetna. Pod nami leži na eni strani z jezerci posejani Altiplano, na drugi pa morje vrhov, okovanih v večni sneg in led. V smeri baznega tabora, le kakih 60 kilometrov dalje, kipi v nebo mogočna gmota Huayne Potosi. Dan je kot ustvarjen za vzpon po tako ozki poti, kot je Condorirjev južni greben.

Nanj se vzpeneva tam, kjer začne rasti iz ledenika, na njegovi najnižji točki. Kmalu se postavi bolj odločno pokonci. Prideva do skalne pregrade. Kvaliteto skale oceniva kot »krušljivo, nametano podrtijo« in se naveževa. Nežno, kot po jajcih, preplezava naloženo skalovje in se po dveh raztežajih razveževa. Začenja se lepši del te nebeške ture. Greben se še bolj zoži in ustromi. Sneg je trd, prijetno je poslušati škripanje

Huayna Potosi v Cordillera Real
Foto: Mire Steinbuch

derez. Še nikoli nisem prišel tako visoko. Počutim se nekoliko evforično. Telo je prešibko, da bi se vzpenjalo tako hitro, kot si želim, zato se dvigujem v počasnem ritmu, z občasnimi postanki za dihanje, tako da mi višina ne dela težav.

Greben se položi, še nekaj korakov in na vrhu sem. S Kokijem se nama usta raztegnejo do ušes, objameva se in trepljava po hrbtu. Iz žepa potegnem nemški bombon, ki sem ga našel na skali nekaj sto metrov nižje. Odvijem ga, pregriznem in dam polovico prijatelju. Najina nahrbtnika sta ostala globoko spodaj na platoju. Lažje in hitreje bova napredovala brez dodatne teže na ramenih, sva se strinjala. Zato sva zdaj žejna in lačna, vendar srečna.

Sestop je potekal kot v sanjah. Mar je to sploh res? Po izpostavljenem grebenu se spuščam brez teže, lebdim med nebom in zemljo. Madona, saj živim svoje sanje, ki sem jih sanjal zadnje leto in pol! Če nič drugega ne naredim v Andih, se je splačalo priti sem in zaužiti teh nekaj nepozabnih trenutkov sreče.

Vsa filozofija je odpadla, vse velike in zanosne misli so nepotrebne, čisti bullshit. Živim! Ves sem eno samo veselje nad življenjem, ker mi je bilo dano doživeti današnji dan. Kdor tukaj pričakuje ekstremno težke smeri, bo ostal nezadovoljen. Tisti, ki pa išče lepoto in uživaško plezanje, lahko zajema z veliko žlico.

S čelnimi svetilkami sva tipala po ozki, strmi poti proti jezeru. Nekajkrat sva jo zgrešila, pa s pomočjo redkih močičev spet našla. Nahrbtnik je postajal vedno težji, žeja vedno hujša. Govorila sva malo, pa še takrat je beseda šepala o tem, kaj bova storila Ničotu, če nama ni pripravil pijače. Fant je imel srečo, kajti pred sotorom naju je čakala steklenica cedevite.

Na svidenje in hvala, Condoriri, dober dan, Huayna Potosi!

2. DEJANJE: HUAYNA POTOSI

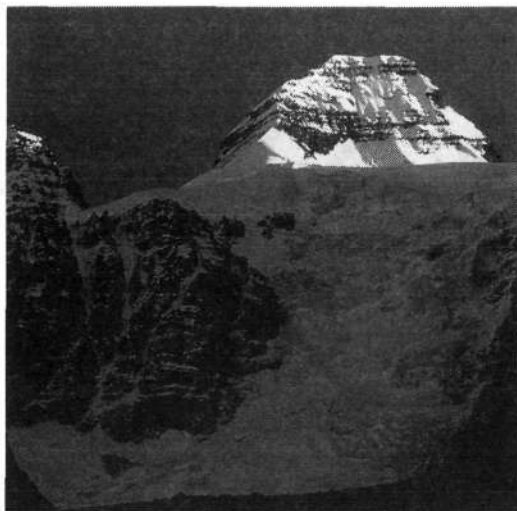
Bazni tabor na prelazu Zongo je sicer na enaki višini kot tabor pod Condoririjem, 4700 metrov, vendar je to

tudi vse, kar imata skupnega. Po lepoti se niti od daleč ne more primerjati s tistim ob jezeru Condoriri. Ima pa neko drugo znamenitost. Leži ob najvišjem jezu na svetu, za katerim je akumulacijsko jezero, ki napaja elektrarno pod njim. Poleg je že skoraj dograjena koča, velika stavba, ki je namenjena gornikom.

Za začetek je treba prečkati jez. Na drugi strani hodiš po slabih 30 centimetrov širokem zidu. Na eni strani je kanal, po katerem z ledenikov dere voda in napaja jezero, na drugi pa do 20 metrov globoko strmo pobočje. Na katero stran naj padem, če se bom pri vračanju od utrujenosti opotekal in izgubil ravnotežje? Nobena od danih možnosti mi ni ugajala. O tem se bom raje odločal takrat, ko bo čas za to, če bo.

Pot je vodila po grdem terenu, ki se je premikal, polzel navzdol in rožljal pod nogami. Jasno, spet melišče! Naš nosač Roque, še ne osemnajstletni fant izpod Condoririja, se je s chompo na hrbtu, v kateri je nosil dobrih 15 kilogramov, poganjal navkreber kot lama. Meni pa ni šlo preveč dobro. Pravzaprav mi sploh ni šlo. Morda je utrujenost in brezvoljnost posledica neprespance noči. V stari spalni vreči me je rahlo zeblo, zato nisem mogel zaspiti.

Končno smo stopili na sneg. Roque si je na okoli tri številke prevelike čevlje privezal dereze in rekel, naj se mi trije navežemo na vrv, češ da so pred nami zahrbtni razpoke. Morda je to predlagal zato, da mu ne bi bilo treba nositi vrvi, ne vem. Nismo se navezali in kmalu sem ostal sam sredi zasneženih pobočij. Sam! Če ne bi bil tako utrujen, bi verjetno užival v lepoti neskončne bele pokrajine, ki je izžarevala skrivnosten čar. Poskušal sem šteti korake, da bi počitke enakomerno porazdelil, pa sem kmalu odnehal, ker se mi ni ljubilo. Vlekel sem noge za seboj in gledal v tla. Na vrhu manjše strmine sem obstal, se oprl na palice in zaprl oči. Vsega sem imel dosti. Le kje, hudiča, je moja kondicija in odlično počutje? Najraje bi zaspal, tako sem bil zdelan.

Condoriri Central v Cordillera Real v Boliviji

»Mire, tabor!« V hipu sem bil buden. »Še malo!« je vpil Ničotov glas daleč pred menoj.

»Upam, da me ne nateguje in da je res samo še malo,« sem pomislil vzradoščeno in nejevoljno hkrati. Kmalu se je izkazalo, da res ni bilo več daleč.

Vse popoldne sem preležal v šotoru in topil sneg, ki sta mi ga prinašala prijatelja. Juhe, čaji, različni napitki in kaj bolj trdnega so se vrstili drug za drugim. Najbolj so mi teknile hrenovke, svinjarija, ki jo doma komaj povoham.

Sonce je sedlo na greben. Z vsakim milimetrom, ko ga je bilo manj, je temperatura padla za nekaj stopinj. Mraz je zagrizel s svojimi pasjimi zobmi. Skobacali smo se v šotorček za dva in nadaljevali s kuhanjem. Morali smo natopiti sneg za naslednji dan. Ali veste, da lahko v majhnem dvojčku trije ljudje kuhajo, nič ne polijejo in niti ne zažgejo šotora?

Jutro je bilo peklensko mrzlo. Ponoči se je dvignil veter in pihal v sunkih do 100 kilometrov na uro. To vem po izkušnjah iz naših gora, ko sva z Damjanom pozimi taborila skoraj 2000 metrov visoko. Vremenska poročila so takrat napovedovala tako močan veter, kot smo ga imeli sedaj. Le da smo bili tukaj 3500 metrov višje, na platoju z imenom Acampamento Argentino, kjer me je zeblo kot plešastega psa. Vso noč sem drgetal — adijo spanje! Moja spalna je dobra samo še za južne kraje. Izkazal se je Koki, ko se je okoli šestih zjutraj splazil iz šotorčka po sneg. Poročal je, da se Švedi že odpravljajo. Kar naj se v ta vihar, če hočejo! Mi pa smo stopili sneg in si pripravili čaj. Kmalu so se Švedi vrnili. Povedali so, da jih je na prvem grebenu nad strmo stopnjo ustavil orkan.

Po osmi uri je veter nekoliko popustil, mraz pa še ne. Kljub temu smo se odpravili za Švedi, ki so malo pred nami ponovili štart. Jaz sem bil še večji revež kot včeraj. Bom sploh prišel na vrh? Le kako je tam zgoraj, 6088 metrov visoko? Že tu sem slab, tam je lahko samo slabše. Spet sem se vlekel zadnji, zasajal cepin v

strmino in želel, da bi me ratišče kar samo potegnilo navzgor. Ko smo preplezali strmo stopnjo, smo stopili na sonce. Bilo je še vedno mrzlo, vendar je učinkovalo, kot bi iz teme stopil v svetlobo, v življenje. Začutil sem, da se je v meni nekaj prebudilo. Malce odločneje sem stopil dolgi ravnini naproti.

Fanta sta me čakala v zavetrju, kjer je bilo prijetno toplo. Sedel sem na nahrbtnik in oznanil, da bom pil in pojedel aspirin. Čez kakšnih deset minut sem se začel ponovno rojevati. Od Kokija sem prevzel vrh, ki jo je prenašal v nahrbtniku. Ko sem pred seboj ugledal vršni greben, sem dobil nov zagon. Utrujenost in brezvoljnost sta izhlapeli. Zagledal smo Švede, ki so nam ušli daleč naprej, kako so na grebenu počasi napredovali, ker so se varovali. Vršni greben je približno tako ozek in izpostavljen kot Condoririjev, žal pa je mnogo krajši in manj strm. Škoda, gora, kot je Huayna Potosi, si zasluži lepši greben. Ima pa mogočno zahodno steno, v kateri so slovenski alpinisti potegnili že nekaj prvenstvenih smeri.

Na vrhu ni bilo dovolj prostora, da bi vsi trije stali skupaj. Razgled je bil fantastičen. Slabo mi je kazalo, vendar se je dobro zasukalo. Moj in Kokijev prvi šesttisočak! Ničo je bil že višje, prišel je skoraj do 8000 metrov. In ni se spomnil, da bi naju krstili! Najbrž zaradi redkega zraka...

Sedeli smo na skalah dvajset metrov pod vrhom. Užival sem v razgledu in občutku, kako visoko sem. V žep sem vtaknil nekaj kamnov za prijatelje, ki so morali ostati doma.

Na svidenje Huayna Potosi, dober dan, Illimani!

3. DEJANJE: NI ILLIMANI

V temačno hotelsko sobo brez oken vdira svetloba le skozi motna stekla na vratih. V njej so tri postelje. Na dveh ležita v spalne vreče zamotani trupli. Na tretji nepremično sedi starejši bradati možki. Pred njim na betonskih tleh brni plinski gorilnik. Opazuje posodo, v kateri brbota voda. Po nekaj minutah se še vedno sede skloni, v vodo nasuje zelene čajne liste in jo pusti vreti dalje. Z ene od postelj se nenadoma zasliši pritajen, srce parajoč stok. Truplo se začne izmotavati iz vreče. Sprva počasi, nato vedno hitreje. Med naraščajoče stokanje in sopihanje se oglašajo sprva tihe, nato pa vedno glasnejše kletvice, okrepljene z različnimi shiti.

»Že spet?« vpraša starejši bradati možki.

»Že spet,« s trmastim glasom, ki ne dopušča nobenega dvoma, odgovori vstajajoče truplo in odgovor podkrepi s primernim okrasnim dostavkom.

»U p...« kot odmev ponovi starejši bradati možki, se skloni in ugasne plinski gorilnik. Truplo se z opotekajočimi koraki odmaje skozi vrata in se trudi vedno hitreje nadaljevati proti vratom z napisom baño.

V dokaj enakomernih časovnih intervalih sta obe trupli izmenično vstajali, spreminjali barvo od blede do bolj blede, si hiteli natikati čevlje, grabiti rolo modrega ali roza toaletnega papirja, potiskanega z drobnimi rožicami, sopihali, stokali, kleli, se vračali, onemoglo padali v posteljo, pili čaj in grizljali posušen kruh...

Po primernem številu ponovitev zastor pade, protagonista pa kar ponavljata vajo...

ŽE ŠTIRINAJSTIČ NA SMUČEH ČEZ POHORJE

ZIMSKE POHORŠKE OPOJNOSTI

SAMO ŽNIDARŠIČ

Ideja o Pohorski smučini je bila uresničena že v davnem letu 1934. To so bili časi, ko je le redkokdo zašel v neokrnjen svet zimske pokrajine. Takrat seveda nihče ni pripravljaval proge; pomembno je bilo le presmučati pot od Mariborskega Pohorja do Slovenj Gradca. Prečenje celotnega gorskega grebena je zelo naporna preizkušnja, ki pa ljudi, katerih glavno merilo je druženje, ne odvrne od takšnega doživetja. Skrbi in negotovost so v času pred II. svetovno vojno misli na pohod na smučeh potisnili v ozadje. »Pohod preko Pohorja« je bil še nekajkrat izveden v povojnih letih, vendar je prireditev konec petdesetih let zamrla.

Tistih, ki bi preizkušnjo oživel, ni bilo vse do leta 1984, ko je bila izvedena nova Pohorska smučina. Gorski reševalci Postaje Maribor smo poiskali poti, primerne za pohod od Kop do Areha. Kot vsak začetek so bila tudi prva leta težka. Progo smo pripravljali brez pomoči strojev. Pot smo utrdili s smučmi, tako da je ves pohorski greben povezovala le ozka sled smučí. Potem je prišlo obdobje suhih zim ali pa nam je nekajdnevno delo odplaknila odjuga. Tudi preveč snega je že povzročilo težave. Spomnim se leta 1985, ko je čez noč zasnežilo naše večdnevno delo. Še pred jutrom smo si natakili smučí in zdirljali po celotni progi v obe smeri. S prijateljem sva krenila v mrzlem jutru od Peska proti Arehu in čez nekaj ur na cilju zadovoljna izjavila, da sva potegnila novo »špuro«. Pa kaj, ko se nama je iz kota sobe smejal prvovršeni; s Šumika je šel po cesti na tekaško, najine sledi pa so vodile naokoli preko Žigarta.

KOLIKO POTREBUJEMO ZA CELOTNO POT?

Razvoj teka na smučeh je na smučino privabljal vedno več ljudi. Zimskošportni centri na Pohorju so se dogovorili za sodelovanje in tako je sedaj proga že skoraj v celoti pripravljena s stroji. Seveda je razumljivo, da se na tej 50 kilometrov dolgi poti še najde nekaj metrov, kjer teptalec snega ne more utrditi proge. Tam pač poteptamo sneg s smučmi, kar mogoče obudi prijeten spomin na začetke te pohodniške preizkušnje.

15. februar letošnjega leta je znova privabil množico tekačev na start Pohorske smučine. Večina med njimi se pozna, saj se vsako leto srečujejo na tekaških preizkušnjah. Ob 8. uri je množica krenila na pot. Najboljši so pohiteli na prvo vzpetino in naprej v smeri Ribniške kočé. Na desni strani je za njimi ostal Črni vrh (1543 m), najvišji vrh Pohorja. Pogorje, ki ponekod le seže čez 1500 metrov visoko, je večini v glavnem znano po terenih, primernih za alpsko smučanje. Redki so, ki zavijejo s tekaških prog v divjino. Podoba gorskega gozda je zelo raznolika. Medtem ko v nižje ležečih predelih najdemo v glavnem listnat gozd, nudijo višja območja zavetrje v smrekovih gozdovih. Prav tam

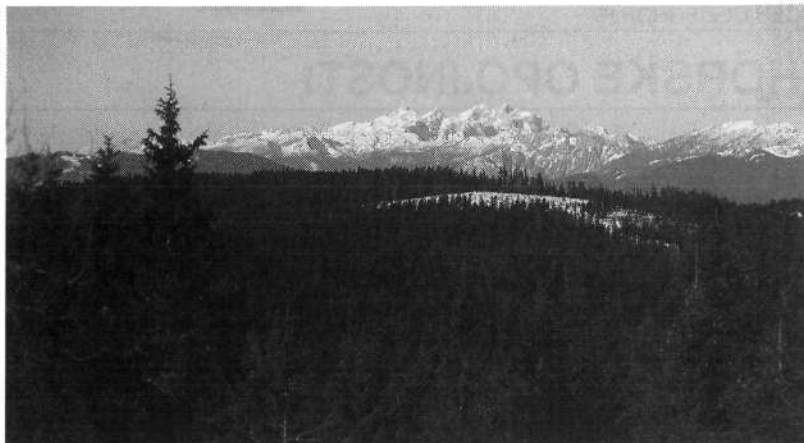
Nekateri so se nadvse zavzeto smučali...

... nekateri pa so jo ponekod mahnili kar peš.

na vršnih grebenih se popotnik že sreča z nizkimi borovci in čistinami, ki omogočajo krasen pogled na vse strani. V dnevih, ko smo pripravljali progo, smo lahko uživali v razgledu na Savinjske Alpe, greben Karavank in izstopajoči Triglav v ozadju. Položna pobočja na jugu se končujejo z Zasavskim hribovjem in v dnevih, ko je vidljivost resnično dobra, se pokaže nad grebeni še oddaljen primorski Snežnik. Severna stran večkrat strmo pada v Dravsko dolino. Tudi južna pobočja Kozjaka, ki se končajo na bregovih Drave, so strma, pa vendar ne tako visoka, da bi pogled ne odtaval na gorovja sosednje Avstrije. Vsakič je pogled drugačen. In prav ta neprenehna spremenljivost daje pokrajini poseben čar. Vsem, ki iščemo zadovoljstvo v iskanju lepote in užitkov, daje prav ta raznolikost zagotovilo, da bomo sicer že znano pokrajino doživeli drugače.

Koliko časa je potrebno za celotno pot, me je vprašal znanec. Če si hiter, dobri dve uri, če boš hotel še kaj doživeti in videti, pa ves dan, mu odgovorim. Mnogo je takšnih, ki pridejo na pohod in ne na tekmo. Lanska, 13. preizkušnja je bila vsekakor v vsem naj. Snežni pogoji so omogočili najbolje pripravljeno progo doslej, 221

Zapeljiv pogled z Rogle na Kamniško-Savinjske Alpe.

pridružil se je še lepo vreme in tudi najhitrejši tekač je bil na cilju z najboljšim časom, ki ga niti letos ni nihče izboljšal. Prav to, da je sijalo toplo sonce, je mnoge zadržalo na progi ves dan, tako da je zadnja skupina vzpon od Šumika do Areha premagovala že v mraku. Tudi prijatelja sem zalotil ob počitku. Preveč lepo je tam čez planote Planinke in Lovrenških jezer, da bi se lahko odrekel ugodju toplih žarkov in zavetju smrek, pod katerimi je na suhih šopih trav dovolj prostora za oddih.

Čeprav pred Roglo še ni polovica poti, je za tekači vsekakor že najtežji del. Z Jezerskega vrha je namreč proga speljana skozi gozd na preval Šiklarica. Ta strmi spust ublažijo dolgi zavoji, pa vendar vožnja med debli dreves zahteva precejšnjo mero spretnosti in moči. Obstaja pa še lažja možnost, ki se je mnogi tudi poslužijo. Snamejo smuči in najstromejši del opravijo peš. S prevala vodi pot navzgor po kolovozu do Planinke in dalje do Lovrenških jezer. Po mnenju večine je to najlepši del poti. Prijeten vzpon nudi pot čez značilne frate, kjer te spremljajo redke smreke, višje zgoraj pa še razgled, podoben tistemu z Jezerskega vrha. Pravzaprav je takšnih razglednih točk na celotnem pogorju kar nekaj.

Lovrenška jezera veljajo za naravno znamenitost. Majhna jezera so na vršnem grebenu nastala zaradi neprepustnosti tal. Pozimi, ko zaledenijo, jih prekrije snežna odeja, kadar je ta dovolj bogata, izginejo še okoliški borovci. Ponavadi med sneženjem piha veter, ki okuje smreke v zasnežene podobe, tako da pokrajina postane še posebno čarobna.

BOGATE NAGRADE ZA NAPORNE VZPONE

Naslednje kilometre predstavlja tek po tekaški progi, ki vodi do Rekreatijsko turističnega centra Rogla, od koder sledi kratek spust do Peska. Tukaj vse tekače-pohodnike čaka okrepčilo, zdravniška pomoč in tudi časovna zapora. V vseh teh letih pravzaprav ni bilo udeležencev, ki bi precenili svoje moči, pa tudi zdravniki GRS niso imeli veliko dela. Mogoče je tudi to dokaz, da je proga, za katero skrbi približno 50 ljudi, pripravljene

na in varovana vzorno. Postaja GRS Maribor je razdeljena na podskupine, ki skrbijo za svoja območja in tako nekako tudi poteka priprava prog in skrb za udeležence na dan prireditve. Zgodi se, da pri padcu počši smučka ali se prelomi palica. Vse te nevarnosti skušamo popraviti in zamenjati, da lahko tekači nadaljujejo pot proti cilju. — Pred leti je prišel do kočice na Pesku tekač s smučmi v rokah in prosil za pomoč. Potrgane vezi so dajale malo upanja na možnost popravila. Takratni model čevljev je dopuščal domiselno rešitev. Z vijaki smo mu pritrdili čevlje kar na smučih, tako da se jih ni mogel otresti vse do cilja. Na veliko začudenje in pozneje zabavo je na cilju prosil za »šraufenciger«, ker

Pohorska smučina šteje za pridobitev lovorik Brazde vzdržljivosti, Koroška grča in Pohorc, preizkušnja pa ob enem spada v serijo tekmovalnih Gorske reševalne službe Slovenije. Povprečno se udeleži prireditve okoli 200 smučarjev, bila pa so tudi leta z več kot 300 udeleženci. Največ zmag do sedaj je osvojila Andreja Šverc (pet), medtem ko med moškimi zadnja leta izstopa Peter Dovnik, ki ima tudi rekord proge 2 uri 11 minut.

bo drugače moral na avtobus s smučmi na nogah...

Ko tekači zapustijo Pesek, se pot prevesi v drugo polovico. Večji del nadaljevanja predstavlja široka s strojem utrjena proga v pretežno rahlem spustu. Raj za tekače, ki obvladajo prosto tehniko smučarskega teka! Seveda pa ne velja pozabiti, da tudi ob tej poti spremljajo udeležence skrivnostni gozdovi in bistri potoki. Eden od takšnih je Lobnica, ki se mu naša smučina približa na naslednji kontrolni točki — Bajgotu. Zanimiva izletniška točka privabi s svojim osvežujočim hladom obiskovalce zlasti v poletni vročini. Slapova Velikega in Malega Šumika sta vsekakor vredna ogleda. V zimskem času zahteva strm spust skozi gozd in čez skale veliko mero gorniškega znanja in previdnosti. Kadar temperatura pade daleč pod ničlo, del slapu zamrzne in omogoči nekaj užitkov tudi alpinistom, ki jih veseli plezanje v ledu.

Preden se pot prične vzpenjati proti Arehu, lahko tekači še nekaj časa opazujejo naravno znamenitost — mogočen pragozd, in pozdravijo razpenjeno Lobnico, ki skozenj nadaljuje svojo pot v dolino. Do cilja je le še 5 kilometrov, ki pa se na žalost utrujenih tekačev večji del rahlo vzpenjajo. Nagrada za zadnji vzpon je pogled s Peršetovega travnika čez grebene daleč nazaj proti

Rogli, ki jo označuje razgledni stolp. Zadnji metri te vsekakor slikovite poti od Kop do Areha vodijo po tekaški progi do cilja, ki je na široki jasi le nekaj sto metrov pred Šport hotelom in Ruško kočjo.

Nasmejani obrazi ob stisku roke in prejemu medalje so bili pohvala vsem organizatorjem in dokaz, da je tudi letošnja Pohorska smučina uspela.

PRAZNIČNA HOJA NA SILVESTROVO, KO SEM BIL SAMOTEN OBČUDOVALEC NARAVE

IZ PODBRDA V ŠKOFJO LOKO

DARIO CORTESE

Enkrat me je na Silvestrovo prišlo tako praznično vzdušje, da sem cel dan prehodil. Iz starega leta me je proti novemu odneslo naravnost iz Podbrda v Škofjo Loko čez priljubljene vrhove, ki jih tako ali tako vedno rad obiščem.

Nekaj želje po izrednem, izziv dolge hoje in več kot 3000 višinskih metrov vzpona je bilo dovolj za odločitev: še v gluhi noči na vlak. Ob sedmih zjutraj v Podbrdu stopim v rezek, svež zimski zrak ravno takrat, ko se je naredil nov dan. Skozi vedno umirjeno, pozimi pa sploh spočito vasico Porezen se med hojo na »njen« vrh več kot primerno ogrejem, da se z veseljem zazrem v nadaljevanje poti. Ampak z vetrovnega razglednika pritegne — tako kot vedno — tudi pogled na Baško grapo in vasi pod Spodnjimi Bohinjskimi gorami, čez razgrapano Cerkljansko in naokoli po drugih krajinskih valovih praznične zime. Blegoš je kar blizu, končni del moje silvestrske poti sploh ne. Ampak to je vseeno; še dobro, da ni. Dan je lep, hladno zimski in mrzla starka še ni prav nič radodarno razmetavala s snegom, tako da so razmere za hojo bolj ali manj kopne.

Z gore na prepihu je do Blegoša le udoben sprehod skozi že kar svečano mirno osončeno zimsko okolico. Ko s ceste nad Zgornjo Davčo odplava pogled proti cerkvi in nekaj hišam ob njej na drugi strani doline, me droben »center« Davče spomni na neznansko raztegnjenost te zanimive hribovske vasi. Njene hiše so razsejane po dveh dolinah in čez dva grebena. Sem v Davči in ko gledam tja čez proti Jemcu in daleč naokoli, je skoraj vse, kar vidim, Davča. Še pod Blegošem se na poljanski strani skriva ena izmed njenih samotnih hiš, medtem ko je najsevernejšo hišno številko vasi najti v dolini Zadnje Sore ob nekdanji gostilni in trgovini pri Zgagu. Dolga je, počez in podolgem.

Po njenih južnih obronkih, kjer tako kot drugje po vasi ni najti strnjenih zaselkov, ampak le neznansko razsejane samotne domačije, se skozi mirno naravo približujem Črnemu vrhu in Blegošu. Ljudi ni srečati; zdi se, da se vsi v hišah pripravljajo na skorajšnje slovo starega leta. Ampak to je prava škoda, ko se narava tako praznično blešči.

Tudi na Blegošu sem sam in to mi je kar všeč. Med razgledovanjem z vrha si lastim ves svet ter se priprav-

Vrh Porezna z zahodne strani kaže eno izmed številnih podob gore na prepihu.

ljam na — gorindolgorindol — hojo čez Koprivnik, Mladi in Stari vrh.

Po sestopu z Blegoša gre na Koprivnik nekam bolj »trdo«, potem pa hoja spet steče. Zanimivo je, kako se po večji prehojeni razdalji, ko bi razumen človek že kar končal turo, razpoloženje za hojo spet kar »odpre«. Potem bi lahko kar hodil — ves dan in seveda še dlje, dokler ima telo dovolj energije in zalog in dokler se vsenaokrog tako privlačno oglašča narava.

Ko skozi nekakšno šavje — videl nisem več veliko — prišumim s Starega vrha, je že temno. Pravzaprav nič slabega, mi vsaj ne bo treba gledati tistih nekaj kilo-

Zimski razgled z Blegoša
nikoli ne razočara.

Foto: Dario Cortese

metrov ceste, ki drži pod Lubnik! Hoja je zdaj glede na razmere kar zadovoljiva, le za vzpon na vrh Lubnika si vzamem čas. V koči »padem« naravnost med harmonike in plesni topot. Šok! Ampak potreba po urejevanju notranjih razmer je prehuda. »Ne, ne, nisem se najavil, niti rezerviral nisem, ampak lačen sem vseeno,« si z verjetno dovolj lačnim videzom izgovorim »nenajavljeno« silvestrsko večerjo. Ker nisem pretirano družaben, si potem privoščim lastno silvestrsko zabavo. Skozi temo, primerno sit in napojen, zdaj spet bolj poskočno odvriskam (seveda le sam pri sebi) v dolino.

V Škofji Loki ni pretiranega življa; verjetno se vsi ubadajo s tekočim in trdnejšim slavljem novoletnih zabav. Moja je posebna — še vožnja v praznem avtobusu se mi zdi praznična, taka, kot je bil ves dan, kot je lahko vsak dan, samo če si ga naredim.

Ker je bil tokratni pohodniški dan kar dolg, me bolj kot ura 00.00 zanima vodoraven položaj v postelji. Saj je jutri spet dan za praznično hojo. In potem spet... in spet. Vsak dan je lahko praznična priložnost za hojo, za karkoli. Kaj vsak dan, célo življenje je praznik, le privoščiti si ga je treba!

Gorniški zgled 96-letnega vodnika

Lansko poletje je bil nemški planinec **dr. Siegfried Gissel** enako kot dotlej že nekaj poletij zapored spet v Švicarskih Alpah. Ko je lepega zgodnjega popoldneva popolnoma sam sedel na vrhu 3532 metrov visokega Stockhorna, kamnitega ošiljenega vrha severozahodno od masiva Monte Rose, je na pobočjih te gore opazil dva gornika, ki sta preudarno korakala proti vrhu. Ko sta se toliko približala, da je bilo že mogoče prepoznati obraza, je dr. Gissel presenečen ostrmel: eden od obeh je bil najstarejši aktivni gorski vodnik na svetu **Ulrich Inderbinen** iz Zermatta, takrat star skoraj 96 let, z njim pa je bila mnogo mlajša spremljevalka.

Skoraj eno uro sta se zadržala na vrhu gore, se tam okrepčala in se pogovarjala z nemškim gornikom. Častitljivi mož je pripovedoval, da kljub visoki starosti še vedno, kadarkoli le more, odhaja na gorske ture, predvsem v Walliške Alpe, da bi ostal v dobri kondiciji, kajti vse življenje je njegov moto »Če se vsedeš, zarjaviš«. To velja po njegovem prepričanju tako za telo kot za duha.

Eden od največjih Inderbinenovih podvigov zadnjih let je bil vzpon na Matterhorn (4478 m) pri devetdesetih letih. Pravi, da si kljub visoki starosti nikoli ne dopoveduje, da nečesa zaradi let ne bi mogel ali smel delati ali storiti; loti se marsičesa, o čemer meni, da bo zmogel. Tako se po več letih znova loti podviga, ki mu je bil kos že pred nekaj leti, od tega pa ga ne morejo odvrniti niti še tako vztrajna prepričevanja nekaterih znancev.

Ulrich Inderbinen je tako lahko zgled številnim priletnim gornikom, ki morajo seveda vedeti, do kod segajo njihove zmogljivosti; zgled jim je lahko predvsem v tem, da je treba kljub visoki starosti ostati aktiven.

Ko je dr. Gissel starega gornika vprašal, zakaj po komaj eni uri počitka na vrhu gore in kljub tako lepemu sončnemu vremenu že odhaja v dolino, mu je odvrnil, da bo pozneje sneg moker in njegov sestop ne bi bil tako varen.

Sicer pa je lani v Švici v založbi Rotten Verlag izšla knjiga, ki so jo spisali Ulrich Inderbinen z alpinistkama **Heidi Lanz** in **Liliane de Meester**. Naslov: »Tako star sem kot stoletje«.

SONCE IN DIRJAJOČE SNEŽINKE, LEDEN VETER IN ŽAREČE GORE

BELA POBOČJA MARČNE PECE

UROŠ PODOVŠOVNIK

*...grem,
na nosu se mi topijo
snežinke.
Zbadajo me v obraz
in žgečkajo.
Sedajo mi na glavo
in ramena.
Roki sta na varnem v žepu,
mraz
me grizlja v ušesa,
ko tlačim
snežinke
v neko sled.*

Vzdušje, ki ga opevajo verzi v **Maukovi** zbirki pesmi, se počasi izgublja nekje med mrzlimi stolpi južnih peči pod Kordeževo glavo. Neprijetno čutenje mraza v zgodnjem pomladanskem jutru prehaja v prijetno toplotno segretega telesa. Tudi sipek, na nizkih vejah borovja nakopičen sneg ne leti več za vrat. Prišel sem do konca lagodne poti. Ruševje se je umaknilo prvim skalnim rogljem ter razkrilo očem pogled na zasnežena pobočja slovenskih vrhov, zaviti v prozorno jutranjo meglico. Na majhni izravnavi odložim nahrbtnik, na katerem je pritrjen cepin. V strmih grapah bo dober pripomoček za varen korak. V žep vetrovke skrijem še vrvičico in vponko; kar tako, za boljši občutek. Počepnem. Pod sabo slišim prijatelja, ki otesa zasnežene veje. Počakam ga. Iz pesmi je ostala le še nepoptepta belina pred nama, ki jo bova potlačila v neko sled.

Vzpnem se do točke, kjer se pot v strmem skoku spusti nekaj metrov navzdol. Kar nekako presenečen zrem v zasneženo zajedo pod seboj. Še nikoli ni bila tako obilno pokrita s snegom. Poskusim. Dereze škrtajo po skali, prekrti s pršičem, iskajoč zanesljiv stop. Sneg se posipa nekam proti dolini. Na skali ga ostane ravno toliko, da se nič ne vidi. Zadrego reši kos jeklenice, ki je sneg v strmi steni ni zasul. Kljub izgubljeni rokavici in odpeti derezi sva hitro na ozki polički, ki vodi pod prvo strmo grapo. Od tu naprej je vse en sam pravi užitek; nikjer rjavečega železja, le sesipanje suhih snežink v mračno praznino ter trdna opora cepina v zamrznjeni podlagi.

Nad nama je zadnji strmi žleb. Zapodim se naprej, da od zgoraj posnamem nekaj fotografij. Prijatelj je nejevoljen. Za mano mrmra nekaj o avtorskih pravicah ter dragih manekenskih urah, a se na koncu le mora sprijazniti z usodo ubogih neplačancev. Ko se nerodno obračam in iščem najboljši izrez, se v iskalu nekaj zablešči. Ne morem verjeti. Saj ni mogoče! Prezgodaj je še. Pa vendar odsev ne izgine. Nasprotno. Vedno močnejši je. Kmalu se skozi objektiv nič več ne vidi.

Umaknem fotoaparata. Oko se odzove z bolečino, ko se svetli žarek zapiči vanjo. Sonce je ravnokar pokukalo izza mogočnega stebra. Šele sedaj začutim, kako hitro je zbežal čas zgodnjih meglenih prtov, hladnih odtenkov svetlobe in spokojne jutranje tišine. Gore nad Logarsko dolino žarijo, prav tako Košuta in Storžič. Vse je kot na dlani. Kar prijel bi jih. Ko se prebijem čez napihani beli zid, bom videl tudi Triglav, pa Obir, pa Mangart, pa...

Splačalo se je priti. Na ozki polički se razgledava. Največja strmina je za nama. V njej je ostala ozka brazda korakov, ki se v vijugah prebija proti soncu. Tam, kjer ga doseže, je vse bolj prijazno. Svet se v dolgem napeitem loku polagoma izravna. Njegovo gladkost sčasoma prekine kakšen skalni roglj ali vejica gorskega bora, ki kuka na prostost. Ti izrastki predstavljajo edino povezavo med bleščečim snegom in temno nebeško modrino ter tako tvorijo čudovit kontrast, ki v spominu nikoli ne zbledi.

Prijatelj pravi, da bo snel dereze. Ne čakam ga. Ne morem ga čakati. Bela pobočja me kot magnet vlečejo naprej. Nekaj časa gazim do kolen, nato spet letim po spihani podlagi. Nekje vmes me zajame vrtnec vetra. Znajdem se med dirjajočimi snežinkami. Kar vsedem se in čakam, da odvihrajo naprej. Ko izginejo, se pojavijo nove. Silijo skozi vsako špranjo na rokavih in ovratniku, toda kljub temu se mi smeji. Sam sem, sam v zgodnji pomladi, sredi božanskega vrtljaka. Po dolinah zelenijo trate, prvi zvončki razpirajo svoje cvetove, življenje se prebujajo na vsakem koraku. Tu pa ne najdem več niti svojih sledi. Gora jih je zbrisala v nekaj minutah. Gora je svet, kjer se zaveš minljivosti človeškega življenja. Le gora je večna, le ona bedi nad brstečimi dolinami. Že stoletja spremlja dogajanja okoli sebe. Njen spomin je neskončen. Toda vseeno molči. Iz nje ne spraviš besede. Moraš ji prisluhniti na drugačen način. Kdo ve, morda pa prav veter skuša razkriti njeno skrivnost!

Na vrhu se ne mudim dolgo. Prijatelja ne čakam, tudi vpišem se ne. Leden veter me kar prestavlja, ko z nerodnim korakom sestopam po grebenu proti avstrijski meji. Na koncu pokukam še v strme grape na severu, nato se spustim na veliko uravnavo pod vrhom. Prijatelja je ravnokar prekrila snežna pahljača tik pod najvišjo točko. Kmalu bo nazaj. Skupaj se bova odpravila proti dolini. Iz zime v pomlad.

Denar leži skoraj dobesedno na cesti, le skloniti se je treba in ga pobrati. Preskrbite za Planinski vestnik komercialni oglas, za to dobite bogato provizijo! Korist bo vsestranska: za naročnika, kupca in posrednika. Poskusite in se prepričajte!

odmevi

Prostovoljno delo
za planinstvo

V 3. številki letošnjega letnika Planinskega vestnika sem prebral članek, da naj sodelavci in dopisniki pošljejo poleg vseh drugih svojih podatkov še svojo davčno številko, da bi mu lahko izplačali honorar.

Spoštovani dopisniki, ni pošteno, da hočete plačilo za objavo svojega članka, ki ga napišete doma za pisalno mizo. Spomnite se tistih, ki so ali smo in še bomo ali bodo nosili polne nahrbtnike za naše planinske kočice, če bo to potrebno, pa ne bodo niti zahtevali, niti dobili nikakršnega honorarja. Poglejte markaciste, ki obnavljajo naše planinske poti po gorah: trudijo se, da bi bile te poti čimbolj varne, za to pa dobijo prav skromen honorar ali pa ga sploh ne dobijo. Planinski vestnik izhaja od leta 1895. Poskusimo vsi skupaj pridobiti v prihodnje čim več naročnikov in bralcev! Žal planinska društva in tudi Planinska zveza naredijo premalo, da bi se naklada povečala. Potrebna je reklama — nekaj tega sem opravil tudi sam čisto na lastno pobudo in pri tem imel nekaj uspeha.

Dopisniki, sodelavci, vsi gorniki in planinci ter vsi drugi ljubitelji narave, Planinski vestnik šteje že preko sto let, zato ga podprimo, da bo izhajal še naslednjih sto let, tudi še daleč v tretje tisočletje!

Hinko Kožar, PD Celje

Navada je že taka, da avtorji za svoja intelektualna dela pogosteje dobijo plačilo kot za fizična dela. Tudi v slovenski planinski organizaciji je bilo tako in je še vedno, čeprav se obe vrsti del — kar zadeva plačilo — vedno bolj približujeta: prostovoljnega dela je vedno manj, avtorski honorarji pa so na področju planinskega pisanja razmeroma skromni. Vendar so nekakšna spodbuda za pisce, ki jih zanima takšno ustvarjanje.

Skoraj zanesljivo ni stalnega sodelavca Planinskega vestnika, ki ne

bi predvsem njega dni v gorah opravil ogromno prostovoljnih delovnih ur največ pri obnavljanju koč in potov. Tam ni nihče spraševal po kakršnemkoli honorarju. Ko gre za planinsko pisanje, pa je drugače — in naj tako ostane. Kdor hoče, se avtorskemu honorarju tako in tako lahko odpove v korist katere od gorniških organizacij, kar masikdo v resnici tudi stori.

Marjan Raztresen

Zgled in zaupanje Boruta
Peršolje

Predavanje »14 x 8000« je bilo natanko to, kar mu **B. P.** oporeka: pripoved o prvih slovenskih vzponih na najvišje vrhove vseh štirinajstih osemstisočakov, in sicer po časovnem zaporedju. Vsi pomembni poskusi in vsi poznejši uspehi so umanjali, ker bi z njimi presegli zastavljeni okvir. V dokumentaciji, ki se pošilja po svetu, na pred kratkim končani razstavi »14 x 8000« in na istoimenskem kalendarju, ki bo izšel za leto 1998, pa je dovolj prostora za vse vzpone, za vse poskuse in tudi za vse stranske vrhove osemstisočakov, celo za imena vseh članov uspešnih odprav. Trditev o sprenevedanju torej velja za pisanje B. P. in le v najboljšem primeru se ga da opravičiti s pomanjkljivim znanjem.

O zgledih:

Slediti slabim je lahko, slediti dobrim je naporno. Tehnico zanje ima vsak človek sam, za pot se odloča po svoji svobodni volji. Toliko o izgovorih na zglede.

In še:

Ko se določeno ime izpostavlja kot problem, se dober namen prav lahko izrodi v medvedjo uslugo.

Tone Škarja

GRS, križi in zvezde

Dolgoletni naročnik Planinskega vestnika sem. Z veseljem prebiram vse, kar objavljate, s prijetnimi spomini na čase, ko sem vsak prosti trenutek preživel med vršaci in v stenah okoli domače Mojstrane. Včasih sem celo malce nevoščljiv

tistim planincem, ki jih danes njihove poti vodijo po daljnih gorstvih sveta. Njihovo zadovoljstvo pa je tudi moje, saj vem, da sem bil nekoč drobčen kamenček v mozaiku tistega, kar slovenski planinec in alpinist danes pomenita v svetu. Danes, ko mi invalidnost tega ne dopušča, se v duhu neštetokrat sprehajam po dolinah in grapah, plezam po stenah in grebenih, hodim po vrhovih in poteh in prenašam težke krošnje na Staničevo kočico, Križke pode in na Kredarico, se podim za vaškimi kozami po Grancišču in za ovčami v prvem snegu Med plazmi, po Vrtaški planini in pod Slemenju.

Spominjam se tistih dni, ko smo v Mojstrani ustanovili postajo Gorske reševalne službe in smo v prvih povojnih letih skoraj vsako poletno nedeljo bili na številnih reševalnih akcijah v Julijcih. Ker je nas Mojstrančanov bilo malo, samo štirje smo bili, smo največkrat sodelovali skupaj z Jeseničani in Kranjskogorci. V tistih časih sem bil najmlajši gorski reševalec v Sloveniji. Celo nekaj časa niso vedeli, kaj naj z menoj storijo, ker sem imel šele 16 let. Potem so šli preko tega in prav so storili. Ob sodelovanju mentorja in tihega vodje **Brojanovega Janeza** sem se vedno počutil varnega in sposobnega narediti tisto, kar so od mene pričakovali. Bil sem člen v verigi odločnih ljudi, ki so začeli graditi močno in sposobno GORSKO reševalno službo.

Tole pismo Vam, gospod urednik, pišem zaradi tega, ker sem v PV zasledil kar dva članka o gorskih reševalcih in proslavi petdesetletnice postaj GRS in v obeh naletel na skoraj enaki napaki.

Poročilo o 50-letnici GRS Mojstrane v 2. številki PV/97 na strani 86 govori, da sta še edina živa ustanovna člana GRS Mojstrana **August Delavec** in **Janez Brojan st.** Tudi jaz sem eden od prvih štirih članov in sem še vedno živ in lahko tudi povem, da sem tudi zdrav. Le pozabljen sem! Načelnika **Janeza Brojana ml.** sem po proslavi 50-letnice Postaje pisмено spomnil na to, da sem še živ in živim le 7 km od Mojstrane. Tudi na to sem ga

spomnil, da bi ob lepem jubileju postaje GRS Mojstrana moral nekdo v njenem imenu položiti šopek rož in prižgati svečo na grobu umrlega četrtega ustanovnega člana **Janeza Svolljšaka** na dovškem pokopališču. Pa od tega ni bilo nič.

Druga taka neprijetna dezinformacija je v 3. številki PV na strani 140—141 pod naslovom »Pol stoletja GRS Kranj«. Pisec članka med pokojne uvršča tudi **Joža Žvoklja**, za katerega vem, da je danes še vedno med živimi. Prav gotovo se počuti tako nekako kakor jaz. Z druge strani pa je prav gotovo zadovoljen, saj narodna modrost pravi, da tisti, katerega prehitro »pokopljejo«, še dolgo živi. Kolega Jože, iz srca Vam želim, da Vas Bog živi še dolga leta! Vas pa, gospod urednik, prosim, da dopisnike opomnite na zbranost pri delu in na resničnost povedanega.

Sprašujem se, zakaj ste objavili pismo gospoda **B. Praprotnika**, da odpoveduje PV. Prav tako pismo gospoda **Srečka Kranjca**, ki govori o križih, ki so tujski v naših gorah. Vas sprašujem, gospod urednik, kaj mislite o tej zadevi. Da ne sprašujem kar tja v en dan, moram povedati, kaj jaz mislim o tem. Sam se z obema gospodoma popolnoma strinjam, ampak le pod enim samim pogojem.

Če oba gospoda in tudi ostali, ki tako mislijo, lahko dokažemo, da so bili v času enoumja tudi proti temu, da je nekdo prepleskal častitljivi Aljažev stolp v krvavo rdečo packarijo in na streho postavil rdečo zvezdo, ki je dolga leta bila očiten tujek na slovenskem narodnem telesu. Ali pa, da je nekdo od njih dvignil glas proti velikanskemu napisu »NAŠ TITO« na Sabotinu nad Solkanom. Ali pa nad velikim napisom TITO na steni nad Bohinjsko Belo, ali nad enakim napisom z rdečo zvezdo na steni v Planini pod Golico. Tudi Maistrov stolp v Zavrhu v Slovenskih Goricah se je postavil z zvezdo in repetitor pod Planjskim vrhom na Možaklji nad Jesenicami. To je samo nekaj primerov novodobnih tujkov v naši domovini. Če spoštovani gospodje lahko dokažejo, da so bili v tistih časih proti njim tako, kakor so zdaj proti križem v

naših gorah, jih bom tudi jaz podprl. Če pa so bili tiho takrat, zares ne bi bilo odveč, če bi molčali tudi danes.

Matevž Šuštar

Zakaj je v gorah toliko nesreč

V letošnjem PV je na strani 132 objavljen članek z gornjim naslovom. Strinjam se z avtorjem, da se moramo na planinski izlet ali turo pripraviti. To med drugim pomeni prebrati opise poti v planinskem vodniku in slediti opis na karti. Planinska založba pri PZS izdaja planinske vodnike. Med njimi je **Petra Ficka** Kamniške in Savinjske Alpe (1993, ev. št. 130), ki ima na strani 37 zapisane opredeljene poti po zahtevnosti (lahka, zahtevna in zelo zahtevna). Na Krofičko, str. 190, *198, je pot zahtevna in na Puklovcu je tudi ustrežna tabla. Enako je zapisano v vodniku **Jožeta Dobnika** Slovenska planinska pot na strani 16 in dalje, ko je pri opisu navedena zahtevnost odseka. Upam, da bo tako tudi v novi izdaji vodnika po Karavankah.

Na planinskih kartah so te zahtevnosti različno narisane. Na karti Kamniške in Savinjske Alpe (1:50.000, 1996, ev. št. 150) sta, na primer, dve barvi, za lahko ena in druga za zahtevno in zelo zahtevno. Planinska karta Grintovci (1:25.000, 1994, ev. št. 138) ima vse tri oznake v rdeči barvi (črta, črtice, pikice — vedno preberi legendo, ker znaki še niso ustaljeni!).

Planinski vodniki so razpravljali o kategorizaciji označenih poti na 11. republiškem zboru (oktobra 1987, Mozirska koča na Golteh). Prva objava kategoriziranih poti je na karti Kranjska Gora z okolico (1:25.000, 1986) in na planinski karti Grintovci (1987, ev. št. 98). Seznam zahtevnih in zelo zahtevnih poti je objavil naš PV 1992/301.

Res je, da je katera pot, ki je zapisana kot lahka, na katerem od odsekov zahtevna; to še urejajo. Marsikaj o tem se bo slišalo verjetno tudi na zboru markacistov, ki je bil z začetka leta prestavljen na april ali maj. Mnogo o tem je bilo zapisano v

našem PV in tudi v časopisu Delo. Tako sledi, da se za planinsko turo pravočasno pripravimo z ustrežno literaturo, ki je naprodaj in jo je prav lahko nabaviti.

Opozoriti velja, da je Komisija za pota pri PZS pripravila nove enotne smerne table, ki bodo imele precej podatkov, ki so potrebni hodcu po naših planinskih poteh (PV 1997/143). Nekaj jih je že postavljenih, zamenjava pa bo trajala kar lep čas.

Božo Jordan

iz planinske literature

Atlas ferat v Alpah

Zavarovane plezalne poti, z jeklenicami, klini in lestvami opremljene poti v alpskem skalovju, obstajajo že okoli 150 let, za priznano gorniško panogo posebnega udejstvovanja pa veljajo šele od šestdesetih let tega stoletja. Zdaj je med Dunajem in francoskimi najbolj zahodnimi izrastki Alp skoraj 500 takih poti — in vedno več »feratnih frikov«, ki so jim cilj jeklene poti.

Kar 481 ferat in zavarovanih plezalnih poti v Alpah je opisanih v **Eugena E. Hüslerja** delu »Hüslerjev atlas zavarovanih plezalnih poti v Alpah (Hüslers Klettersteig — Atlas Alpen), ki je izšlo v založbi Bruckmann v Münchnu. Eugen E. Hüsler verjetno najbolje pozna sceno, ki je povezana z alpskimi zavarovanimi plezalnimi potmi, saj je največji del teh poti sam večkrat prehodil in preplezal. V njegovem atlasu so na začetku zbrane najpomembnejše informacije o izhodiščih, časih hoje in plezanja, načinu zavarovanja in o potekih poti. V nadaljevanju avtor popisuje svoja osebna opažanja in ocene in daje poleg tega čisto individualne nasvete — zanj najlepše zavarovane plezalne poti so označene z »zlato lestvico«.

Razpon zavarovanih plezalnih poti v Alpah je od prav lahkih zavarovanih poti do napornih in zahtevnih smeri v navpičnem skalovju. Hüslerjeva razdelitev po težavnost-

nih stopnjah omogoča vsakemu ljubitelju takih poti izbiro, primerno in ustrezno njegovi telesni pripravljenosti in gorniškim sposobnostim; dodatno so označene posebno težavne alpske ture in športne fere, ki zdaj vse bolj prihajajo v modo posebno v Franciji.

Kratka zgodovina zavarovanih plezalnih poti in zabavni eseji, od »Otroci na ferati« do »Švedske kozje steze«, dodatno ilustrirajo doživljanja na zavarovanih plezalnih poteh v vseh razsežnostih in zbuja zanimanje in veselo pričakovanje poletnih gora. Številni praktični napotki in informacije o najlepših časih za takšne podvige, možnostih za prenočevanje in spoznavanje zanimivosti v dolinskih krajih pod temi smermi zaokrožijo vsekoli pisano ilustrirano knjigo in kar zahtevajo, da bi vsak ljubitelj takšnega gornišstva imel doma to knjigo.

Koče planinskih zvez v Vzhodnih Alpah

V Münchenski gorniški založbi Rudolf Rother je izšla že sedma izdaja knjige »Koče planinskih društev v Vzhodnih Alpah«, ki so jo skupaj pripravile DAV, ÖAV in AVS. Slej ko prej je tudi v tej izdaji ostala prejšnja razdelitev na 59 gorskih območij. Zemljevidne skice, po katerih je mogoče prav lahko zvedeti, iz katerih izhodišč so te koče najlaže in najhitreje dostopne, so obogatitev te izdaje, prav tako pa so navedene tudi koče drugih društev in privatne koče. Vsaka koča je — enako kot že poprej — upodobljena, ob vsaki so najnujnejši podatki o njej, od zakupnikovega naslova do napetosti električnega toka, od prenočitvenih zmogljivosti do telefonske številke. Na koncu se je mogoče seznaniti tudi s kočami na obrobju Alp v Nemčiji in o kočah, s katerimi ima Avstrijska planinska zveza posebne pogodbe, na primer z gostilnami s prenočitvi, v katerih imajo člani planinskih društev 10 do 25 odstotkov popusta pri prenočevanjih.

V knjigi s 567 stranmi in 502 fotografijama, številnimi skicami in

zemljevidi je navedenih in opisanih 561 planinskih koč, domov in zavetišč.

Sistemska karta merila 1:50.000

O novi, najnatančnejši karti merila 1:25.000, izdelani po listih za javno uporabo, smo že pisali. Konec lanskega leta pa se je Geodetski zavod lotil tudi izdelave sistemske karte po listih (teh je za Slovenijo z bližnjimi območji sosednjih držav 64) v merilu 1:50.000. Tudi ta bo na prostem trgu, namenjena vsem, gotovo najbolj koristna izletnikom in pohodnikom v gore. Doslej so izdelali 20 polnih listov osrednje Slovenije, preostale nameravajo končati do konca letošnjega leta. Maloprodajna cena bo 500 tolarjev.

Gradivo so povzeli po kartah tretje izdaje Atlasa Slovenije in ga dopolnili z novo nastalimi novostmi. En list te karte pokriva natančno 4 liste karte merila 1:25.000. Opremljeni so z geografsko (na 5 sekund), pravokotno (na 2 km) ter koordinatno mrežo nove mednarodne delitve (UTM). Zložene so v žepni format z enotno zasnovanimi platnicami, tiskanimi na enakem papirju. Na hrbtnih straneh so dodali pregled listov s številkami in imeni.

Topografska vsebina je praktično enaka vsebini Atlasa Slovenije. Dodali so ji vse novejšje spremembe in senčen relief. Turistična in planinska vsebina nista poudarjeni. Posebej pa so rumeno obarvali brezprašne ceste in z blago zeleno barvo dobro ločili gozdne od kmetijskih površin. Plastnice so lahko berljive, še bolje vse izpisane nadmorske višine (teh je kar veliko), odlično so vidna vsa izpisana zemljepisna imena (tudi ta so obdelali zelo podrobno). Vnešeni so vsi posamični objekti (hiše, cerkve, kapele, gradovi, razvaline itd.), kar je za pohodnika pomembno za orientiranje, predvsem v gozdnih in goratih predelih. K temu veliko pripomore tudi izris daljnovodov in vseh planinskih postojank. Omeniti velja še, da so dodatno vrisali okoli

550 kraških podzemnih jam. Sicer pa so v pojasnilu znakov (legendi) opisali kar 70 v karto vnešenih elementov. Že to potrjuje bogato vsebino, čeprav karta ni tematska, temveč topografska.

Na prvi strani vsakega lista so dali še merilnik ekvidistance plastnic, pojasnila kartografske projekcije, skico vseh treh smeri severa z magnetno deklinacijo in še nekaj drugih koristnih podatkov. Karte (posamezni listi) so že v prodaji na Geodetskem zavodu v Ljubljani, Šaranovičeva 12 (tel. 13 27 121) in v trgovini Kod-Kam na Trgu francoske revolucije (tel. 213 537).

Peter Svetik

Transverzala PD Bricnik z Mute

»Planinsko transverzalo Muta—Pernice—Sv. Jernej—Bricnik—Muta smo planinci Mute strasirali zato, da bi tudi drugim planincem predstavili del Slovenije, ki je po krivici zapostavljen. Tudi to okolje ima svoje posebnosti, svoje lepote, ki v ničemer ne zaostajajo za lepotami drugod po Sloveniji. Upamo, da boste od tu odnesli lepe spomine na prehojeno pot, pokrajino in ljudi, ki jih boste tod srečali.«

Tako so planinci Planinskega društva Bricnik z Mute (v resnici pa avtor besedila **Alojz Eršte ml.**) napisali kot uvod v droben 16-stranski vodniček po tej transverzalni poti. Vodnik uvaja kratka zgodovina Mute, v nadaljevanju je opis poti z vsemi posebnostmi in seveda tudi kraji, kjer popotniki dobijo vpisno knjigo in žig, pa tudi kmetijami (nekateri od njih so turistične) in gostilnami, kjer se lahko okrepcajo, poleg tega pa je posebej opisana še pot od Mute do vrha Bricnika za tiste, ki bi hoteli samo na to tisočmetrsko vzpetino.

Posebno vrednost ima za bodoče popotnike in obiskovalce te transverzalne poti diagram, na katerem so nazorno prikazani časi posa-

meznih odsekov poti in ob njih višinske razlike, ki jih je treba na teh delih poti premagati. Pot se trikrat dvigne nad nadmorsko višino 1000 metrov (Pernice 1060 m, Sv. Jernej 1038 m, Bricnik 1017 m), vmes enkrat spusti do nadmorske višine 458 metrov (Lipnikov mlin), najnižja točka pa je začetek in konec poti na Muti (381 m). Transverzala je označena z običajno rdeče-belo Knafelčevo markacijo, na njej pa so štirje žigi. Celotno pot je mogoče prehoditi v desetih urah.

M. R.

Nad Mangartsko dolino

Ob vrhunskih svetovnih dosežkih slovenskih alpinistov je skrb za mladi rod vse bolj koristna in tudi potrebna. Alpinističnih vodnikov po številnih preplezanih alpinističnih smereh slovenskih vršacev in njihovih stenah ni prav veliko. Zato je več kot dobrodošel alpinistični vodnik z naslovom Nad Mangartsko dolino, ki ga je kot posebno izdajo dala na tržišče revija Grif. To je 2. dopolnjena in popravljena izdaja plezalskega vodnička iz leta 1984. Besedilo je prispeval **Tine Mihelič**, dodatne opise smeri pa je zbral **Peter Podgornik** ob pomoči **Filipa Benceta** ter arhiva **Francija Savenca**, ki je vodnik tudi uredil.

Mangartska dolina leži v amfiteatru slovenskih in italijanskih mejnih vrhov od Ponc nad Planico in vseh Mangartskih vrhov do nižjih zahodnih vršacev. Na začetku doline ležita prečudoviti Mangartski ali Belopeški jezeri. V nižini je več še živih planšarij, na zahodnih pobočjih Ponc stoji planinska kočica Zacchi, pod severnim ostenjem Mangarta pa bivak Nogara. Prepadne stene teh gora so polne alpinističnih smeri, kjer so plezali vrhunski evropski alpinisti že v začetku stoletja. Prva Slovenca, ki sta tu preplezala Gamsov rob že leta 1928, sta bila znana slovenska alpinista **Mira Marko Debelakova** in **Edo Deržaj**. Največ smeri je bilo preplezanih v 80. in 90. letih, v zadnjem času pa je tu premagal veliko smeri Filip Bence in s tem omogočil tudi izdajo te knjige.

V brošuri so lepe fotografije gorskih lepotcev in natančne skice vseh opisanih alpinističnih smeri.

Ciril Velkovrh

Kulturni in naravni spomeniki Slovenije

Prva urednica te zbirke je bila prof. **Helena Menaše**, ki je oblikovala projekt kot zbirko vodnikov na visoki strokovni ravni, vendar tako, da je dostopna vsakomur, ki želi spoznavati našo naravno in kulturno dediščino. Pridobila je Založbo Obzorja Maribor, da je vse do leta 1991 zalagala posamezne zvezke. Od tedaj dalje knjižice izhajajo pri Republiškem zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine oziroma sedanji Upravi Republike Slovenije za kulturno dediščino v uredništvu **Jerneje Batič**.

Leta 1965 je izšel v tej zbirki prvi vodnik, posvečen prav slovenskemu simbolu, Triglavu, in Triglavskemu narodnemu parku. V letošnjem letu je izšel že 190. zvezek, posvečen Ajdni nad Potoki (1046 m). Na tem skalnem osamelcu, na katerem vodi v zadnjem delu tudi zavarovana plezalna pot, so pred dvajsetimi leti globoko pod vrhom Stola (2236 m), najvišjega vrha Karavank in le pol ure od Valvasorjevega doma, na podlagi ljudskih izročil pričeli z arheološkimi izkopavanji in našli poznoantično naselje. Na to izredno razgledno točko, od koder se vidi vso Gorenjsko, vodita dobro markirani poti iz doline, prva bolj strma in le uro dolga, iz vasi Potoki, in druga, bolj položna in daljša, iz doline Završnice.

V lanskem letu je na pobudo in ob sodelovanju glasbenika in navdušenega pohodnika **Mitje Gobca** izšla tudi brošura Zbirka vodnikov, v kateri so na različne načine predstavljeni vsi dosedanji zvezki v tej zbirki.

Ti trije podatki so nas spodbudili, da predstavimo še druge podobne vodnike po kulturnih in naravnih spomenikih v krajih, ki so izhodiščne točke Razširjene slovenske planinske poti ali pa ležijo ob Slovenski planinski poti. S tem želimo planin-

cem priporočiti ogled biserov naše kulturne dediščine.

Celje (zvezki: 7, 22, 32, 37, 44, 67, 112, 113, 116, 119, 138, 178) z mnogimi kulturno umetniškimi spomeniki je izhodišče za Resevno (645 m) (21. točka RSPP), Cerknica (110) in Cerkniško jezero (9) sta izhodišče za pot na Slivnico (1075 m) (29), Dravograd (148) je izhodišče za pot na Košenjak (1522 m) (13), Hrastnik (77) leži pod Mrzlico (1093 m) (22). Od Lenarta v Slovenskih goricah (160) vodi pot na Zavrh v Slovenskih goricah (370 m) (15). Iz Ljutomera (172) ali pa iz Ormoža (33, 133) nas vodi pot na vinorodni Jeruzalem (338 m) (16). Iz Murske Sobote (69, 84) je dolga pot do razložnega naselja Selo v Prekmurju (295 m) (17). Iz Novega mesta (48) ali od samostana Pleterje (59, 142) se lahko povzpne na Trdinov vrh (1178 m), najvišjo točko Gorjancev (26). Polhov Gradec (164) je priljubljena začetna točka izletov na Polhograjsko Gmado (898 m) (31). Rogatec (66) leži pod Donačko goro (882 m) (163) (18). V Šentvidu pri Stični (18) pričnemo pot na Gradišče (510 m) (24). Svetina (89) je na pol poti iz Celja proti Resevni (645 m) (21). Na Lubnik (1025 m) (32) se navadno povzpnejo iz Škofje Loke (131, 130).

V Vodniku po Slovenski planinski poti je njegov avtor **Jože Dobnik** na strani 25 zapisal: »V Mariboru (kjer se v primestnem naselju Spodnje Radvanje pričnemo Slovenska planinska pot — opomba **C. V.**) si je vredno ogledati...« To pa prav gotovo velja tudi za vse druge kraje, skozi katere nas vodi ta pot. V posameznih vodnikih te zbirke so opisani naslednji kraji in umetniške stvaritve v njih: Maribor (11, 17, 49, 85, 86, 88, 96, 105, 121, 184), Slovenj Gradec (8), Savinjska dolina (10), Trzič (23), Triglav (150), Idrijske klavže (136) in Divje jezero (30) pri Idriji, Škocjanske jame (5), Alpski botanični vrt (65) in Julijana (146) v Trenti (61) ter Soška dolina (171).

Nekatere tu opisane znamenitosti so tudi ob drugih planinskih in romarskih poteh.

Ciril Velkovrh 229

Soška fronta v 1. svetovni vojni

Mnoga knjižna dela, ki popisujejo življenje in trpljenje slovenskega prebivalstva v času 1. svetovne vojne na širšem območju ob Soči in v izgnanstvu ter vojaštva na fronti, so uvrščena tudi v slovensko planinsko bibliografijo. Ostanke vojne so pustili v našem primorskem gorskem svetu nepozabne in žalostne sledi, ki jih še vedno lahko srečujemo med svojimi potepanji, izleti in turami na Mangart, Rombon, Kanin, Krn, Matajur in v sosednja gorstva. Ugotovimo pa lahko, da je zgodovinska stroka to obdobje slovenske zgodovine vendarle zamenjala, tako da so pobudo prevzeli pisci spominov — ljubitelji ter seveda pesniki in pisatelji. Poleg množice starejših takih del je bilo samo v tem desetletju izdano vsaj dvajset knjig, ki so namenjene obujanju spominov na vojne strahote v gorah na obeh straneh reke Soče.

Tako je pred kratkim DZS d. d. izdala dve obsežni knjigi, ki govorita o 1. in 2. svetovni vojni. Knjigi predstavljata bogat dokumentaren zaklad podatkov in poročil ter fotografij, med katerimi je večina tu objavljena prvič. Knjiga Prva svetovna vojna, ki je zadje delo **Janusza Piekalkiewicza**, znanega poljskega zgodovinarja, kronološko opisuje vojaška, politična in civilna dogajanja ter s tem bralcem omogoča slediti dogodkom, kot so jih doživljali ljudje v tedanjem času. Obdelana so vsa bojna dogajanja na zahodni in vzhodni fronti, na Balkanu, na morju in v zraku, na bližnjem vzhodu in v kolonijah. Za nas imajo posebno mesto opisi krvavih bojev pod vrhovi primorskih planin s 450 kilometrov dolgo pozicijsko fronto, hudi boji enajstih soških front, v katerih so poleg Nemcev in Slovencev sodelovali še Madžari, Srbi, Hrvati in Bosanci, ter prodor braniteljev prek Soče do reke Piave in končno zaradi vremenskih razmer umik in poraz centralnih sil. To je bil vzrok, da je mnogo naših rojakov moralo še 25 let živeti onstran meje nove države, kjer je ostalo tudi veliko našega sveta in gora.

Ciril Velkovrh

Trdinove Bajke in povesti o Gorjancih

Gorjanci leže prav na slovenski južni meji z Republiko Hrvaško. Raztezajo se v dolžini 40 km od Kočevskega Roga do porečja Save pri Obrežju. Najvišje se vzpeno s Trdinovim vrhom, ki je 26.točka Razširjene slovenske planinske poti. Čeprav se vzpeno le do 1178 metrov visoko, so Gorjanci velika naravna pregrada med obema sosednjima državama. Na severni strani zaokrožajo nižinski svet Bele Krajine in Dolenjske. Ti predeli so na gosto zasajeni z vinsko trto.

Dolenjska prestolnica je Novo mesto, ki ga je že leta 1365 ob Krkinih dvojnih zavojih ustanovil avstrijski vojvoda **Rudolf IV. Habsburški**. Ob vzhodu Gorjancev pa sta še dva pomembna kraja: na umetnem otoku Krke je kakih sto let starejše mesto Kostanjevica, nedaleč od katere stoji cistercianski samostan, na drugem koncu Šentjernejskega polja pa stoji od leta 1403 kartuzijanski samostan Pleterje, ki ga je ustanovil grof **Herman II. Celjski**.

Gorjanci so porasli predvsem z bukovim gozdom. Veliko košenic ja na pobočjih in tudi pod vrhom Trdinovega vrha, kjer sta dve cerkvi, na hrvaški strani cerkev sv. Gere, na naši strani cerkev sv. Ilije. Le uro hoda z vrha sta dve turistični postojanki. V južni smeri stoji Planinski dom Vinka Padersiča, v bližini katerega je studenec Gospodična, proti vzhodu pa je počitniški dom Industrije motornih vozil Revoz iz Novega mesta, v bližini katerega stoji cerkev sv. Miklavža, ki jo je zaradi slikarji iz začetka 14. stoletja vredno pogledati.

V prvih letih, ko se je **Janez Trdina** naselil med Dolenjci, je obhodel skoraj vse dolenjske kraje. Na potovanjih je po krčmah in sejmih ter povsod tam, kjer so se zbirali ljudje, iskal ljudske zgodbe in pravljice ter jih zapisoval, prirejal in objavjal. Bralci so dolgo mislili, da so to narodne pravljice in nekateri so se jezili, da jih ni zapisoval tako, kot jih je slišal iz ust preprostih ljudi. V svojo obrambo avtor pravi: »Glavni vir v njih ni misli in čustva, katere je vzbudila in meni slavna gora, ki se

zove Gorjanci. Če so čisto narodne štiri vrstice, so gorjanski celi štirje listi. Iz kratkih, pokvarjenih, nerazumnih pravljic sem osnoval dolge, narodnim podobne pripovedke.« Tako si je pisatelj **Janez Trdina** upravičeno zaslužil, da nosi najvišji vrh Gorjancev prav njegovo ime.

V svojih Bajkah in povestih z Gorjancev, ki jih je v novi priredbi letos izdala Mladinska knjiga, si je postavil nesmrten spomenik. V njih je opisal vse, kar je živel med ljudmi, v njihovi domišljiji in resničnosti. Velikani, gospod Vedež, doktor Prežir, Barabaš in drugi so junaki nekaterih njegovih zgodb. Rajska ptica in ptica Zlatoper, vile in simbolna zgodba izpod Gorjancev, Gospodična so zgodbe za vsakogar.

Ciril Velkovrh

Nove poštne znamke

Pošta Slovenije je jeseni 1996 izdala nove priložnostne znamke, med katerimi je iz serije Narava tudi znamka, posvečena Škocjanskim jamam. Na njej so upodobljene znamenite povnice, odtisnjene v 4-barvni ofset tehniki v polah po 25 znakm. Velikost znamke, ki jo je oblikoval **Vito Ratkovič**, je 40,32 × 28,80 mm. Njena vrednost je 55 tolarjev, kar zadostuje za standardne razglednice, poslana v tujino.

Škocjanske jame so edina naravna znamenitost v Sloveniji, ki je pri Organizaciji združenih narodov za izobrazevanje, znanost in kulturo — UNESCO že od leta 1986 uvrščena v seznam nad 300 kulturnih in naravnih dobrin z vsega sveta. Nenavadne kraške pojave so najprej začeli raziskovati že v 19. stoletju na našem ozemlju in zaradi tega je ves svet privzel ime »kras« za predele z apnenčasto kamnino. S tem se je slava našega klasičnega krasa razširila domala po vsem svetu. Postojnska jama s številnimi dvoranami in kapniki je ena izmed najbolj obiskanih podzemnih jam na svetu. S študijo in opisom presihajočega Cerkniškega jezera si je **Janez Vajkard Valvasor** že v 18. stoletju prislužil članstvo v angleškem Kraljevskem geografskem društvu. Škocjanske

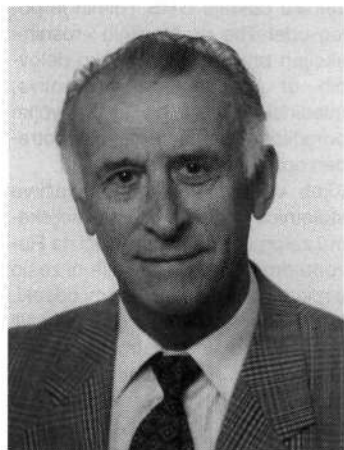
jame imajo izjemno podzemeljsko sotesko, ki jo je v kamen izdolbila Notranjska Reka. Lepote tega podzemnega sveta, kjer so nenavadno oblikovani kapniki, stalaktiti in stalagmiti, kjer so notranje dvorane in zunanje udorne doline, slapovi in ponikalna reka, je le težko opisati. Treba jih je videti.

Najvažnejše podatke o motivih na objavljenih znamkah lahko preberemo v informativnih brošurah, ki jih ob vsaki izdaji skupine znakn pripravi Pošta Slovenije.

Ciril Velkovrh

društvene novice

Dr. Franc Srakar-Frenk
12. 2. 1930-5. 3. 1997

Na ljubljanskih Žalah smo se poslovili od zdravnika, reševalca, alpinista in prijatelja **dr. Franceta Srakarja**. Malo je ljudi, ki so z resnično veličino tako presegali svojo zunanjo za držanost. Nekoč atlet, potem alpinist in gorski reševalec, predvsem pa soliden zdravnik v strokovnem in delovnem smislu, predan zdravstveni delavec, vrhunski strokovnjak in garač. Vsakomur, ki je prišel na slovo, so besede govornikov poleg znanih odkrivala še več neznanih strani iz Frenkovega življenja. Predvsem delo mu je dajalo smer in odrejalo čas za zabavo, med drugim tudi za alpinizem. »Lahko si privoščiš vse, kar te zabava, a le, če je

prav,« se ga spominjam z neke davne, a nepozabne odprave v Kavkazu.

Naš intimni cilj na Kavkazu je bil, kar prejšnji odpravi ni uspelo: preplezati Užbo in biti s strani Rusov priznani kot državna reprezentanca. To pa je pomenilo: nobenega izpitnega plezanja pred ruskimi inštruktorji, nobenega jutranjega postavljanja v vrsto in pozdravljanja sovjetske zastave, nobene aklimatizacije pred vzponom na Elbrusu, nato pa dovoljenje za Užbo, in sicer za zahodno steno (Križ) in za prečenje. To je Frenku na dolgih pogajanjih tudi uspelo. Lahko bi rekel, da je Ruse premagal s prav neslovansko vztrajnostjo. Smo pa njegovo vztrajnost upravičili: vsi s Frenkom vred smo preplezali vse, kar smo nameravali. Bila je sredina šestdesetih let, v Jugoslaviji najbolj liberalno obdobje po letu 1945 (in pred 1991), v Rusiji zadnji meseci najbolj liberalnega šefa partije **Hruščova** - in zavest, da jih prekašamo po vseh kriterijih, nam je dajala krila. Na vožnji nazaj je Frenk dobil politično simultanko (polemiko) s polnim vagonom ruskih oficirjev. Cel vagon zdresirane oficirske pameti ni bil kos logiki in poštenosti Frenka Srakarja.

Skozi prizmo tega našega skupnega Kavkaza sem ga potem videl ali se ga spominjal vedno: odlični vodja, dober operativec, zanesljiv človek, pokončna hrbtenica.

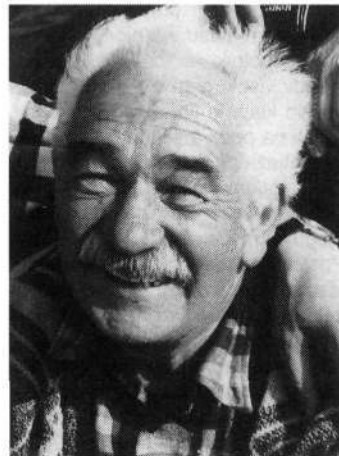
In Himalaja? Lahko bi šel na Kangbačen že takoj naslednje leto; sam sem ga prosil za Kangbačen leta 1974 in za Everest leta 1979, a se je zmeraj - s komaj opaznim bleskom obžalovanja v očeh - odločil za stroko, za izpopolnjevanje, za delo, za ortopedijo. Nam hribovcem je tudi tako prišel prav. Opiral je hrbtenice, sklepe, daljšal kosti nog, ne le nam, tudi znancem, prijateljem in drugim pomoči potrebnim. Ravno toliko smo se srečevali na tečajih in vajah GRS, da je stik ostal vseskozi živ. Desetletja daleč nas je grel žar zanosa prvih slovenskih odprav in tuja gorstva. In ostalo bi pri dveh njegovih pomembnih alpinističnih dejanjih - še vedno spoštovanja vredni smeri Srakar-Češnovar v Koglu in grebenskem prečenju Užbe, pa je lani

srečal **Romana Robasa**, tovariša v navezi z Užbe daljnega leta 1965, in ker se je ravno upokojil, je podlegel notranjemu klicu in vabilu v Himalajo (Api, Nampa, Bobaje). Odprava ga je osrečila, tudi na njej je pokazal svoje ortopedsko mojstrstvo, bil je mlad med mladimi. Poslušal sem ga na predstavitvi diapozitivov v hotelu Union, njega in soprogo **Nasto** sem srečal na Bavarskem dvoru - teden dni pozneje pa sem že pisal spominski članek v Delo.

Na ortopedski kliniki je sodelavcem pokazal diapozitive s Himalaje; nenadna bolečina v križu je kazala na hrbtenico, a jutranjega pregleda ni dočakal. Bila je žila, ki se je širila in enkrat ponoči počila. Prijazna smrt zanj, saj je bil - kot je živel - nanjo vedno pripravljen, a izguba je po veliko ljudi. In še ta izguba je po drugi strani obogatitev: ko človek umre, ga preostali šele zares steh-tajo, očiščenega dnevnih drobnarij. Frenk Srakar je bil človek, zaradi kakršnih je svet boljši.

Tone Škarja

Rudiju Bezenšku (1932—1997) v slovo

Šele dobrih pet let je bil v pokoju, zato je imel še veliko zanimivih načrtov. Največ jih je skoval v strmem vinogradu nad hišo in s prijatelji v kleti; tam je njegova Zvonka stregla dobrodošlim obiskovalcem. Opisi planinskih doživetij z domačih in tujih gora so bili najbolj pogosta

tema neskončnih klepetov. Spoštovali smo njegovo uglajeno govorniško nastopanje in radovedno prisluhnili njegovim zgodbam.

Skoraj tisočglava množica je v petek, 7. februarja 1997, napolnila limbuško polje, kjer je kraj zadnjega prihoda nas, drobcenih svetovljanov. Navzoči so hoteli spoštljivo izkazati zadnjo čast velikemu prijatelju, učitelju vozniške etike, inštruktorju in upokojenemu vodji izpitnega centra Maribor, planincu in pevcu **Rudiju Bezenšku** iz Limbuša. Čeprav v službi resen in strog, strokovno nepopustljiv, je bil v prostem času povsem drugačen človek, človek z veliko naravnimi danostmi, na razpolago družbi in dogajanjem v njej.

V nasprotju z delovanjem v svojem avtomehanskem poklicu se je uklonil materi Naravi; zeleno Pohorje je namreč bilo zanj največji opoj. Že kot deček ga je dodobra spoznal in pozneje še druge slovenske hribe. Lepote naše dežele je hotel čimprej pokazati tudi drugim, zato je v Planinskem društvu Ruše postal aktiven planinski vodnik.

Znancem, sodelavcem in prijateljem bo ostal v večnem spominu njegov globoki smeh, pevcu se ga bodo spominjali po njegovem zategnjenem glasu v Mojcej, oh Mojcej, popotniki si bodo zapomnili njegov visoki glas iz pesmi dalmatinskih klap, ki jih je bilo velikokrat slišati na potovanjih od dežele kralja Matjaža pa do črnomorskih obal. Ob zadnjem slovesu je iz grl pevskih prijateljev otožno zadonela njegova priljubljena Ojstrica.

Poslovil se je mož s snežnobelimi lasmi, ki je neskončno spoštoval zeleno Pohorje. Odslej bodo samevale tudi gobarske zaplate od Meranovega pa tja do Pečk. V kratko dolinico med hribom njegovega imena in Grajskim gričem v Limbušu se bo naselil dolgčas. Odšel je človek, tudi nekakšen limbuški posebnež, z večno cigareto v levi roki in z značilnim začetkom pogovora »Jaz bi pa rekel takole...«

Ostaja naš dolg, da v spomin nanj kmalu obiščemo hribe Alzacije in črne skale Gennargenta na Sardiniji in tam še enkrat rečemo: Zbogom, Rudi!

Ruški planinci

Izjemno uspešno leto za PD Tolmin

Zadnji petek v februarju so se na rednem občnem zboru sestali člani PD Tolmin. Za bolj živahno vzdušje je že takoj na začetku poskrbela skupina mlajših, ki je pripravila kratek priložnostni kulturni program.

Osnovni ton društvenemu delu v preteklem letu je dajala vsekakor 100-letnica ustanovitve Soške podružnice SPD, ki jo je PD Tolmin kot njen dedič res temeljito obeležilo. 21. julija so na planini Razor organizirali proslavo ustanovitve Soške podružnice. Udeležili so se je številni predstavniki primorskih in zamejskih PD, njenih naslednic, množica planincev iz vse Slovenije, še posebno pa iz Posočja (po oceni približno 1500 udeležencev). Vabilu organizatorjev iz PD Tolmin se je kot slavnostni govornik ljubezljivo odzval naš tržaški planinski prijatelj in publicist **Dušan Jeliničič**. Pričakovano, da bo spregovoril kot človek, ki gleda iz zamejskega zornega kota, neobremenjen z našo tekočo politiko in ne nazadnje kot sin **Zorka Jeliničiča**, pobudnika ustanovitve medvojnega ilegalnega planinskega kluba Krpelj, so se uresničila stoddostno (njegov govor je objavljen v marčevski številki PV). Prisotne je počastil tudi predsednik državnega zbora **Jožef Škoič**, ki je PD Tolmin izročil visoko državno odlikovanje. Škoda, da naša Planinska zveza Slovenije na tako svečan dan, ko je — mimo grede — društvo razvilo tudi svoj novi prapor, ni poslala nobenega uradnega predstavnika.

Društvo je lani izdalo tudi jubilejni zbornik, ki podrobneje razčlenjuje zgodovino od ustanovitve Soške podružnice do danes. V novembru je bila v avli kinogledališča v Tolminu na ogled razstava s slikovnim prikazom stoletne zgodovine tolminskega planinstva. Sklep vseh jubilejnih prireditvev pa je bila društvena proslava stoletnice ob koncu leta s kulturnim programom in govorom tolminskega župana **Ivana Božiča**. Na njej je PD Tolmin prejelo svečano listino Planinske zveze Slovenije za dolgoletno uspešno delo.

Kdor se je udeležil letošnjega občnega zbora PD Tolmin, je lahko ugotovil, da vse te slavnosti ob stoletnici niso ohromile »običajnega« društvenega dela. Še več: kaže, da so mu dajale celo polet. O tem so nas prepričali predstavniki posameznih odsekov, ki so dopolnili uvodno poročilo predsednice. Gospodarski odsek se je s Kočo na planini Razor ponovno odrezal z drugim mestom v tekmovanju za najprijetnejše planinsko domovanje; alpinisti SAO so dosegli vrhunec z uspešno udeležbo **Petra Mežnarja** v slovenski himalajski odpravi na tri vrhove; za izletniškim odsekom je bila uspešna sezona 38 izletov; o svojih uspehih pri raziskovanju podzemlja Kaninskih podov so poročali tudi jamarji, ki že od ustanovitve naprej delujejo pod okriljem PD Tolmin; poročilo načelnika postaje GRS Tolmin je poleg udeležbe na številnih »resnih« akcijah prikazalo tudi veliko delovnih ur na področju preventive; mladinski odsek pa je s svojim poročilom vsemu temu dal potreben optimizem za naprej.

Kljub velikim stroškom obeležitve stoletnice in obilnemu investicijskemu zalogaju v planinski Koči na Razorju društveno poslovanje ni zašlo v rdeče številke. Med vsemi odseki, ki so istočasno s svojimi poročili prikazali tudi vso pestrost in razvejanost dela PD Tolmin, bi težko izločili najbolj marljivega. Komu bi to le služilo? Vsi skupaj so pripomogli, da lahko pomlajeni odbor PD Tolmin s ponovno izvoljeno predsednico **Mileno Brešan** pogumno in z veliko mero optimizma stopa v novo stoletje društvene zgodovine.

Žarko Rovšček

Pol stoletja PD Vuzenica

Z datumom 12. maj 1996 (vsaj v uredništvu PV pa smo delo dobili mnogo pozneje) je v založništvu PD Vuzenica in izpod peresa diplomiranega ekonomista in inženirja **Jožeta Praperja** izšla lična več kot 60 strani debela publikacija »Planinsko društvo Vuzenica 1946—1996«. Delo je izšlo ob petih za PD Vuzenica pomembnih jubilejih: 95-

letnici Podravske podružnice SPD v Rušah, 90-letnici planinske sobe v Pahernikovi hiši na Veliki Kopi, 70-letnici podružnice PD Vuzenica (Odd. PD Ruše) ter 50-letnici planinske kočje Planinc in 50-letnici samostojnega planinskega društva Vuzenica. Avtor se je v tej publikaciji osredotočil predvsem na prvo desetletje samostojnega PD Vuzenica, podatke, ki jih je zabil v prikupne okvire berljivosti, pa je dobil v povečini skrbno ohranjenih društvenih arhivih.

Uvod v knjižico je namenjen krajevnim koreninam, zgodovini Vuzenice, in ob tem najpomembnejšim datumom iz zgodovine slovenskega planinstva, obe vrsti korenin pa se potem v tem delu lepo prepletata.

Ob ustanovitvi samostojnega društva je podružnica PD Ruše v Vuzenici štela 56 članov. Ustanovni občni zbor je bil 12. maja 1946 v gostilni **Marije Karničnik** v Zgoranjem trgu pri župnijski cerkvi, na njem pa so bile poleg trga Vuzenice zastopane vse okoliške vasi, zaselki in kraj Muta. Društvo se je preimenovalo v PD Vuzenica — Muta po letu 1972 in je tako ostalo do leta 1995, ko so v Muti ustanovili svoje PD Bricnik. Zdaj ima društvo svoje staro ime PD Vuzenica.

Avtor obravnava društveno zgodovino po predsedniških obdobjih, med čisto faktografske podatke pa vpleta zanimive prigode. Tako v knjižici beremo tudi te odstavke:

»Že 27. 5. 1946 je društvo dobilo naslednje sporočilo in potrdilo: 'Okrajna komisija za izvedbo agrarne reforme na Prevaljah potrjuje, da je kočja, bivša last **Pugl Karla**, zvana Tajzl, pri Sv. Primožu na Pohorju št. 8 z nekaj zemljišča in gospodarskim poslopjem dodeljena podružnici PDS v Vuzenici.' Društvo je planinsko kočjo Planinc, prej imenovano Tajzl, prevzelo 31. avgusta 1945.«

Ko so člani pripravljalnega odbora pripravljali ustanovni planinski občni zbor, so hoteli ustanovnim članom ponuditi kakšen kozarček vina, kot je ob velikih dogodkih navada v teh krajih. Glede na povojne razmere in pomanjkanje vsega so zato Združenju gostinskih podjetij

na Prevaljah poslali vlogo za vino in nanjo dobili naslednji odgovor:

»Z ozirom na to, da Vaša podružnica še nima nobenega obrtnega lista, niti ni zaprosila zanj, Vam nikakor ne moremo dodeliti kontingenta vina. Dokler nimate dovolila za izvrševanje gostinske obrti, ne moremo istega nikamor vknjižiti. Smrt fašizmu — svoboda narodu!«

Kar vuzeniškim planincem ni uspelo ob ustanovnem občnem zboru, jim je pred otvoritvijo prve planinske kočje, potem ko so se s prošnjo obrnili na drug naslov, na »inštanco« v Maribor. Gospodarskemu odseku Okrožnega odbora Osobodilne fronte v Mariboru so spisali uradni dopis (zgoraj je pisalo »Predmet: Nakaznica za vino«), ki se glasi: »Podružnica PDS v Vuzenici je odprla novo obnovljeno planinsko kočjo Planinc, ki se nahaja na Sv. Primožu na Pohorju izpod Male Kope. Naslov se naproša, da za planinsko kočjo dodeli kontingent vina za leto 1946. Potrebnovali bi do 500 litrov starega Štajerskega vina.«

Vedeti je treba, da je bilo še julija 1947. leta v Sloveniji samo 14 društev, ki so imela planinske kočje in so dobivala kontingente hrane, vina in opreme.

Leta 1946 je do konca poletne sezone kočjo Planinc obiskalo in v njej prenočilo 92 planincev. Leta 1957 so planinci dali kočjo v najem Državni gozdni upravi — tudi zaradi tega, ker je bilo na Pohorju vedno več vojaštva in zato vedno manj turistov oziroma izletnikov.

Tako se v brošuri prepletajo zanimive društvene dogodivščine s pomembnimi društvenimi datumi, dogodki in osebnostmi. Vsako naše planinsko društvo (in marsikdo drug tudi) bi bil vesel, če bi imel takšno kroniko.

M. R.

43. občni zbor PD PTT Ljubljana

Na 43. občnem zboru Planinskega društva PTT Ljubljana, ki je bil že drugo leto v prostorih Telekom Slovenije v Stegnah, se je v soboto, 1. marca, zbralo kar 217 članov.

Četudi je bilo število navzočih veliko, je bilo udeležencev razmeroma malo, saj društvo šteje kar 1300 članov, vendar je dejstvo, da nekateri od njih niso aktivni. Lahko pa smo bili s potekom občnega zbora nadvse zadovoljni, saj je prikazal, da je bilo društvo v preteklem letu z vsemi svojimi odseki in planinskimi skupinami nadvse tvorno.

Občni zbor zaradi zelo številnega članstva ni mogel biti sklepčen. Po svojem statutu zato lahko prične z delom šele pol ure kasneje, kar so organizatorji uresničili, ta čas pa je bilo nadvse zanimivo predavanje z lepimi diapozitivi našega znanega alpinista **Vikija Grošlja**, ki nam je prikazal vse najvišje vrhove celin.

Po burnem aplavzu se je pričel uradni del občnega zbora. Zanimivo je bilo poročilo predsednika PD PTT Ljubljana **Antona Krauthakerja**, v katerem je združil celotno dejavnost društva, njegovih odsekov in planinskih skupin. Ob tem je še posebej pohvalil izjemno delo Izletniškega odseka, ki mu načeluje **Alojz Terglav**, ki je hkrati tudi podpredsednik društva. Nadvse se je izkazal tudi Mladinski odsek pod vodstvom **Gregorja Česnika** in ne nazadnje še Planinsko-jamarski odsek z Etnološko sekcijo, ki mu načeluje **Rado Radešček**. Slednji se je v preteklem letu še posebno izkazal z odprtjem nove slovenske planinske poti — Poti slovenskih legend, ki jo je Komisija za planinska pota pri PZS že registrirala. Zanimiva in poučna pohodna pot je s svojimi 30 kontrolnimi točkami že pritegnila številne planince, ljubitelje narave in predvsem slovenskega ustnega pripovednega izročila, saj pot poteka po tistih slovenskih krajih, kjer so med preprostimi ljudmi še ohranjene stare ljudske pripovedi oziroma legende.

Seveda ne smemo pozabiti še tvornega dela Gospodarskega odseka pod vodstvom **Mileta Guzine**, Odseka za planinska pota pod načelstvom **Jožeta Vogrina**, dela **Maksa Skribēja**, **Štefke Šiftar**, **Štefanije Žagmeister**, **Jožeta Dobnika**, **Stanka Dolenca** in drugih, ki so prispevali k temu, da je bilo društvo v preteklem letu izjemno

uspešno. Pohvaliti je treba še planinske vodnike, ki so v preteklem letu vodili številne lepe in zanimive izlete. Ponovno moramo naglasiti izjemen uspeh Poštarskega doma na Vršiču, saj je dom tudi v preteklem letu prejel visoko priznanje kot najgostoljubnejša slovenska planinska postojanka v sredogorju.

Sledili so pozdravi MDO Ljubljana, sorodnih planinskih društev ter predstavnikov Pošte Slovenije in Telekom Slovenije. Prav vsi so se prepletali z željo, da bi bilo Planinsko društvo PTT Ljubljana tudi v prihodnje tako uspešno, kot je bilo doslej.

V najsvečanejšem delu občnega zbora so bila podeljena številna priznanja Planinske zveze Slovenije, Planinskega društva PTT Ljubljana in Turistične zveze Slovenije, ki jo je zastopal mag. **Vekoslav Sršen**. Načelnik Planinskogajarskega odseka je slavnostno podelil še pet bronastih značk za prehojeno Poštarsko jamsko pot in dve diplomi za prehojeno Pot slovenskih legend, ki sta ju dobila Mariborčana.

Ob koncu delovnega dela občnega zbora so navzoči razrešili dosednji upravni odbor, nadzorni svet in častno razsodišče, potem pa izvolili nove organe društva ter izrekli zaupnico za nadaljnje delo dosedanjemu predsedniku Planinskega društva PTT Ljubljana Antonu Krauthakerju.

Po uradnem delu občnega zbora je bila že tradicionalna planinska zabava v restavraciji Telekom Slovenije, na kateri ni manjkalo ne jedače in ne pijače, pa tudi ne vrste družabnih iger s srečelovom.

Rado Radešček

Lovrenc na Pohorju: 30 let planinstva

Dne 4. marca 1997 je minilo natančno 30 let, odkar je bila na osrednjem, Lovrenškem Pohorju ustanovljena planinska skupina pod okriljem PD Ruše. Njen načelnik je postal **Franc Pačnik**, eden od organizatorjev planinstva na območju KS Lovrenc na Pohorju.

234 Ustanovitelji planinske skupine so

bili **Franc Pačnik, Drago Vresnik, Franc Brežočnik, Franjo Knez, Ivo Požauko, Jana Bjegovič, Jože Križnik, Mirko Torej, Vojko Lovše, Anton Garnež** ter predstavniki PD iz Ruš **dipl. inž. Jože Teržan, Tone Auer** in **Božo Štraus**.

Ugotovljeno je bilo, da je v teh krajih veliko pristašev naših gora in ljubiteljev narave, ki so vključeni v različna planinska društva, tako Ruše, PTT Maribor ali Maribor Matica. Prav zato je prav, so ugotavljali, da ustanovljamo samostojno skupino pod mentorstvom PD Ruše. Čas bo predvsem z vključevanjem novih članov nemara pokazal, da pozneje v Lovrencu na Pohorju ustanovimo samostojno PD Lovrenc na Pohorju.

Izdelan je bil program akcij, predvsem izletniško-pohodniške dejavnosti, akcije pa smo začeli uresničevati takoj. Tesno smo sodelovali z ustanovitelji iz PD Ruše, ki jim gre v veliki meri planinska zahvala za pobude in poznejše aktivno sodelovanje, saj je bil tudi izvoljen načelnik **Franc Pačnik** hkrati tudi član UO PD Ruše.

Planinska skupina je ob koncu leta 1969 postala že kar številna, saj je štela že nad sto članov. Tako smo v začetku leta 1970 že premišljevali o ustanovitvi samostojnega planinskega društva Lovrenc na Pohorju. Zbrali smo določeno število deset ustanovnih članov, katerih imena smo že navedli med ustanovitelji prvotne planinske skupine, in izdelali posamezne potrebne društvene akte.

Tako je bil ustanovni občni zbor 19. aprila 1970 v prostorih Gasiškega doma na Spodnjem trgu 4. Udeležil se ga je tudi predstavnik PZS **Tine Orel** iz Ljubljane, predstavniki PD Ruše s predsednikom dipl. inž. **Jožetom Teržanom** ter predstavniki organizaciji in društev krajevne skupnosti Lovrenc na Pohorju.

Prav kmalu smo začeli uresničevati zastavljene akcije. Ustanovljeni so bili posamezni odseki, kot mladinski in markacijski, določeni so bili uresničevalci posameznih nalog s področja varstva narave, propagandne dejavnosti, izletništva in drugi. Markacijski odsek je pričel

takoj delati. UO PD je v ta namen imenoval poseben tričlanski odbor (Pačnik, Požauko, Križnik), čigar naloga je bila, da popiše vse že obstoječe planinske poti, ki vodijo na obronke našega Pohorja, vključno s priključki na Slovensko planinsko transverzalo. Tako je bilo popisanih vseh devet planinskih potov, ki vodijo iz Lovrenca, skupaj z odsekom Slovenske planinske transverzale od Klopnega vrha do Šiklarice pod Jezerskim vrhom. Planinske poti, ki vodijo na obronke Pohorja s priključkom na Slovensko

Koča na Klopnem vrhu

planinsko transverzalo pot in Pot kurirjev in vezistov NOV Slovenije, datirajo iz leta 1921, ko je bila planinska dejavnost na Pohorju in na Klopnem vrhu razgibana, potem ko so odprli planinsko postojanko (gradnja leta 1921, otvoritev poleti 1922 na nadmorski višini 1280 m). Kočo je upravljala Mariborska podružnica SPD.

PD je ta čas poskrbelo za kadrovanje. Izšolali smo 8 PLV, 7 MPV (letos 2 na tečaju za MPV), 2 mentorja in organizatorja orientacije. Veliko mladih planink in planincev je na osnovni šoli, zahvaljujoč se razumevanju ravnateljstva in učiteljskega zbora, v veliko pomoč PD pa sta seveda aktivni mentorici **Edita Bečan** in **Cvetka Arl**. Organiziramo planinska predavanja in razstave.

V PD Lovrenc na Pohorju je zdaj včlanjenih približno 400 planincev, ki se med drugim vključujejo v akcije čiščenja naravnega okolja, ki jih organizira domača KS. V sodelovanju s sosednjimi PD Ožbalt-Kapla, Ribnica na Pohorju, Radlje ob Dravi in Ruše organiziramo tradicionalna vsakoletna majska srečanja na Rdečem bregu, in sicer v Lovskem domu Klančnik (877 m).

Sredi lanskega avgusta so bili planinci PD Lovrenc na Pohorju na Mangartu.

Lani se nas je zbralo okoli 160, letošnje srečanje 17. maja bo že tretje, letošnji organizator pa je PD Ribnica na Pohorju.

Predvsem izletniška dejavnost je zelo pestra. Letno organiziramo 25 do 30 izletov in pohodov v gorski svet, na primer na Pohorje, Kozjak, v Karavanke, predvsem na Peco (2126 m), Uršijo goro (1696 m), Raduho (2062 m), v Savinjske in Kamniške Alpe, Julijce in na Primorsko, pa tudi onkraj naših meja, na primer na Dobrač v Avstrijo itd. Predlanskim nas je bilo avgusta na Triglavu skupaj kar 34, lani nas je bilo na Krnu in Mangartu 32, ki smo se s posebnim majhnim avtobusom pripeljali v Lepeno.

Lani smo na občnem zboru sprejeli društvena pravila, skladna z novim Zakonom o društvih iz leta 1995. Markacisti so samo lani opravili 182 ur prostovoljnega dela. Vse »naše« planinske poti so primerno vzdrževane ter označene s Knafelčevimi markacijami in smernimi tablami, da je hoja po njih varna. Planinske poti, ki jih ima na skrbi naše PD, imajo številke 644 do 652 po registru PZS iz leta 1973.

Aktivno sodelujemo z MDO PD Podravja, s Športno zvezo Ruše, PZS in sosednjimi PD. Organiziramo najrazličnejša srečanja, med drugim s sosednjimi PD akcijo Rdeči breg—Klančnik, avgusta pohod na Lovrenška jezera (Planinka, 1520 m), septembra spominski pohod na Klopni vrh (1335 m), ki bo sovpadal z občinskim praznikom in bo letos že šestnajstič.

Letos praznujemo 30-letnico ustanovitve planinske skupine, leta 2000 bomo praznovali 30-letnico ustanovitve PD Lovrenc na Pohorju.

Franc Pačnik

S PD Maribor Matica skozi leto 1996

Na volilnem občnem zboru PD Maribor Matica marca letos so člani društva in gostje pregledali bogato minulo planinsko leto. Po številu članov in po obsegu dejavnosti sodi to društvo med vodilna slovenska planinska društva. Vodijo ga predsednik **Aleš Arih**, podpredsednika **Vanč Kosi** in **Franci Vračko** in 13-članski upravni odbor. V izletniškem in mladinskem odseku deluje stalno ali občasno 17 vodnikov in 14 mentorjev.

V izletniški dejavnosti, ki jo vodi neumorni načelnik **Franc Kocbek**, so v preteklem letu izvedli 84 izletov in 18 pohodov. Udeležilo se jih je preko 2600 planincev. Vodniki so se v korist društva odrekli dnevnici. V teh časih hvalevredno dejanje! Z največjim veseljem so povedali, da se je ponovno »zbudil« še mladinski odsek. Po zelo dolgem zaletu upamo tudi na dolg skok. 15 planinskih skupin na osnovnih šolah in več kot 50 izletov v letu '96 je dokaz, da Matica doživlja nadvse pomembno starostno in vsebinsko prenovu.

Poleg osnovne planinske dejavnosti se društvo ukvarja še z vzdrževanjem in obnovo dveh planinskih

postojank, Mariborske kočice in Koče na Žavcarjevem vrhu. Na Mariborski so bila opravljena sprotna vzdrževalna dela, na Žavcarju pa so obnovili del pročelja kočice in prenovili sanitarije.

V neprofitnem društvu uspeva gospodarski komisiji reševati probleme le z izjemno marketinško in organizacijsko spretnostjo. Poleg članov UO (posebej še gospodarja koč **Dušan Luževac** in **Savo Vojnovič**) veliko prispevajo tudi prijatelji društva, sponzorji in donatorji.

Ob 50-letnici obnovljene Mariborske kočice je društvo pripravilo veliko slavje. Takrat je izšel tudi zbornik »Mariborska, naša rojstna hiša«, ki ga je uredila **Anica Horvat**. Zbornik zajema vse podatke in spomine na prvo kočico, na povojno gradnjo in življenje v njej. Pri vходу v kočico so Maticarji odkrili spominsko ploščo **Ivanu Šumljaku**, ki obeležuje 45 let od nastanka njegove transverzale.

V Glazerjevi dvorani UK so pripravili sprejem za **Friderika Degna**, dolgoletnega predsednika in častnega člana društva, ob njegovi 90-letnici.

Omeniti je potrebno še planinski ples z bogatim srečelovom v Narodnem domu. Velik obisk potrjuje domnevo, da je takšna prireditev v Mariboru manjkala. Z njim Matica nadaljuje tudi predvojno tradicijo februarjskih plesov.

Marca lani se je društvo preselilo v nove prostore v Jurčičevi ulici. Lokacija je dovolj zanimiva. Do vhodnih vrat društva v II. nadstropju si je mogoče nabrati tudi že kar nekaj kondicije.

Na občnem zboru so potrdili nova društvena pravila in izvolili nov — stari odbor za nadaljnje štiriletno vsaj tako uspešno delovanje kot doslej.

Sprejeli so tudi predlog, da bodo v prihodnje najaktivnejšim delavcem društva izročili Šumljakova priznanja.

Milan Meden, najbolj znan slovenski transverzalec, je prejel 1000. znak Poti po Svečinskih gorah. Pot je prehodil že 77-krat — tolikokrat, kot je staro društvo.

Povedati je treba tudi to, da so prisotni zelo pogrešali predstavnik 235

PZS, saj bi jim lahko iz prve roke dal kakšno pomembno informacijo, še posebno glede statusa Mariborske koč. A to je že druga zgodba.

Anica Horvat

Prevaljski planinci o svojem delu

Dne 15. marca so se na občnem zboru zbrali člani Planinskega društva Prevalje. Predsednik **Ivan Komprej**, ki je poročal o društvenem delu v dveletnem mandatnem obdobju, je dejal, da so bili prevaljski planinci vedno ponosni na število svojih članov; čeprav je pred nekaj leti malenkost upadlo, pa se zdaj spet povečuje. Od koroških PD ima prav prevaljsko največ članov (predlani 1760, lani 1775), med 210 društvi, ki so včlanjena v PZS z 81.521 planinci, so se Prevaljčani lani uvrstili na 4. mesto po številu članov (leto pred tem so bili sedmi).

V društvu so prepričani, da imajo tako številno članstvo tudi zaradi pridnih pobiralcev članarine, ki vsako leto obiščejo planince na domovih in jim skupaj z znamkico za plačano članarino izročijo tudi vabilo za občni zbor in seznam načrtovanih izletov. Verjetno pa to ni edini razlog za množičnost; PD ima namreč že dolgoletno tradicijo (ustanovljeno je bilo leta 1919) in zanimiv program.

V društvu so lani podelili 40 priznanj za 25 let članstva in 22 priznanj za 40 let zvestobe planinstvu, toliko pa je bilo nagrajenec tudi letos. Načrtujejo, da bi uvedli društvena priznanja za 50 let zvestobe planinski organizaciji. Sicer pa so prevaljski planinci prva priznanja Zveze dobili že leta 1955. Do zdaj so prizadevni aktivisti dobili že 97 bronastih, 61 srebrnih in 23 zlatih častnih znakov PZS, 6 častnih znakov GRS, 3 Knafelčeve diplome, 11 srebrnih častnih znakov PSJ, 6 zlatih častnih znakov PSJ in 8 spominskih plaket PZS ter še veliko drugih pohval in priznanj.

Pridobivanje članstva in vzgoja podmladka se začne že zelo zgodaj, zato na Prevaljah planinsko dejavnost razvijajo tudi v vrtcih in osnovni šoli. Mentoriam pri vode-

nju izletov pomagajo planinski vodniki. Letošnjega izobraževanja mentorjev, ki bo na Koroškem, se bo udeležilo pet kandidat, tri učiteljice z osnovne šole in dve vzgojiteljici z vrtca. Sicer pa mladinski odsek PD vsako leto pripravi planinsko šolo za osnovnošolce.

Izletništvo je tista dejavnost, ki je v veliki meri odvisna od vremena. Zaradi slabega vremena sta predlani odpadla dva izleta, lani pa kar pet. Tako se je trinajstih izletov pod vodstvom planinskih vodnikov udeležilo okrog 400 pohodnikov. Prizadevni društveni odborniki pa se vsako jesen odpravijo na nagradni izlet; predlani so bili v Bad Kleinkirchheimu, lani pa v Maltatalu.

Na Uršlji gori so v društvenem domu že dvanajst let poleti in pozimi dobro obiskana kulturna srečanja, zato jih bodo prirejali še naprej. Upravni odbor pa ima pomisleke ob velikem odzivu, ki ga sproža nočni zimski pohod na Goro. Letošnjega februarja je bilo udeležencev že več kot 500, kar poraja vprašanja v zvezi z varnostjo pohodnikov.

Za varnost planincev na območju prevaljskega planinskega društva skrbijo tudi markacisti, ki so lani obnovili del Koroške planinske transverzale.

Veliko dela ima tudi gospodarski odsek. Planinska postojanka na Uršlji gori je resda odprta le štiri do šest mesecev v letni sezoni. Ko v njej ni oskrbnikov, je ob koncu tedna poskrbljeno za dežurstvo. Poleg oskrbe koč s hrano in pijačo se gospodarski odsek ukvarja tudi z njenim vzdrževanjem.

A. Č.

19. pohod na Arihovo peč

V nedeljo, 2. marca, so Slovensko planinsko društvo Celovec, Slovenska športna zveza in Prosvetno društvo Šentjakob v Rožu organizirali že 19. zimski spominski pohod. Posvečen je partizanom, ki so padli februarja 1945.

Tako kot vsako leto doslej so vsi trije organizatorji ta pohod na Arihovo peč vzorno organizirali. Žal ni bilo na tem pohodu nobenega predstavnika Združenja Zveze borcev iz

Slovenije. Vsi pohodniki, ki so bili pretežno iz Slovenije, so se prijetno počutili. Planinci so prišli iz Ljubljane, Kranja, Nove Gorice, Polzele, Idrije, Litije in manjša skupina celo iz Trsta. Iz Celja so se pohoda udeležili planinci Planinske sekcije Avto Celje, ki so pobrateni s Slovenskim planinskim društvom iz Celovca, in planinci Planinskega društva Ojstrica. Če ne bi bilo planincev iz Slovenije, bi bila bolj slaba udeležba. Pred leti, ko pri nas trgovine še niso bile polne uvoženih izdelkov iz Avstrije, smo se na povratku ustavili v Slovenski zadrugi v Šentjakobu in marsikaj kupili. Sedaj ta postanek ni več potreben.

Iz Šentjakoba v Rožu, kjer je bila doma Sketova Miklova Zala, smo se povzpeli mimo Arihove peči do planinske koč Slovenskega planinskega društva iz Celovca na višini 1000 metrov. Ker je bilo lepo sončno vreme, se nam je nudil lep razgled na Golico, Dobrač, na dolino Roža in s snegom pokrite avstrijske vrhove. Vreme je bilo tako čudovito, da so se nekateri najbolj vroči planinci sončili brez srajc.

Ko smo se vrnili na štartno mesto, so nam organizatorji ponudili za 60 šilingov štartnino hrenovko in topel jabolčnik ter diplomo in značko. Za prijetno vzdušje so poskrbeli trije koroški ljudski muzikanti. Skupina pevcev je spontano zapela znano koroško pesem Rož, Podjuna, Zila, pesem treh dolin.

V tem prelepem koroškem okolju je izzvenela še bolj zanosno kot v Sloveniji. Žal pa smo bili prikrajšani za kratek program s partizansko vsebino. Morda se bodo na 20. spominskem pohodu pojavili predstavniki borcev iz Ljubljane ali od kod drugod. Če bi se tudi Planinska zveza Slovenije pojavila, ne bi bilo odveč. Tudi kratek program s partizansko vsebino bo morda pripravila kakšna kulturniška skupina ali šola iz Slovenije, saj jih ni malo. Pogrešali smo tudi RTV Ljubljana.

Vseh udeležencev je bilo okrog 500, kar je skoraj toliko, kot jih je bilo na Pohorju v januarju. Če bi bilo v Sloveniji malo več propagande za ta pohod, bi bila udeležba še večja.

Menim, da zasluži ta pohod večjo podporo koroškim Slovencem,

predvsem pa vsem trem organizatorjem, ki so ga vzorno pripravili in izvedli.

Milan Gombač, Celje

Šesti nočni pohod na Polhograjsko Grmado

V petek, 24. januarja letos, se je okoli osme ure zvečer začela zbirati množica gorniško napravljenih pohodnikov pod klančkom v Srednji vasi pri Polhovem Gradcu. Okoli tristo ljudi vseh starosti se je letos odločilo udeležiti nočnega pohoda na Grmado.

Teden dni prej sta dve ekipi pod vodstvom **Staneta Dvanajščaka** očistili pot. Takrat je bilo kar precej dela s sekirami in motornima žagama, da so odstranili zaradi zleda podrti debela in upognjene veje.

Prvič, leta 1992, je na pohod v mesečini odšlo dvanajst Srednjevaščanov. Na ta način so počastili dogodek, ko so nekatere evropske države priznale našo mlado državo.

Ta petkov večer je bilo jasno in mrzlo in polna luna je svetila dolgi koloni, ki se je v bleščečem snegu počasi premikala mimo Polhovega Gradca, skozi gozd in čez travnike, skozi Ravnek in mimo lovške kočice proti pobočju Grmade.

Svetilke in plamenice niso bile potrebne. Lepše je bilo brez. Včasih je komu malce spodrsnilo, a tri ure hoje v tihi, svetli noči so hitro minile v kramljanju z znanci s prejšnjih pohodov, prijatelji, sosedi. Največ je bilo domačinov, prišli pa so tudi iz okolice Vrhnike, Medvod in Ljubljane.

Ko je bil »rep«³ še pri kozolcih pod zaselkom Ravnek, so se na Grmadi že prižigale luči prvih in oznanjale »osvojitve«³ 899 metrov visoke gore.

Na južnih pobočjih je ob stezi sneg že precej skopnel in vzpon je bil lahek. Spust po severni strani je bil zahtevnejši, a dobro privezana vrva je omogočila varno hojo.

Doline je prekrila megla in lepega pogleda na luči Ljubljane, svetlobo nad Vrhniko, Medvodami in ostalimi kraji letos ni bilo videti. Po kratkem postanku na vrhu in odtisu žiga je sledil spust proti Gontam. Tudi tu je

Teden dni pred pohodom je bilo treba pot primerno očistiti za nočno hojo.

bil potreben trden korak in dobro ravnotežje. Malo po polnoči so bili zadnji pohodniki že ob kmetiji odprtih vrat, kjer za utrujene pozimi ali poleti poskrbita **Milojka** in **Janez Sečnik**.

Potem pa jedača, pijača, pogovori, pesem.

Velika soba je bila polna, tudi zunaj na debelih lesenih klopeh je bilo vse zasedeno. Mnogim je bilo bolj všeč ob kresu, ki je gorel blizu razpotja. Pa še manjši ognjemet nad bližnjim travnikom se je od tu lepše videl.

Medtem ko sta se harmonikarja že dobro ogrela in je bila zasteklena terasa polna plesalcev, so začele prve skupine odhajati proti Mačkoveu grabnu in naprej v dolino. Tisti z več kondicije pa so po slabo uhojeni stezi, čez katero ob odjugi drsijo snežni plazovi, doživeli še dodatno avanturo.

V dolini je bilo megleno in asfalt je bil dobro poledenel.

Šesti nočni pohod, ki ga je organizirala skupina vaščanov Srednje vasi in Planinsko društvo »Blagajana«, se je končal tako kot vsi prejšnji v prijetni utrujenosti z občutkom, da je bilo to lepo doživetje, med katerim je vsak napravil nekaj dobrega tudi za svoje zdravje in telo.

Prijatelji, na svidenje ob prvi polni luni v letu 1998!

Jože J. Kozamernik

Počitniški pohod na Dobrovlje

Odkar pomnim, neizmerno ljubim planine. Že kot majhna deklica sem z očetom prehodila mnogo poti. To so bile navadno vedno iste poti, ampak verjetno so mi vlile ljubezen do hoje in do pohodništva. Ta ljubezen se z leti samo povečuje. Mislim, da sem ljubezen do planin prenesla tudi na svoje otroke, posebno še na najmlajšega sina Dominika.

Spominjam se, kako srečen je prinesel iz šole vabilo, da se lahko vpiše v planinsko društvo. Še posebno je bil vesel, ker je mentorica mladih planincev gospa učiteljica **Jožica Ožir**.

Imeli smo že dva pohoda na Vimperk in enega na Goro Ojko. Vedno smo bili zraven povabljeni tudi starši, kar je še posebno pohvalno.

Malo pred zimskimi počitnicami so mladi planinci dobili prijetna vabila za počitniški pohod na Dobrovlje. Še prav posebno mi je bil na vabilu všeč rek: Kdor v mladih letih zaide v gore, je srečen še na stara leta.

Čeprav zunaj je prav prijetno diši po pomladi, nas je 19. februarja, na dan našega pohoda, presenetil sneg. Res ga ni bilo veliko, le za kakšen centimeter, ampak prvi hip sem pomislila, ali bomo sedaj sploh šli. Ko je kmalu zatem vzšlo sonce in s svojimi že kar toplimi žarki posijalo izza Šeneka, sem vedela, da se nam obeta čudovit dan. Poleg nekaterih staršev sta mlade planince spremljali še učiteljci **Jožica Ožir** in **Romana Rak**.

Z avtomobili smo se odpeljali do Zgornjih Gorč, od tam naprej pa smo šli peš.

V začetku smo se odločili, da gremo kar po cesti. Z drevesnih vej, ki segajo na cesto, so na nas kapljale debele kaplje vode. Na vejah se je namreč hitro topil sneg. Tudi nam je od sonca, posebno pa še od vzpona kmalu postalo vroče. Pogled nam je segal od Paških vrhov do Polzele in še dlje. Nekateri so postanek izkoristili tudi za okrepcilo.

Po nekaj kilometrih vzpona po cesti smo se odločili, da gremo po pravi planinski poti, zaznamovani z mar-

Mi smo bili na počitniškem pohodu na Dobrovljah.

kacijami. Čeprav je bila pot kar dolga, jo je večina otrok z lahkoto premagala, poznalo pa se je nekaterim, ki so bili z nami prvič. Ti so bili malce bolj utrujeni. Vseeno sem občudovala otroke, koliko energije imajo v sebi. Presrečni smo bili vsi skupaj, ko smo zagledali Dom krajanov.

Malo pred domom se pot zravna, na koncu pa že kar »pada« proti domu: kot nalašč, da se lahko popotnik zazre v čudovito naravo, ki se razteza okoli Doma krajanov. Pogled seže tudi na Kamniško-Savinjske Alpe in na mnoge druge gore okoli njih.

Dom je zelo lep. Imajo tudi trgovino in prostor za gasilce oziroma gasilski avto, v domu se lahko tudi prespi. Po prejšnjem dogovoru je mogoče naročiti tudi različne jedi. Posebno je to primerno za skupine.

Vpisali smo se v planinsko knjigo in si žigosali planinske knjižice. Kmalu smo se morali posloviti. Pred domom smo še napravili spominski posnetek.

Pot smo nadaljevali proti lovski koči (857 m), mimo katere vodi tudi planinska pot. Spotoma smo se ustavili pri Klemnovi stari mami, kjer so nam postregli z dobrimi jabolkami, starejši pa smo lahko poskusili domače žganje. Klemen je eden izmed mladih planincev. Prebral nam je tudi, kako je bilo pri njih med vojno.

Ogledali smo si še točko, od koder se spuščajo z zmaji. Od tam smo imeli kot na dlani čudovit pogled na Žovneško jezero. Ta razgled je nekaj enkratnega.

Čas nas je že priganjal in morali smo se odpraviti po cesti navzdol. Ob 14.30 smo bili dogovorjeni, da pridejo po nas z avtomobili.

Ta dan je bil eden od mojih najlepših dni v življenju.

Cvetka Vačun,
Polzela

Spremembe in dopolnitve »Poštarske jamske poti«

Prva slovenska jamska transverzala, »Poštarska jamska pot«, registrirana pri Komisiji za planinska pota PZS, je v nekaj letih svojega obstoja doživela vrsto korenitih sprememb in dopolnitev, ki so naslednje:

1. Kontrolna žiga Marijino brezno in Lubniški kevderc sta v koči na Lubniku.
2. Kontrolni žig Jakovica je v domačiji Facija, Jakovica 4.
3. Žig jame Mačkovice je v gostilni v Lazah in v trgovini v isti hiši. Ta žig uporabljate tudi za kontrolno točko Mačkovića dimnik.
4. Kovinski žig Stote jame je na drevesu pri jami, uporabite pa lahko tudi kontrolni žig jame Mačkovića.
5. Kovinski žig Jame na Milah je na drevesu ob vhodu v jamo, drugi žig je v rdeči kovinski škattli v jami.
6. Kovinski žig Skednene jame je na drevesu ob vhodu v jamo, drugi žig je na drevesu pri izhodu iz jame in tretji v rdeči kovinski škattli v jami.
7. Kovinski žig Vranje jame je v rdeči kovinski škattli pod zgornjo koničasto skalo na jamskem podoru.
8. Kovinski žig Najdene jame je na drevesu pred vhodom v jamo.

9. Kovinski žig Mrzle jame je na drevesu pred vhodom v jamo, drugi žig pa v rdeči kovinski škattli tik za jamskim vhodom. Pot čez prepadni rob v Vranjo jamo je zavarovana!

10. Kontrolna točka Škofji lom je ukinjena. Na to mesto v dnevniko odtisnete kontrolni žig Lintvern, ki ga dobite v gostišču Stari malen pod Planino (Ulovka) pri Vrhniku na Notranjskem.

11. Kontrolna točka Velika jama je ukinjena. Na to mesto v dnevniko odtisnete kontrolni žig Bormes, ki ga dobite v gostilni Bormes blizu Slavkovega doma na Golem brdu pri Mednem pri Ljubljani.

12. Kovinski žig Katavotroni je pribit na drevesu nad desnim ponorom.

13. Kontrolni žig Kališče je v gostilni v Lazah, drugi žig pa v kmečkem turizmu Žigon v Grčarevcu.

14. Kontrolni žig Rakov Škocjan je v hotelu Rakov Škocjan.

15. Kontrolni žig Škocjanskih jam pri Divači je v gostišču pred jamami.

16. Kontrolni žig Taborška jama je pri jamskem vodniku.

17. Kontrolni žig Matjaževa jama je v gostilni Ledinek na Šmarni gori.

18. Kontrolni žig Gradišnica je v gostilni v Lazah.

19. Kontrolni žig Velika Karlovica je v gostišču Kebe v vasi Dolenje jezero.

20. Kontrolni žig Močilnik je v gostišču Močilnik.

21. Kontrolni žig Unška koliševka je v gostilni Demšar v Planini pri Rakeku, drugi žig pa v gozdarski koči ob Unški koliševki.

22. Kontrolni žig Planinske jame je ukinjen. Na to mesto v dnevniko odtisnete kontrolni žig Žegnana jama, ki ga dobite pri kmetu **Borisu Križaju** v Orehku 45 pri Prestranku na Postojnskem.

23. Kontrolni žig Tentera je v gostišču Kocka na odcepu ceste proti Sodražici.

24. Kontrolni žig Jama Pikel je v blagajni pred jamo oziroma v gostišču. Varianta kontrolne točke pa je jama Škadovnica nad Vranskim. Kontrolni žig je pri kmetu **Pečovniku** v vasi Jeronim blizu poti na sv. Jošt.

25. Kontrolni žig Dantejeva jama je v brunarici pred Dantejevo jamo v Zatoľminu nad Tolminom.

26. Neobvezni kontrolni žig jame Bisernice je v krajevni gostilni v Prestranku.

Vsem pohodnikom priporočamo nakup Vodnika po Poštarski jamski poti, ki ga lahko kupite v društveni pisarni Planinskega društva PTT Ljubljana, Trg OF 16/I, Ljubljana (tel.: 061/131-61-14). V svoje dnevnik Poštarske jamske poti lahko odtisnete tudi druge žige, ki bodo dokazovali, da ste obiskali kontrolno točko.

Rado Radešček

PD Jakob Aljaž — več kot samo PD

Planinsko društvo Jakob Aljaž iz Maribora je marca praznovalo deseto obletnico delovanja.

Gorsko vodništvo, tečaji turnega smučanja, izleti z rancami po Dravi, vodenje mladinskega odseka, poletni tabori, razstava ob 100. obletnici ustanovitve Slovenskega planinskega društva — deset let bogatega delovanja in zanimivih izkušenj.

»Nekateri člani našega društva smo se izpopolnjevali iz leta v leto. Opravili smo planinske tečaje od A do B, D, G kategorij in turno-smučarske tečaje. Posebno pozornost smo namenili vzgoji kadrov, mnoge smo pošiljali na planinske tečaje, vodimo planinske krožke na treh osnovnih šolah v Mariboru — Ivana Cankarja, Borci za severno mejo, Malečnik. Organiziramo izlete po Julijcih, sredogorju, tudi v Italijo in Avstrijo, udeležujemo se trekingov po Južni Ameriki, kjer si ogledujemo kulturne in zgodovinske znamenitosti in to povežemo z vzponi na 2000 do 6000 metrov visoke vrhove v Andih,« pripoveduje **Ciril Tovšak**, član Planinskega društva Jakob Aljaž in planinski vodnik.

Pozno popoldne, bil je že skoraj večer, sem v Gosposki ulici v Mariboru na levi strani pri menjalnici opazila odprta težka, železna vrata. Topla luč in tiha glasba je prihajala izza njih. Odrinila sem vrata, po strmih, kamnitih stopnicah sem se spustila do izbe.

Prišla sem v spominsko sobo Jakoba Aljaža, kjer se na rednih tedenskih srečanjih dobiva vodstvo planinskega društva Jakob Aljaž. Obokan, opečnat strop, lesene klopi, na steni slika **Jakoba Aljaža** in stolpa na Triglavu. Poseben ton dajejo sobi razstavljene fotografije Cirila Tovšaka, ki jih je posnel na lanskoletnem trekingu po Južni Ameriki. Temnopolti obrazi, temnooke oči južnoameriških Indijancev, otrok in starcev.

»Takletni prostor nam je odstopila Založba Obzorja in smo ga uredili sami. Vodniki so se odpovedali povračilu stroškov za vodenje izletov in ta denar namenili za ureditev prostora, nekaj sredstev smo zbrali s sponzorskimi prispevki. Sami smo izdelali klopi in mize in prebelili prostor,« pove predsednica društva **Slavica Tovšak**.

Posebnost PD Jakob Aljaž je organizacija tečajev turnega smučanja, ki jih vodi **Ljubo Hanzel**: »Tečaje pripravljamo že več let; mislim, da smo bili prvi na našem koncu Slovenije. Učim tehniko turnega smučanja, ki je zelo lepa in na Štajerskem malo znana. Pri tem mi pomagajo izkušnje, ki sem jih pridobil kot inštruktor pri Gorski reševalni službi. Udeležence tečaja najprej poučimo, kakšno opremo morajo imeti, osnovne korake naredimo pod Pohorjem, za vikend pa se odpravimo na turo — na Olševo ali Uršljo goro. Učimo se smučati zunaj smučišča, zaradi precejšnjega zanimanja pa smo pripravili tudi nadaljevalni tečaj.« Letošnje pomlad nameravajo člani društva v Planico, na Urbana, Peco, Duh na Ostrem vrhu, Smrekovec, načrtujejo pa tudi izlet po Poti slovenskih legend.

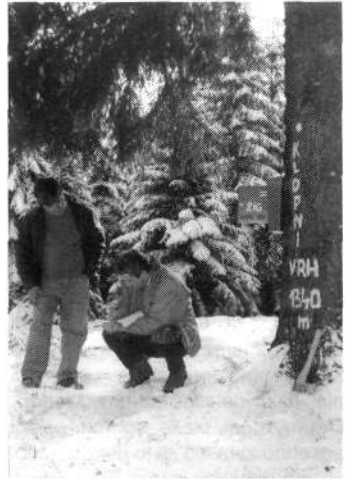
Tamara Čučnik

Žig na Klopnem vrhu

Klopni vrh (1340 m) je najvišja vzpetina na severnem robu osrednjega dela Pohorja, ki mu pravimo tudi Lovrenško Pohorje. Z razglednega stolpa na Rogli je to komaj opazna razpotegnjena kopa, postavljena med globoke zareze potoka Radoljne na zahodu in Lobnice na vzhodu, na južni strani pa

ga odreže razvodni greben skoraj v isti nadmorski višini, kot je sam Klopni vrh.

Na njegovem severovzhodnem pobočju, na prostrani jasi med smrekami in bori, stoji Koča na Klopnem vrhu, preurejena iz nekdanje gozdarske hiše. Veliko je bilo planincev, ki so se hudovali, češ, ta koča pa ni »na vrhu«, čeprav je tak izraz v splošni rabi. Koča namreč stoji na višini »samo« 1260 metrov, do samega vrha pa je še približno 20 minut hoje. Nikdar v preteklosti pot na vrh ni bila posebej označe-

Ob skrinjici prav na vrhu Klopnega vrha

Foto: Franček Hribenik

na, od lanske jeseni pa je. Tako se obiskovalcu Koče »pod« Klopnim vrhom ponuja priložnost, da se lahko mirno sprehodi po krožni, lepo markirani poti na vrh in po drugem grebenu nazaj do kočice. Planinci iz Lovrenca na Pohorju so na vrhu pritrtili tudi skrinjico z žigom in vpisnim zvezkom. S tem dejanjem je tudi Ruška planinska pot bogatejša še za en razgled na najvišji vrh vzhodnega Pohorja, Žigartov vrh (1347 m), ki je hkrati najvišja točka te lani odprte vezne poti. Drugam se sicer ne vidi več, ker so košate mlade smreke prerasle velikost človeka. Revirni gozdar in dober poznavalec Lovrenškega Pohorja **Franč Brezočnik** pa se rad spominja prvotnega razgleda, ko se je očem čez frate malin ponujala panorama gozdov tja do Rogle in Rdečega brega.

Letos na pomlad smo pokukali v vpisni zvezek in ugotovili, da je popisanih že kar nekaj strani. Najemnik kočje »pod vrhom« **Jože Drozg** je posebno zadovoljen, saj si za tako dober obisk vrha sam šteje zasluge. Mu kar verjamemo, saj kadar njegov golaž in ričet še nista dovolj kuhana, obiskovalce za eno uro napoti prav na »ta pravi« Klopni vrh. In prav je tako; naj nenačrtovano spoznajo še in kotiček pohorske tišine in miru.

Francšek Hribernik

Planinski ples v Mariboru

Planinsko društvo Maribor Matica je letošnjega 1. februarja priredilo že 5. planinski ples. Več kot 300 udeležencev — članov in prijateljev društva, od katerih so nekateri prišli celo iz PD Ptuj, se je ob zvokih plesne glasbe ansambla Viničarji vrtelo do zgodnjih jutranjih ur.

Večerjo in postrežbo je prevzela Mehiška restavracija iz Limbuša. Noč je bila pestrejša še zaradi bogatega srečelova, ki ga vsako leto vzorno organizira neutrudni planinski delavec **Milan Meden**. Organizatorji plesa so mu dolžni posebno zahvalo za to delo, saj tudi večino dobitkov izprosi sam. Letos jih je bilo okoli 500 in vsaka srečka je zadela. Glavni dobitek je bil vožnja z balonom nad mestom. Opolnoči so licitirali torto, za katero je »srečni« dobitnik odštel 35.000 tolarjev. Izkupiček te prireditve so namenili za obnovo Mariborske kočje in Koče na Žavcarjevem vrhu.

Anica Horvat
(Obvestila PZS)

Vrh Roga vabi

Pomlad in čas prijetnih izletov po naši lepi domovini je tu. Privoščite si tudi vi lep, zanimiv in spodbuden izlet! Obiščite Dvor, Novo mesto in Dolenjske Toplice, ogledajte si čim več, a ne pozabite na sprostitve v naravi. Vzemite si samo tri do štiri urice časa, kolikor je potrebno, da brez posebnega truda pridete iz Novega mesta na vrh razglednega Roga in nazaj. Pri tem boste za 240 hojo porabili le pičli dve uri. Poto-

vanje in vzpon boste lahko uvrstili med izjemne dogodke leta. Vožnja ob Krki, zeleneča in cvetoča pokrajina, zanimive muzejske zbirke, dobri ljudje, odlična gostišča, prijetna kopel in za nameček, kot sladica, vzpon na vrh Roga! Ali ni to imenitno?

Na vrh Roga se brez posebnih zadržkov odpravite sami ali skupinsko. Pristopov do vznožja vrha je več. Običajna sta dva: prvi iz Novega mesta, drugi iz Kočevja. Iz obeh smeri do vznožja — to je do nekdanje Štutejeve žage — vodita zadovoljivi makadamski cesti, bosta pa kmalu še bolje urejeni in označeni. Na prostoru pri žagi parkirate in pot nadaljujete peš. Osrednja gozdarska hiša ima dobro markacijo, ki ji sledite do vrha. Dokaj zložna pot vas vodi proti cilju in se le nekaj sto metrov pred vrhom izraziteje vzpne. Ura hoje med prelepimi stoletnimi bukvami in jelkami, grmičjem in cvetjem vas bo prevzela. Če boste imeli posebno srečo, boste lahko videli trop jelenjadi ali vsaj sledi kopit v mehki podlagi. Druga divjad se pod vrhom neadržuje in se človeku na daleč umakne. Po zaslugi novomeških in kočevskih gozdarjev, planincev, lovcev in drugih pa ima vrh Roga od oktobra 1996 lep razgledni stolp. To je dober prispevek k razvoju turizma in pohodništva na Dolenjskem. Z razglednika se lahko vidi Triglav, del Julijcev, Karavanke, Kamniške planine, koroški hribi, zasavske planine in velik del Dolenjske. Kočevje, Suha krajina in Novo mesto so kot na dlani. Vidi se Notranjski Snežnik in ogulinski Klek. Daljnogled vam bo dobrodošel. Pri stolpu so žig, vpisna knjiga in blazinica. Žal ta del Trdinove poti nima razglednic in vodiča, a vse to še bo.

Ko ste se razgledali, pogovorili in odpočili, se vrnite po isti poti, kot ste prišli. Po vrnitvi k avtu lahko nadaljujete pot proti Kočevju in tako še bolj popestrite potovanje. Pri prečenju roškega masiva v smeri sever—jug, to je Novo mesto—Kočevje ali obratno, imate ob cestah še obilo zanimivosti, ki so označene v Atlasu Slovenije na

straneh 188 in 187. Sicer pa je Rog v vsakem letnem času prelesten.

Roško pogorje je mogoče prečiti tudi v smeri vzhod—zahod ali obratno, od Mirne gore do Sv. Petra oziroma od Planine do Dvora ali Lašč. Ta smer pa je zahtevnejša in priporočljiva le bolj usposobljenim posameznikom in skupinam.

Seveda se za vse smeri in pota v pogorju Roga dobi odlične vodiče. Vse informacije daje PD Novo mesto na Glavnem trgu 7 ali Dolenjska turistična zveza na Novem trgu 6, telefon 068/322-512.

Stane Pezdič,
Novo mesto

Mali oglasi

Zelo ugodno prodam kompletne letnike Planinskih vestnikov, in sicer od 1925 do 1936 in od 1961 do 1970 ter poleg tega še letnike 1927, 1928 in 1934, pa tudi nekompletne letnike 1949, 1950 in 1951. Interesenti naj vprašajo na telefon 061/621-142.

Franc Urh,
Zg. Pirnice

Leta 1995 sem organiziral treking okoli Anapurn v Himalaji, ki se ga je udeležilo 19 slovenskih planincev. V čudovitem vremenu smo brez vsakršnih težav speljali ta prelepi pohod okoli Anapurn.

Tako sem se odločil, da tak treking letos organiziram še četrtič. Letos sem se odločil, da ob tem kaj storimo tudi za tamkajšnje domačine in tako bomo v sodelovanju z agentom Star Trek Ltd. poskusili organizirati donacijo za osnovno šolo v vasici Bahundanda.

Na pot bomo odšli letošnjega 5. septembra, v Ljubljano se bomo vrnili okoli 10. oktobra. Po končanem trekingu v Nepal bomo odšli še na Tajsko, in sicer v Bangkok in na otok Koh-Samui.

Kdor bi se nam hotel pridružiti, naj pokliče telefonsko številko 061/317-014, lahko vsak dan v popoldanskem času. Cena potovanja bo 3500 nemških mark in vključuje vse stroške, razen denarja za individualne nakupe.

Vinko Perne,
Ljubljana, Kolarjeva ulica 1

PLANINSKI VODNIK

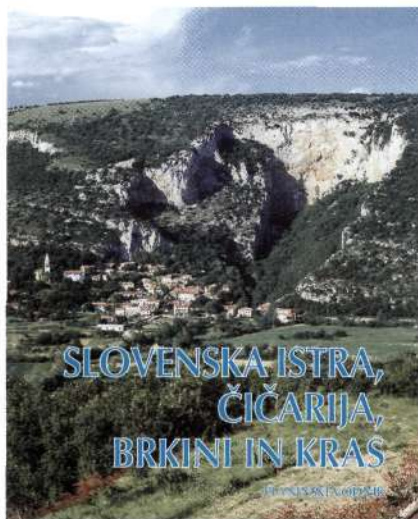
SLOVENSKA ISTR, ČIČARIJA, BRKINI IN KRAS

Planinska zveza Slovenije je izdala že vrsto planinskih vodnikov. Poleg osrednjega, vodnika Slovenska planinska pot, so pomembni vodniki po posameznih gorstvih: Julijske Alpe, Karavanke, Kamniške in Savinjske Alpe, Po gorah severovzhodne Slovenije in Vodnik po Posavskem hribovju, pridružuje

pa se jim še Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji. Nekateri teh vodnikov so doživeli že celo šest ponatisov, le jugozahodni del Slovenije je ostal doslej brez planinskega vodnika in brez planinske karte. Belo liso so končno prekrili marljivi planinci iz Kopra in po večletnem prizadevanju pripravili pričujoči planinski vodnik z naslovom: SLOVENSKA ISTR, ČIČARIJA, BRKINI IN KRAS.

Vodnik so napisali planinski navdušenci in hkrati odlični poznavalci teh lepih krajev. O kakovosti vodnika nam pričajo, poleg opisov novih markiranih planinskih poti, naslovi poglavij, ki nam razkrivajo posebnosti

in skrivnosti te nenavadne slovenske pokrajine: **Rastlinski svet Slovenske Istre, Ptičji svet Kraškega roba in Čičarije**, geološki zapis: **Med Slavnikom, Dragonjo in morjem, Plezalni raj v stenah Kraškega roba**, in še marsikaj nenavadnega in zanimivega. Novi planinski vodnik bo razveselil tako

planince ter pohodnike, pa tudi številne nedeljske turiste, saj bodo ob bogati vsebini vodnika lažje načrtovali pohode in ture in se še pogosteje odločali za obiske te, po krivici planinsko odmaknjene pokrajine, za katero Vladimir Ivančič v svoji popotnici pravi: »Poti po Slovenski Istri in Krasu so primerne za vse starosti planincev in planink, s primerno kondicijo in opremo, najprimernejši

čas za obisk pa je od oktobra do marca.« Zatorej, privoščite si pohodništvo in planinarjenje tudi takrat, ko je večji del Slovenije zavit v meglo in sneg, v bližnjih jugozahodnih krajih pa vas čaka očarljiva sončna pokrajina.

Vodnik obsega 188 strani teksta, ter 16 celostranskih barvnih fotografij. Je standardne oblike in velikosti (12 x 16 cm), kot so vodniki, ki jih PZS izdaja že vrsto let.

Texte so napisali: Karlo Kocjančič, Branko Bratož-Ježek s sodelavci, uredil pa Milan Cilenšek. Vodnik je izdala in založila Planinska zveza Slovenije. Za prve kupce je pripravila posebno, **30 % nižjo akcijsko ceno**, ki bo veljala do 15. maja 1997. Cena planinskega vodnika s posebnim popustom je **1330 SIT**, v redni prodaji bo cena 1900 SIT.

Naročila in informacije:

PZS Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana
Tel.: 061/312-553, 315-493 faks: 061/1322-140

alpina[®]

trekking - korak naprej...

Trekking obutev odlikujejo naslednje lastnosti:

- 1.) Posebno oblikovana moška in ženska kopita.
- 2.) Anatomsko oblikovana gležnjica.
- 3.) Mehak in pravilno oblikovan jezik.
- 4.) Klima sistem za pravilno dihanje nog.
- 5.) Ojačana prednja kapica.
- 6.) Anatomski opetnik.
- 7.) Ojačan notranjik.
- 8.) Anatomsko oblikovana steljka.
- 9.) PU vmesni podplat za ublažitev udarcev in nudi anti-pronacijsko in supinacijsko oporo.
- 10.) Vibram podplat zagotavlja optimalni prijem.

